

**Rationale Iesviticorvm. : Quo Christi Fideles, rationes affectus
in Societatem quam vocant Iesu, docentur: Per septem
Dialogos Iesuitæ & canonici.**

<https://hdl.handle.net/1874/420673>

RATIONA
LE IESVITI
CORVM.

Quo Christi Fideles, rationes
affectus in Societatem quam
vocant Iesu, do-
centur:

Per septem Dialogos Iesuita & Canonici.

à RHEMINGINO NAVNELIO.

Sacro Parisiensi PARLAMENTO,
Regnorum omnium Curijs longè
venerando

Observantia ergò

DICATVM.

BA TION A

ET LEVIT

CONV

Co. 7th Regt. Inf.

1st Div. 1st Corps

Vol. 111. 2d

1862

Printed by G. W. Wood

NEW YORK

THE

OFFICE OF THE

SECRETARY OF WAR

WASHINGTON

FICTÆ IESVITICÆ
imitationis

Sacrum Emblema:

Mundū per me vultū & spectū, Populus hic amplectis

Sub precibus & operculo proclivis & sustentatione Ecclesie mea.

& adorans. Labia me honorat, & or meū ē omni longē esse cense. Mat. 15.

Quoniam dolosè egit in conspectu Do-
mini, vt inueniatur iniquitas eius
ad odium, Psal. 35.

THE NEW TESTAMENT

BY THE REV. J. H. W. ...

Printed and Published by ...
No. 1, ...
London, 18...

VTISLAO GENE
SIO NOBILI PRI-
mario Polono.

RHEMIGINVS NAVN-
TELIVS, DANVS.
S. P.

QVOD hucusque, Vtislac
amicissime, candidæ, vt ita
dicam, improbitati ac im-
portunitati tuæ sordum me
præbuerim, ratio non vna
aut altera tantum, sed plures, neque
eæ quidem leues, fuere. Principio e-
nim postulata per te res, difficilis in se
ipsa non mihi minus videbatur, quam
facilis indicabatur à te, qui in tuto con-
stitutus, de meo periculo placidum
spectaculum institui desiderabas: Etsi
magis te credam amantem mei, quam
vt inter exagitati cornua tauri despice-
re me velles.

Nam contra Patres Societatis Iesu,

A 3. (quos

EPISTOLA

(quos Matri nostræ Ecclesiæ Romanæ, velut alterum, *NOLIME TANGERE*, esse nosti) contestari litem, adducere testes, Instrumenta proferre, & vulgare scripta, (quod petebas) non adeò parvi momenti aut negotij æstimandum fuit, vt manus citò operi admoueretur, pro amici pruritu aut lasciuiæ; ab eo præsertim, qui non quidem solùm suis, sed alienis etiam medijs ac testimonijs, vsurus in causâ esset.

I.

Pensanda sedulò rei veritas & substantia, mihi fuit: examinandum Partium ingenium; probanda verisimilitudo obiectorum; discutiendæ vtriusque interlocutoris rationes; in ordinẽ denique & methodum aliquam redigenda fuit altercatio illa proluxa & confusa Iesuitæ & Canonici, quam ab amico, in inferiori Germania receptam, post reditum ex Archiducis Ernesti comitatu, ad te legendam misi. Atque hoc quidem fuit primum, quod me, ad instantes

DEDICATORIA.

stantes preces & petitiones tuas de-
cendo Colloquio illo, fecit ad tempus
dissimulare; Nec immeritò; cum alio-
qui in me fuerint cruditas, indigestio,
suspicio, liuor, dubia & vitia discepta-
tionis omnia, reijcienda: Quippe qui
proprius Auctores non potis prode-
re, ipse pro vero rei auctore habendus
essem.

II.

VNdè & oriebatur mihi, secundo lo-
co ponendus, nescio quis aut qualis
timor, ne, in me vniuersa Societatis Ie-
su Religio & Iesuiticorum Communio
insurgens, odijs dictis, factis, scriptis ita
oppugnaret factum, vt Auctor non pos-
sem vspiam aut vnquam, quietus tu-
ruèue degere.

III.

DEindè, non leuiter absterrebat me,
Principum quorundam, (quos re-
uerenter amo & obseruatos volo,) ma-
gnitudo; qui vt sunt isti Societati Iesu
deuotè addicti, grauitè accepturi es-

sent quantumuis iustam mordacitatem, aut speciem, genusvè detractio- nis, in illam.

III.

Post, cum praeuidebam replicandum mihi necessariò fore ad responsionem & confutationem alicuius, fortasse ex ista Societate, acerrimi defensoris; erat mihi certè hærendi ratio non minima.

V.

ET, ne te morer pluribus, vnum illud scandalum paruulorum, tantoperè & totiès à Spiritu Sancto inculcatū, ità me hucusque tenuit, vt nesciam quid non potiùs fecissem quàm hoc, quò illud vitarem.

Sed habes tandem, Vtislac, his non obstantibus, Apostolos illos tuos, vt in Canonibus dicitur, instantèr, instantiùs & instantissimè postulatos: Quos placuit prelo datos tibi dimittere acemittere nunc, cum Gallia emisit eodem

dem ex se; si vera sunt quæ recens ex eo Regno feruntur, & passim typis mandata, in fidem publicam venditantur.

Quæ quidem vehementissimè impulerunt, & penitùs coegerunt me, vt pro votis tuis, scrupulos meos omnes amouerem.

Et primum aggressus, diligenter ad finem vsque perduxi, quod iam inceperam, de perpendendo, examinando, mundando, probando, & ordinando Colloquio: Quod, vt vides, in septem Dialogos diuisi.

Vtrum verò aptè, dimissis etiam ex industria, communibus pinguibusque quibusdam loquendi modis, pro personarum in historiis introductarum, & itinerantium natura, sicut origo rei fuit, tuum esto iudicium.

Nec detrectavi ampliùs hîc Auctoris personam agere in odiosa materia; quæ vt maximè suspicionem, liuorem

vitiumvè præse ferre videatur ; bona tamen fide, intentione Christiana, & Dei Zelo tractatur.

Vndè etiam, ad secundum á Iesuitis timendum, occurrit, Quòd si propterea, infesti aliquid durius videndum atque ferendum sit ; conscientientiae testimonium in eare, cum benignitate Diuina, animum subleuabit.

Quoad Principes verò, qui primo intuitu, curiositati meæ suscensuri fortassè sunt ; certo cerriùs scio, quòd si omnia communia & particularia Iesuitarum acta, dicta & (si fieri aliquomodo posset) cogitata, cum isto Rationali conferre velint, & semota nimia nescio quali affectus passione, possint ; non solum non demerebor apud illos, sed & gratulabuntur mihi sincerè.

Quin & pro quarto scrupulo, providendum mihi putavi, ne que quibus rejici á Iesuita obiectiones Canonici possent,

DEDICATORIA.

sent, omiffa facerem: quamvis provide-
rim etiam mihi de referuatis quibus-
dam ex Canonico, quæ, confutatio-
nem non iam timendam, abundè refu-
tabunt.

Restat folus scandali fcrupulus: Pro-
quo obteftor in Domino Iefuchrifto,
quotquot ifta lecturi funt, ne aliter ac-
cipiant quàm, vt in eifdem habetur, ad
Chrifti Fidelium vtilitatem, pro aug-
mento Fidei, incremento quoque Ec-
clefiæ, & gloria Dei.

Et te, Vtislæ generofè atque opti-
me, obnixiùs rogo, vt in eundem fi-
nem à me accipias; atque contra inful-
tantes tuteris Opoſculum, quo me vo-
luiffi velut alea ludere, ad primam ſcri-
bendi Fortunam. Vale. Ex Domo
XVI. Cal. Febru. MD. D. XCV.

AD

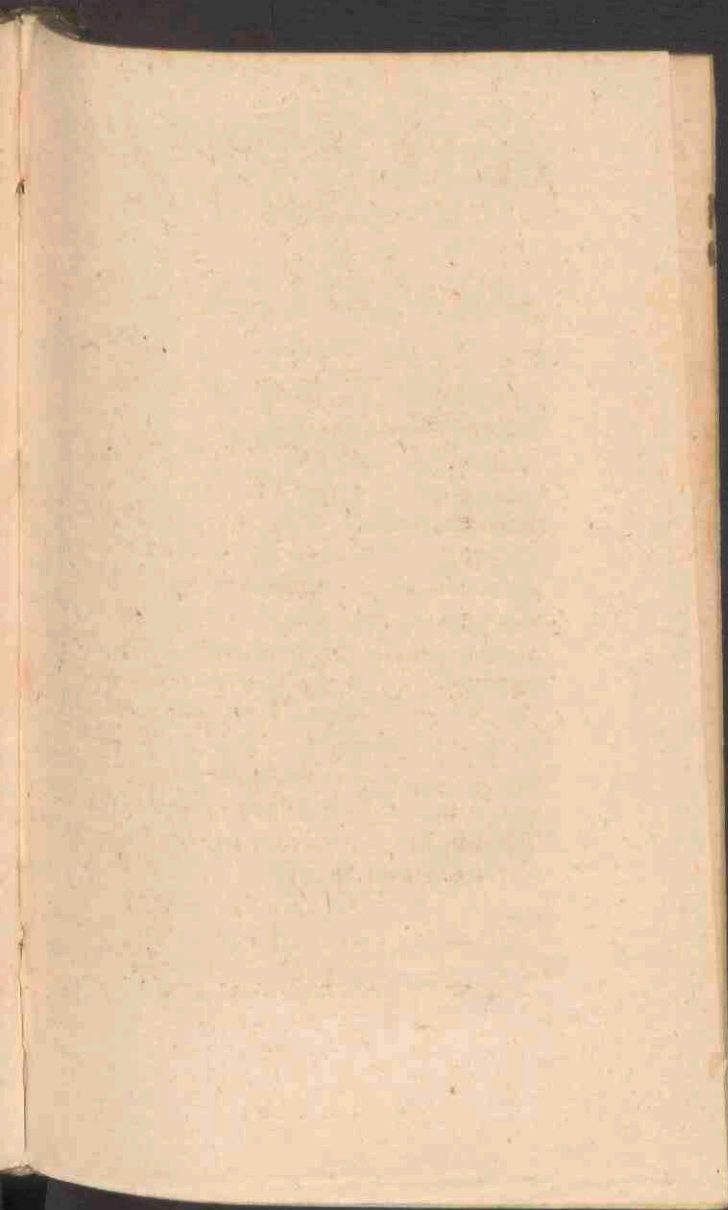
AD LECTOREM.

NEque te, Lector, candidum palpare, neque liuidum pungere, nuuc est meæ curæ. Etenim, candidoliuidum, liuidocandidum cum te habiturus sim: alterno sensu & spiritu, pro differentia, seu indifferentia tua, pauca hæc ex me habeto. Opusculo, Rationalis Titulum præfigere libuit, quòd inter duos Collocutores, rationes rerum propositarum dentur, atque reddantur: causæ approbandorum & reprobatorum adducantur: fundamenta opinionum & opinatorum

opinorum exponantur ; & denique, quòd rationibus viuis vterque disputans, putet se statuere suam partem, atque firmare. Et hoc quidem, describendo tantummodo inscriptionem, dixerim : Nam si definitione agendum est, Rationale Iesuiticorum, ideo intitulaui, quia rationes hìc perspicuæ & frequentes afferuntur, ob quas, & Iesuitici ad saniores mentem redire debeant, & isti boni domini & patres Societatis Iesu meritò (præter eam conspirationem in Regem, quæ narratur) ex Gallia eiectione sint, sintque in
 Vtopiam,

Vtopiam, ex toto Christianifmo, adeo & Mundo, relegandi. Namque non dubito, quin plura eorum confilia in perniciem Christianæ Republicæ & necem Principum Christianorum, quæ adhuc occultant, manifestanda indiès sint, quibus omnia quæ de iis isti Dialogi continent, demonstratiuè verificentur. Interim, tu mi Leætor, vel amicus sis illorum vel non, caue ab ipsis, si credis mihi: Et cum nihil dubitaueris in Opusculo, de his quæ ad hiftoriam pertinent, (pro quibus ego apud te ingenuitatis fidem oppignoro) optimè vale.

THE HISTORY

OF THE

Dialogues

AND
DISCOURSES
OF
THE
FRENCH
AND
SPANISH
KINGS
AND
QUEENS
IN
THE
SEVENTEENTH
CENTURY
BY
J. M. G. DE
MONTESQUEAU
TRANSLATED
FROM
THE
FRENCH
BY
J. M. G. DE
MONTESQUEAU
LONDON
PRINTED
BY
J. M. G. DE
MONTESQUEAU
1700

BIBLIOTHECA
RATIONALIS

IESUITICORVM

Dialogus Primus.

ASV ACCIDIT, VT
duo Presbyteri, alter Iesuita,
Canonicus alter, dissimulato
Religioso habitu equitantes,
eâdem die & hora, ex Ciuita-
te Bruxellensi, Romam proficiscerentur.
Cumq; Iesuita post egressum portæ, ad
fundæ iactum præcederet, Canonicus iti-
neris comitem aucupatus, vrgens equum
breui spacio præcedentem est assequutus;
atq; appropians: Salue, inquit, Domine
mi, Tu quoq; mi Domine saluus sis, re-
spondit salutaris. Quid verò causæ, quòd
cito hoc cursu properaveris ad nos? Nun-
quid me nosti, aut aliquo eges meo obse-
quio? Neq; bonum Dominum, inquit
iste, aliàs noui, neq; aliqua petitione fu-
turus molestus accurri, Sed, (quæ est ite-
nerantium consolatio) socium in via hu-
manum desiderans, socium me tibi offero.

A revo

R A T I O N A L E

re volui, nisi id molestè fortasse accipias.
Nequaquam, inquit Iesuita, Domine mi,
charissime; quin potius societas vestræ
Dominationis erit mihi gratissima: Atque
utinàm possit esse diuturna; nam per lon-
gam ego aggredior viam. Dij boni, excla-
mat Canonicus, quàm feliciter inceptum
mihi est hodiè hoc iter, & quàm non in-
cassum Domine mi, cum te prospexi, pro-
perè insecutus sum, nescio quid non boni
de te promittente mihi animo meo! Sed
nunquid in superiorem Germaniam?

I E S V I T A.

Imò in Italiam per Germaniam tendo,
si placet Deo.

C A N O N I C V S.

Romam nè?

I E S V I T A.

Romam.

C A N O N I C V S.

Atqui ego famulatum tibi in ea pere-
grinatione promitto, nam & eò contem-
pores ex Ecclesiastica institutione vale-
ant apud Deum; Siquidem perlecto Iti-
nera

IESUITICORVM.

nerario Clericorum in exitu Ciuitatis, & specialiter postulans, vt extraneo mihi itineris inexperto, linguarum imperito, misericorditer prouideret Deus de comite pio, quocum & loqui & prolixi itineris tadia leuare possem, te ilico aspexi, desiderauit, secutus consecutusq; sum; uirum quidem, vt cor presagit, atq; videre est, rerum linguarumq; peritum, & tam benigni ac humani aspectus, vt nullus mihi maiori uel amore uel reuerentia uideatur dignus.

IESUITA.

Eadem certè, quæ Dominus meus in Christo charissimus orasse se optauisseq; dicit, orauit optauitq; ego: nisi quod de experientia itineris & linguarum nihil sollicitabar. Nam Germanus ego cum sim, & aliquandiu in Italia commoratus, neq; id quidem semel tantum, satis commode regiones has scio & possum pertransire. De comitatu uero, Catholico imprimis, honesto deinde, satis eram sollicitus, cum experientia doctus sim, paucos tales hisce in itineribus obuios haberi.

Sed ut ex uerbis animiq; motibus Do-

RATIONALE

mini mei in Christo charissimi, conijcio
& iudico, socium per Dei gratiam nactus
sum, & Catholicum, & fortassè non alie-
num ab Ordine Ecclesiastico, cuius se di-
cit itinerarias preces perlegisse. Sed nun-
quid fallor, Domine mi charissime in
Christo?

CANONICVS.

In nullo tu potes decipi vir perspicax
atq; doctissime. Sed vt ad hæc adeò sin-
gularia non descendamus tam citò, alia
quantulum magis vniuersalia interroge-
mus alterutrum, si placet.

IESVITA.

Vt placet Domine in Christo charissi-
me; Sed ego iam, non interogatus, dixi,
me esse Germanum: Dominus meus cui-
us nationis est? Si & hoc non putat esse
singulare interrogatù. Nam & ex his ter-
minis, etiam virum in scholasticis erudi-
tum, facile est Dominum meum iudicare.

CANONICVS.

Ex Gallia, præclare vir, ego sum oriun-
dus; & ne solliciteris de Prouincia, Sum
Britannus; quod & ego non interrogatus
dico,

IESUITICORVM.

dico, vt tu etiã me doceas Prouinciam
tuam in Germania.

IESUITA.

Bavarus ego sum Domine mi in Chri-
sto charissime.

CANONICVS.

Sic ego suspicatus sum verè, ex quò te
Germanum cum bona affectione Catho-
licum & honestatis amatorem significasti.
Namq; sic fama volitat, gentè eam, Prin-
cipum suorum pietate & vigilantia ita a-
nimatã, vt inter Germaniã Prouincia, hæc
in Fidei Religionisq; pietate excellat.

IESUITA.

Sic se res habet omninò. Sed & hoc ip-
sum in Prouinciam Domini mi charissi-
mi quadrat optimè; nam & Galliam ego
nouì: & scio Britannos fidelissimos fir-
missimosq; omnium extitisse in Fide &
defensione Catholici Religionis. Sed
num diu est, quòd Dominus meus in
Christo charissimus discessit à suis?

CANONICVS.

Est fortè mensis, vir honestissime.

RATIONALE

IESVITA.

Et quid noui? Si placet. Narret oro mihi Dominus meus in Christo charissimus, quando tantum otij habemus atq; ut spero, habituri sumus, aliquid digni & certi de illis (ut ita dicam) inenarrabilibus Comædijs, Tragædijs, Tragicomædijs (& ut etiam latinogallica aut gallicolatina pro tædio itineris iocosa verbula & dicteta compingam) Meneeis, Tintamaris, Piperijs Gallicis huius temporis.

CANONICVS.

Ridere me iubes, ut video, quin & cogis.

IESVITA.

Quidni? Nonne Iucundus comes vehiculum in via?

CANONICVS.

Ast ego super his non risum, sed lacrymas laxo lubentius.

IESVITA.

Sed quid, ceddò, noui?

CANONICVS.

Recentius patratum ego nihil reliqui in Gallia, quam quòd receptus sit Rex Lutea

IESVITICORVM

Lutetia; Sed precor, quando campi hi tot
habent prata, in alio potius quam in hoc
expatiemur.

IESVITA.

Prætermitemus hoc quàm citissimè,
quando ita vis. Sed vnum tantum modo
de quo vehementer opto certior fieri, dic
mihi, si placet: Estne verum, quod in vul-
gus sparsum est, quod, scilicet, postquam
Rex ille intrauit Lutetiam, inter prima
decreta Consilij magni, quod Parlamen-
tum vocant, vnum illud sit, quod Patres
Societatis Iesu debeât toto Regno expel-
li? Decretum certè, quo nullum magis
impium ac detestabile potuit fieri, si qui-
dè factum est, quod videtur incredibile.

CANONICVS.

Atquè credere, absentibus liberum est, si
testibus oculatis narrantibus iniuriæ vo-
lunt esse: apud me verò, qui præsens in ea
Ciuitate & Curia fui, cum decernendum
istud inter Doctores ageretur, non iam
de fide ageretur, si non credidero, sed de
stulta infidelitate, si dubitauero.

IESVITA.

Igitur ita est.

IESVITICORVM

CANONICVS.

Ità credendum, Atq; vtiàm tali, tamq; efficaci executioni mandetur, vt exemplo Gallia genus hoc hominum, à se expellat totus Orbis terrarum.

IESVITA.

He, he, he, Non es certè illis addictus sed potuisses motum animi tui parumpèr suppressere, quòùsq; meliùs intellexisses, an quæ in eorum fauorè contra tale Decretum dixi, irrisoriè an seriò essent dicta: Nam neq; homines hos ego vghementèr amo, nisi quia video eos vbiq; terrarum magnoperè fructificantes.

CANONICVS.

Et quidem si de fructibus agitur, & eos faciunt, priùs, eos vndiq; carptos, comedunt: nec eos vllibi fecerunt, si fecerunt, vbi priùs non decerpierunt. Et si libet in hac materia diuciùs immorari, interroga à me rationes dictorum & dicendorum, quandò, vt dicis, liber à passione & nimia affectione in illos es, & videbis mirabilia hodie.

IESVITA.

Libe-

IESUITICORVM.

Liberum quidem, Domine mi in Christo charissime, vt puto, pro hac materia me habes, Sed cum non videam, vsq; adeo liberum te, nollem interrogationibus seu responsionibus irritare concitatum animu tuum, vnde affectus molestia me posses habere grauem: nam latus, consentiens & placidus volo tibi esse socius, non contentiosus.

CANONICVS.

Optima quidem verba, sed eorum, si placet, sensus discutiendus est: nam neq; causa est, cur tam cito me putes, vel te, peruenisse in tale discrimē, vt nisi omnino consenseris dictis meis, pro aduersario te habiturus sim; neq; spero, tale quid continget in hoc itinere nobis, vnde metus oriri possit, ne, si non placentia ad inuicem fabulemur, diuidamur, indiscretē & impiē irati: Hoc ego de me tibi promitto, quod quocunq; termino vsus fueris in me, verbis præsertim, vsq; adeo amicabiliter accepturus sim, vt non aliter mouear in te, quam in fratrem germanum; & te similiter obtestor, vt itidem facias in motibus aut dictis meis, de re præsertim vtri-

RATIONALB

què, vt existimo, indifferenti; Nam neq; te Iesuitam puto, neq; ego aliquando talis fui, vt egressus aut erectus ab illis, causas inimicandi habeam.

Sed vt ad examen verborum tuorum veniam: Tu, nil me tale commemorante, sciscitatus affectuose es de istis, an verum esset, quod audieras, non credebas, & si credendum esset, vèhementèr detestaberis in illos factum. Ego, quia affirmauis rem ità se habere, additis acrioribus quibusdam verbis (de quibus etià tu poteras tardius pronunciare iudicium, diligentius inquisiturus, num etià ego talia dicerem ex animo nec nò) irrisoriè risisti, pronuncians asseueranter, me non esse illis additum: atq; illicò magnalia illorum omnia, vno fructificandi verbo comprehensa, incepisti decantare; cui cantus musicum contrapunctum, vt vocant, adijciens me, melodiæ gratia, statim factus sum tibi Ethnicus & Publicanus, cui non sit fas verba reddere, omissis alijs duobus medijs conuersionis meæ, vt scilicet me corripes fraternè apud te solū, vel certè ad Ecclesiam me remitteres, hoc est, ad authoritatem rationum efficacium, quibus

I E S V I T I C O R V M

bus ego non obaudire non possem. Et hæc est tota doctrina libertatis tuæ pro materia hac & liuoris mei : nisi non aptè proposiram censes.

I E S V I T A.

Ego Domine mi, homo sum ; & cum Humani nihil à me alienum putem, errare facile possum ; nec fatebor difficile, offendere me potuisse apud te, & quando iudicauit, (fortasse præproperè) auersum animum tuum à Societate Iesu ; & quando dixi, non esse te liberum ita atq; ego, vt placidè ageremus, de impio illo Decreto in Patres hos. Sed quid, obsecro, iudicares tu Domine mi, de homine proferente cum tippo & cothurno pomposè in viros probos & pios, verba isthæc : Genus hoc hominum à se expellat totus Orbis terrarum. Et : Interroga à me rationes dictorum & dicendorum, videbis mirabilia hodie ?

C A N O N I C V S.

Sed quid tu vir prudens ac honestissime, de pronunciante in fauorè hominum Regnis Proximijs, Ciuitatibus, Communitatibus omnibus exorsum, similia verba :
Decrea

RATIONALIS

Decretum certe, quo nullum magis impium ac detestabile potuit fieri, si tamen factum est, quod est incredibile? Praesertim cum dicta sint haec contra uniuersum Summi terrarum Regni Consilium, quod totus veneratur ac timet Mundus, & in quo prudentissimi & quissimiq; Iudices sedere creduntur. An non ista fuit verè Blasphemia sine exemplo? Nam quòd ego simile quid pronunciauerim, sequutus sum primos Mundi viros Doctores, quibus turpem iniuriam irrogasti; ac illos sanctissimos viros, Papas etiam damnasti, qui olim & saepe in nociuas & inutiles Congregationes & Religiones, similes, atq; etiam abolitionis sententias tulere. Cur, rogo te, est incredibile, quòd tale decretum editum sit? Estne incredibile, quòd tales homines possint peccare? Cur nullum aliud detestabilius aut magis impium potuit Decretum edi? Nunquid de Fide est istos esse dignissimos omnium, & nunquam demereri? Imò id videntur illi velle statuere, cum se Apostolos autentice vocitant, Socios Iesu, quasi sanctificatos per Spiritum Sanctum.

Sed ille Valsiponensis optimè fecit (si
ride-

IESUITICORVM

fidere vis parumper) vocatus etiam don
 Ignatius vt Institutor eorum: qui cum ha-
 beret vxorem, vt ipse dicebat, molestā &
 desideriosam, essetq; ipse liber & leuis &
 fortè apud alias magis lasciuus, agebat ip-
 sa desolatam vitam apud illum, erat ta-
 men deuotissima Iesuitica: Quam cum
 isti Apostoli (sic vocantur in illo Regno
 Lusitanico) valdè miserarentur, tandem
 dño illorum præcipui decreuerunt ipsum
 don Ignatium accedere (qui alioquî non
 erat Iesuiticus) suafuri vt vxorè amorosè
 tractaret, atq; in hoc conscientia & debito
 suo satisfaceret. Quibus intransibus por-
 ticum domus & Dominum illum se quæ-
 rere dicentibus, vnus ex domesticis dicit
 illi adesse duos Apostolos volentes loqui
 sibi: Ille, vt erat vafer & facetissimus, ô in-
 quit, quàm magna Dei dignatio, vt mittat
 suos Apostolos ad me; & ad famulos: ac-
 cendite festinanter intortitia & lumina-
 ria, & strate solum, vt cum summa reuer-
 entia excipiam Apostolos Christi: Quod
 cum factum esset, iussit eos intromitti ad
 se; illi ornatum & luminaria, cereosq; in
 manibus famulorum conspicientes, ince-
 perunt diuinare periculum, fortè vxoris

reuelatione, Atq; retrocedere incipientes.
 Nō sumus tanto honore digni, inquit.
 Dicite Domino, quòd quando communi-
 tē recipere nos voluerit, reuertemur. E-
 contrā famuli: Nequaquam Domini, nam
 Dominus cum magna aueritate, genibus
 etiā flexis, expectat intus, & si recesserit
 tis, vapulabimus omnes. Benè nostis qua-
 lis est homo, & quā promptus ad percus-
 tiendum: Audiuius, inquit, charissi-
 mi filij, sed Deus conuertet illum: Atq;
 itā coacti inceperunt interior cubiculum
 intrare: ipse verò, vt eos vidit, surrexit, (o-
 rat enim genu flexus) & ad famulos; o, in-
 quit, nebulones, quales homines intro-
 duxistis ad me? ego istos benè noui: ubi
 sunt fulgores illi & diademata sanctitatis
 ac alia insignia Apostolorum Christi? Sic-
 cinè Apostolorum nomine decipiunt isti
 Mundum, & vos me? & Incipiens à Moy-
 se & omnibus Prophetis, baculo simul o-
 mnes percutiens, interpretabatur illis &c.
 Sed, o facinus inauditum & iniquissimum
 atq; etiā incredibile, dices tu modo.
 Ego verò facetissimam rem tibi narraui
 & verissimam per Deum immortalem:
 de qua nullum Portugalensem, qui vli-
 sipo

IESVITICORVM.

si nonem practicauerit, interrogabis, qui non ipsissimum tibi referat.

IESVITA.

Benè est. Compositis lepidè fabellis & tuum & meum instituisi animū de mulcère. Sed, quæ sine præiudicio partiū sint, iucundiores erunt; quòd dico propter reliquas, quas ad narrandum te accinctum video; nam ista non adeò inepta & insulsa est, vt non possit etiam verum Iesuitam (vt tu eos vocas) recreare. Sed ad Thema redeundum erit, quandò ità tibi displicuit, vt disceprationem subterfugerem, & paratus sum te Domine mi audire, interrogare, responsionibus etià & rationibus partem, quàm assumpsi, tutari, maxime cum, vt dicis & putas, mea vel tua non intersit, sintné isti patres digni vel indigni, qui cum odio aut amore tractentur.

CANONICVS.

Optimè. Vehementer lætor inuenisse nos iam materiam, ad quam consentientes possimus indiès recurrere, vndè leuamen itineris nostri consemus; & hoc deficientibus alijs, nam neq; sempèr de Iesuitis agendum erit.

IESVITA

RATIONALE
IESVITA.

Imò hanc non oportebit è manibus
mittere, quòadusq; vterq; nostrum partem
suam absoluerit & exhaustuerit: alioqui
quidquid egerimus confusum erit & inu-
tile; & non est æquum, tempus impendea-
re absq; emolumento.

CANONICVS.

Itaq; Domine, narratiuncula illa, vt vis
deo, te reddidit alium atq; eras, cum non
libentè loquereris de his cum homine,
tuo iudicio, non libero; & vis vt liberum
te credam, cum diuertere & digredi me à
 proposito non permittas. Ast nisi me fallit
nasus, olfacio iam nescio quid, vnde oportebit
me diligentissimè præcauere, ne illud
ipsum mihi erga te contingat, quod
dicebas te timere, ne apud me tibi contin-
geret. Et video me posse nunc asseueran-
tè dicere de te & sine dubio, quòd valde
addictus sis illis: & talem te volo. Sed si te
conuertero (tu peruertero potius dixisses)
quid dabis mihi?

IESVITA.

Verba sunt plurima multam in dispu-
tando habentia vanitatem, ait Salomon:
Sed

IESUITICORVM.

Sed si fundamentis realibus & rebus ipsis potueris me docere, patres societatis Iesu non esse ita necessarios in Dei Ecclesia, & dignos atq; ab omnibus pijs Catholicis estimantur, eris mihi magnus Apollo, & ego, etiamsi ex ista societate Iesu essem, statim exitum & fierem Franciscanus.

CANONICVS.

Nec esses quidem primus, qui simili doctrina persuasus, deserens istorum institutum, religionem eam vel aliam, ac etiam matrimonialem statum amplectereris. Nam probè puto nosti, quot sint qui cum decem, duodecim, & plures annos inter istos vixerint, tandem eos dimittentes, aliunde sibi vitam, licitè, cum temporalem tum æternâ quærunt: Quod quidè inter alia istorum absurda fuit sæpè valdè scandalosum verè pijs, vt fortassè latius alio in loco differemus.

IESVITA.

Dimittamus rogo odiosas historias has, & rem aliquanto altius repetentes, rationibus & probationibus innitamur, quibus innotescere possit in iudicando æquitas,

R A T I O N A L E

& quænam magis approbabilis sit iudicij
disparitas.

C A N O N I C V S.

Reiectis ut videtur verbis & rationibus
disputatorijs vanis, cogis me ad res ipsas
& fundamenta realia, quæ sunt ea, quæ
per se fiunt nota, ut verbi gratia, quod duo
& tria sint quinque. At ego, quæ ista sint
præter historiam veram & literam proprie
significantem, non video. Vel certè, oportet
te, cum respicis verba & possis res, de
rebus & verbis distinguere & qualiter res
& rationes seu verba intelligas, strictè de-
terminare. Sed fortassis melius intelligam
te, si paululum respirauero. Ecce Gilla-
gium, quod clausulam videtur bellè clau-
dere, ut ab alio principio sententiæ nostras
resumamus, postquàm transferimus illud.

I E S V I T A.

Imò & transeundo poterimus paruo
haultu organa vocis humectare, etenim
mea arefcere iam incipiunt.

D I A L O G V S

S E C V N D V S.

CAN-

IESVITICORVM
CANONICVS.

NON EST SOLA GAL-
lia desolata. Etiam huius loci
facies refert miserias belli.

IESVITA.

Melius dixeris atrocitatis: Nam licet ab
ultimo bello remanserit sic iste locus se-
miexustus & horridus; hoc tempore quo-
tidianus incurfus latronum Hollandiæ
tenet eum irreparatum & miserum.

CANONICVS.

Verène, adeo prope Bruxellas excur-
runt illi latrocinantes?

IESVITA.

Omni die hic circumprædantur, ab isto
magno nemore, quod transiimus, exili-
entes. Quin & proximè elapsis diebus ex
ipsis sarcinis Archiducis Ernesti non par-
ua pars fuit direpta, & impunè id quidè.

CANONICVS.

Bone Deus, & non est remedium ad-
hibere, cum tantas ubiq; terrarum mili-
tares impensas faciat Rex Catholicus?

IESVITA.

R A T I O N A L E

Quid scio? Redeamus potius ad nostras
& primò quæro ex te, utrùm cum patri-
bus Societatis I E S V aliquandiu aut alia
quando conuersatus fueris?

C A N O N I C V S.

Quid deinde?

I E S V I T A.

Vtrùm etiam, quæ in illos dicis aut di-
cturus es, à temetipso sint, an ab alijs ac-
ceperis?

C A N O N I C V S.

Dic potius rectè textum. Quid opus est
circumlocutionibus? A temetipso hoc di-
cis, an alij tibi dixerunt de me? namq;
cum Iesuiticas partes defendas, Iesu Do-
mini personam potes fingere, sicut illi
sunt: nam me iam accepisti pro iudice illo
iniquo Pilato, qui indèmmes damno.

I E S V I T A.

Si ridicula pertractamus, agamus ridi-
culè: seriò si seria.

C A N O N I C V S.

Estò, sed permitte me ludere paululum
in

IESVITICORVM.

in molesto itinere, cum locus proprius occurrit, alioqui caue, ne facias ludicras allusiones, quibus me prouoces ad ridentum; nam sum risibilis ego.

IESVITA.

Capio. Sed responde interrogatis.

CANONICVS.

Quin rogo obnixè, interroga, si quid habes aliud, vt respondeam omnia simul: nam aliter non absoluemus fortassè hanc colloctionem ante prandium, cum, vt gnarus viæ dicis, villa, in qua sumendum est, non distet.

IESVITA.

Rectè; Dices ergò insuper, Vtrum, quæ de patribus societatis IESV sentis & iudicas, sentias in illis per se, an per comparisonem ad alios religiosos seu Monachos?

CANONICVS.

Est ne & aliud modò interrogandum?

IESVITA.

Non.

CANONICVS.

R A T I O N A L E

Interrogabo & ego vos vnum sermonem, (& est etiam ista allusio cum textu expresso Domini IESU Iesuitarum socij, si Dijs placet, vide quàm sincerè ego procedam, qui moneo te, vt rideas allusiones meas) Sed vt dixi, interrogo te; quare ista interrogas? nam cum omninò ad interrogata verè & propriè respondendum sit viro pio à probo viro, & talem te credã meq; profitear; nihil obesse potest interroganti, imò prodesse potest valdè, si respondurus, antequàm id faciat, interrogauerit finem & causam interrogati. Ac per hoc non potest sub interrogatione manere dubium seu fallacia, qua incautus captus cogatur denuò retractare aut dubiũ redde-
 dere responsum suum. Quod puto fuisse interrogatus fueris, habeat responsum caput tuum, id est, non temerè nec citò exeat responsio de capite tuo. Et extant exempla, vt nosti, plurima, quibus antiqui illi discipuli Philosophorum à magistris interrogati, vt per responsiones suas docerentur, absurda quædam & à veritate, eiusq; cognitione abhorrentia respondentes, cogebantur postea negare affirmata.

IESUITICORVM

mata. Itaquæ vellem ego antequam respondeam, scire ex te, si affirmauero, negauero, vel exposuero, quæ ex me scire vis, quid deinde facies? aut quid inde sequetur? quod cum sit tibi dictu facilimum, eo reddes me promptissimum ad respondendum, & fiet nostra disputatio amœnissima. Respondebo quippè ex ipsius disputationis lege libenter ad omnia & singula, quæ rogasti, etiam si non, qua te ea rogas, velis dicere. Sed si id vis, mihi videbitur tela nostra firmiùs ordita.

I E S V I T A.

Perinde est, quamuis in cunctatione tua putes & velis probare multum rei consistere: & nihil mihi aliud interesse videtur, nisi quod si respondes primum tu, pluribus debebis postea replicare, & te extricabis difficilius; & si dico prius ego animum meum, pluribus debebo postea, negata aut concessa tua ad meam causam adducere. Caterum tu ipse, Domine mi, poruisti absq; expositione mea iudicare, quid intenderem ego de responsionibus tuis per interrogata mea. Nam certum est iuxta primum, quod si conuersatus es

R A T I O N A L E

aliquandiu cum patribus Societatis I E
 S V, tales prouentus virtutum apud illos
 fecisti, vt negare non possis, saluberrimā
 esse eorum conuersationem, ac per conse-
 quens Religionem ipsorum. Si verò non
 nosti quales sint, (quod solum per expe-
 rientiā sciri potest) manifestum est, quòd
 sine ratione loqueris contra eos. Si autem
 conuersatus cum illis es, & prauos eos
 reperiens ex teipso & per te inimicaris il-
 lis, comprobanda sunt mala illorum, &
 manifestis signis demonstranda; & hoc
 cum ego non credam posse fieri, viden-
 dum est, quomodo id tu facias apparere.
 Quòd si eorum statum & modum viuen-
 di comparatione ad alios ordines seu reli-
 giosos censes esse improbandum, disqui-
 rendum est, quidnam mali vel minus bo-
 ni habeant, quidve melioris alij quàm
 ipsi: & sic illis tribus interrogationibus
 fundamenta ieci, super quæ tu posses, si
 velles, struere machinas tuas, & ego vide-
 rem, quid mihi esset evertendum. Sed
 postquam tibi morigeratus sum, astrue
 quod vis & expone rogata.

C A N O N I C V S.

Tribularer, si nescirem miserationes
 Do-

I E S V I T I C O R V M.

Domini, & est etiam allusio. Iamiam habebis acutissime vir, quod optas. Ego conuersatus sum cum Patribus Societatis I E S V: & quæ in illos dico, & contra illos credo & crepo, & ab alijs accepi fide dignis, & ex me sunt: & primum per se, deinde per comparatione ad alios religiosos, iudico illos omnino reprobandos, ne suspendendos dixerim.

I E S V I T A.

Conuersatus cum illis es?

C A N O N I C V S.

Conuersatus.

I E S V I T A.

Quomodo?

C A N O N I C V S.

Satis est; conuersatus.

I E S V I T A.

Sed dic, quomodo per vitam?

C A N O N I C V S.

Quomodo? Quomodo? Sine comodo.

I E S V I T A.

RATIONALE

Non desinam interrogare quomodo,
quia est hic vis maxima argumenti.

CANONICVS.

Dico quod eo modo sum conuersatus
cum his, quo me incommodauerunt.

IESVITA.

Quomodo te incommodauerunt?

CANONICVS.

Quomodo comoda omniũ comedunt?

IESVITA.

Quid istud est? ne me facias insanire.

CANONICVS.

Ita, sed tu non vis historias.

IESVITA.

Istam libenter audire volo.

CANONICVS.

Et alias illibenter & inuitus fortasse: Sed talis est ista. Quando Rex Gallicæ Henricus tertius funestissimæ memoriæ in fauorem Antonij Regis Portugallicæ misit expeditionem illam naualem, ad insulas, quas tertiarias vocant, ego in portu gratiæ maximam omnium

IESUITICORVM.

um navem, appellatam Legrand Briffac, nauigaturus inter nobiles, conscendi. Et ne multis te morer, classe nostra partim subuersa, submersa & capta per Marthionem sanctæ crucis, ferè omnes captiui in illis insulis necati sunt: quis confessus, quis capite truncatus, quis actus in crucem. Ego beneficio cuiusdam nobilis Portugalesis, cuius vitam olim in naui capta à pyratis Gallis, inter quos eram, reseruaueram, arte quadam à communi nece solvatus fui. Erat enim apud suos iste vir fidei & authoritatis; Extinctis reliquis, ego vltimus vocabar: interim is iuerat narratum suo supremo capitaneo, quomodo invenerat inter alios nobilem Gallum, qui aliquando saluum eum fecisset à morte, quam Piratæ sibi decreuerant.

Tardabat bonus vir, & nimum certè tardasset, nisi aliqui astantes amici eius carnifices precibus aliquantisper detinissent, dum redire tandem visus est, à longe incepit vociferari, se obtinuisse gratiam pro illo captiuo: nec antea clamare cessauit suauissimus liberator meus, quàm essem traditus in manus eius, ligatus tamen & stipatus satellitio

R A T I O N A L E

tio illo mortifico , A quo non ductus, quia
 penè exanimatus incedere non poteram,
 sed tractus fui ad præsentiam illius , qui
 me iubebat vivere. Qui aliquanto durius
 quam ego in illo statu ferre poteram , di-
 xit mihi : Non desunt nobilibus, qui no-
 bilitate se gerunt, alij nobiles, qui in eos-
 dem nobilitatem exercent. Et tu dices
 alijs , ne vnquã nobiles mores deponant.
 Viue, & habeto meliorem mentem : Ecco
 tradidi te amico tuo. Quo audito, & in-
 ferni ministris recedentibus , pijsimus
 meus Emanuel Merentius dulciter illa-
 chrymans complexatus me præ gaudio
 penè amentem, bono animo, inquit, esto
 amice mi , me potius puta hodiè libera-
 tum , quippè qui mortuus fortè erã apud
 te, & quodammodo in meipso, quandiu
 gratiam vitæ meæ non poteram aliquo in
 genere tibi rependere.

Nunc verò quando prouidit cælum, vt
 in ipsa vitæ specie vitale munus ego pos-
 sem remunerare , Tu liber es , ego verò
 viuus , quo viuente tu mori non poteras.
 Amici mei tui sunt, domus & omnis fa-
 cultas mea pro te est; veni igitur mecum,
 & vttere ac fructu tuis , nec sit apud vnã
 no

IESUITICORVM.

nostram vitam quidquã mortale aut im-
mortale diuisum. Iui, apud illum mansi,
vixi, illum dum vixit, ita arctè amaui, vt
patrij affectus oblitus propriam domum
bonis omnibus nudauerim, quibus ego &
mei poteramus in Britania vestiri & ali:
atq; in beatam insulam illam cuncta mea
transportans, nunquam ab ea exiuissem,
Si meus Emanuel illam vitam, quam illi
concefferam, vt meam seruaret, non ab-
stulisset à me, vt aliquando tandem hanc
desolatam, sicut ipse fecit, ego etiam cum
perpetua & felici commutarem.

Me reliquit hæredem omnium, in quib-
us ius in re & ad rem habebat, ita locutus
in spiritu extremo: Amice dulcissime,
En altera mors, quam nemo mortalium
potest euadere, quæ est ianua ad illam vi-
tam, quã solus vitæ auctor donare potest.
Ego qui alteram huc vsq; per te seruata
tibi in tua etiam per me seruata omni
cum animi dulcedine & amore restitui,
precor tibi à Deo, quam adhuc retines, vi-
gentem, felicem & longam; & dono tibi
quicquid viuus habui aut potest post mor-
tem ad hæredem meum pertinere, cum
ingratum sit danti aliquando summum,
quod

R A T I O N A L E

quod minimum est, tandem non donatio.
Fecerat quidem pietissimus ac generosus Emanuel legationem hanc alijs verbis per tabulas publice scripturæ. Sed his voluit in præsentia multorum vale ultimum mihi dicere; & fuit adeò ultimum vale pro me, quòd ab illa hora nunquam valui mœrorem animi mitigare.

Habebat ille fratres, sorores atq; nepotes aliquot, nec omninò sufficientes sibi, licet esset satis locuples familia primogenitus; quibus in gratiam defuncti, & quia humanissimè me tractauerant, ego celsi omnia bona mobilia & immobilia, quæ non erant parui valoris, ac quasdam alias scripturas pro recuperandis debitis liquidis multis pro me tantùm modo referuans, quædam de natura bonorum Castrensiùm, præsertim chyrographa Begia, per quæ vel ipse, vel hæres suus erat recepturus summam stipendiorum sibi debitorum ratione militiæ, & promissæ pecuniæ, pro seruitijs, quæ vocant de India

Post menses aliquot, patre, matre, fratre, patrono & solatio in vno isto amico orbatus, desiderium me cœpit reuiscendi Patriam; quòd ut explerè & cum commo-
diori

IESUITICORVM.

diori viatico, Vlissiponem nauigauit cum quibusdam consanguineis defuncti & amicis meis, pollicentibus mihi, se ibidem sollicitè curaturos, vt citò reciperem contenta in chyrographis. Breui & feliciter eò applicuimus, atq; ipsi pro me negotiationem assumentes, post multos labores & dies, intellexerunt tandem, rem multi temporis esse, atq; non minoris difficultatis huius solutionis consecutionem.

Et, est, inquit, sola spes, Si Patres societatis IESV, (apud quos patrem ut vocant confessionis, magnæ autoritatis, habemus nostræ familiæ fautorem & amicissimum) voluerint intercedere in hoc negotio. Ducunt ad illum me, & coràm exponunt historiam; quam cum attentè bonus ille pater audiuiisset, vestræ dominationes, inquit, recedant in pace postea reuersuri; ego autem cum isto generoso Domino aliquantisper vellem seorsim confabulari, si sibi placet. Gratissimum, ajo, erit mihi Domine mi; iubeat Dominus seruo suo & filio. Cumq; in quodam loco sequestrati consedissemus. ô quantum, inquit, debes Domine mi, omnipotenti Deo, qui tibi, cum desperatus pyrata
esses

RATIONALIS

esses, ignouit, nec te repentina morte submersit simul in mare & in infernum.

Postea cum Hæreticorum militiæ nomen dedisses in persecutionem Ecclesiæ sanctæ tuæ, non te passus est occidi in illa victa hæreticorū classe inter alios repentinis & inopinatis ictibus & iactibus peremptos. Deinde in ultimo & ineuitabili periculo prouidit miraculosè tibi, nihil tale moventi, de Merentio piæ memoriæ amico tuo, qui te è faucibus mortis eriperet. Tandem ditauit te bonis nobilissimè & catholicissimè viri te fortasè melioris. Vide obsecro Pharisaicum supercilium, falsam illam iusticiam dedignatoriam, hyprocrisin illam singularem, arrogantem, temerariam, in Patre societatis IESU tuo. Nemo isti dixerat, me fuisse Pyratam, sed quod pyratæ consentientibus in mortem illius, sicut & aliorum, quos proiecerunt in mare, ego qui inter illos eram, eum, quod nobilitatem appellasset, & nobilis mihi visus esset, liberasse in nobilitate & autoritate mea, quam reliqui venerabantur. Nemo unquam iustè potuit classem illam hæreticorum nominare, cum esset plena catholicissimis viris, principalibus
sciam,

IESUITICORVM

etiam, qui nihil minus cogitabant, quam quod in persecutionem Ecclesie nauigarent. Nemo nisi temerarie dicere potuit, præter Patrem societatis IESV, quod liberationem illam non merebar ego.

Cum esset tantum poena temporalis, quam euadebam, & poteram illo in statu mereri vitam aeternam, eo modo, quo peccatores digni fiunt per intimam contritionem & alia diuina remedia. (Nam si vis interpretari verba ista : nihil tale merenti, tanquam voluerit dicere, quod iuste eram damnatus ad mortem per hominẽ, non debuisset præmisisse, quod Deus misericorditer prouidisset, quia non potuit ipse scire, an prouidisset, si precibus intimis & corde contrito non promereretur. Sed dictum fuit omnino hominis existimantis tantum de se, quod omnia bona mereretur.) Et quod ultimo loco posuit tanquam quod ipse habebat pro summo beneficio, quod scilicet eram per demerita mea ditatus, & hoc debebam DEO, nonne dictum fuit stulti & auidi aut inuidi mercatoris, qui cum audivisset, me relictum à defuncto hæredem, putauit me

C de

RATIONALE

de facultatibus alterius id fecisse, quod fecisset ipse, imbutiare scilicet?

I E S V I T A.

Patturiunt montes &c. Totane hæc est ratio conuersationis tuæ cum patribus societatis I E S V ? hæc sunt maxima illorum crimina, quæ reperisti intrinsecus inter illos? Certè nisi quid aliud habes, omnia ista uno sibilo in auram volant. Nam quod putauerit te pyratam, si culpa est, communis est illi mecum; nam ex quo dixisti te fuisse inter pyratas, ego incepti utrunq; timere.

C A N O N I C V S.

Ita fit, sed puto quod non vocasses me pyratam exprobrando.

I E S V I T A.

Nescio certè; fortè sic, si in collegio alio quo sequestrare te, & essem tantæ auctoritatis, ut pater ille. Sed venio ad alia: Quod appellauerit hæreticorum classem illam, in qua fuisti captus: præterquam quod sine dubio sciebat maximam eius partem fuisse hæreticorum: non mireris, quod ita locutus sit; nam est phrasis communis

IESUITICORVM

munis Portugalsium, nominare hæreticos omnes harum nationum, præsertim qui contra Regem bella gerunt Catholicum: & nõ dubito, quin in animo & conscientia sua reseruârit, ita loquens, eam opinionem, quod multi essent in illa classe Catholici, qui non putabant se illo bello offendere fidem neq; Ecclesiam. Quod autem de demeritis tuis admonuerit te certè vt doctus & discretus Pater fecit, licet id aliquanto improprijis verbis, vt tu argumentaris; & principia fuerunt omnia hæc & dispositiones animi & conscientie tuæ, vt cum majori fructu exciperes hortamenta eius, quibus, non dubito, animauit & consolatus est te. Nam non peruenisti adhuc ad finem verborum eius.

CANONICVS.

Non certè & puto satius esset pro te, vt non peruenirem; præsertim si verba accipias in illo amplo significato, quo & rem significat verbum. Nam verbum fecit tandem ille in vsuris iudæorum aut Israël, quod qui audierit, tinnient ambæ aures eius.

RATIONALE
IESUITA.

Iam non timebo minas has tuas. Quid potuit bonus & pius pater dicere aut facere corripiendo, monendo & exhortando peccatorem, quod possit in dedecus sui aut suæ Religionis cedere?

CANONICVS.

Scies autem postea Nunc vero, quia ab istis responsionibus video remansisse tibi manum leuem & dulce palatum; volo ut cum dulcedine hoc prandium sumas: erit enim tibi fortassè amara potio, si bilis anate prandium alteret, aut sit magis commota.

IESUITA.

Imò post prandium sunt istæ commotiones magis periculosa: Sed tu cum nihil habeas nunc rei, quo me possis mouere, terriculis verborum laboras me habere in mensa sollicitum, & quidem sumus in villa & prope hospitium: festina paululum & intra primus.

CANONICVS.

Præcedo cum venia tua,

DIA

IESVITICORVM.

DIALOGVS

TERTIVS.

CANONICVS.

NON FVIMVS CERTE
malè tractati, nec est gratia
hospitis contemnenda.

IESVITA.

Mediocriter quidem omnia: nisi quòd
vinum incepit acescere, ut indicaui.

CANONICVS.

Non aduerti ego quidem. Sed quan-
tum itineris restat adhuc pro hac die?

IESVITA.

Restant sex milliaria magna, si volu-
mus intrare Namurcum, Nam ita voca-
tur ciuitas, in qua poterimus dormire, si
properamus; alioqui quia porta clauditur
cum luce, oportebit manere in suburbio:
quæ erit res utcunq; molesta, nam ne-
quæ sunt commoda hospitia, neq; suppe-
runt victualia.

CANONICVS.

C 3 Virgeas

RATIONALIS

Urgeamus ergò equos, etenim cum quia
euerint Bruxellis, diebus aliquot, benè
poterunt sufferre laborem. Sed placetne
resarciam historiam meam?

I E S V I T A.

Benè dicis: Meam; nam certè mihi ea
non videtur Iesuitarum, ut tu vocas eos.

CANONICVS.

Narro tibi aliam hac mea & Iesuitarum
intermissa. Fuit maritus uxori ità infen-
sus, ut nullus transiret dies, in quo non
bis teruè cæderet illam. Cum causa, vel si-
ne causa. perinde illi erat. Nam si illa cau-
sam non dabat, quod raro tamen contin-
gebat, cum esset satis rixosa, ipse sciebat
benè suscitare occasiones. Accidit au-
tem, ut vna dierum maritus occupatus
foris non fuerit reuersus domum, nisi
post solis occasum. Ad quem cum uxor
semigembunda & susurrabunda dice-
ret: Benedictus sit DEVS marite, quod
hodie non me cœcidisti; Respondit ille:
Adhuc non sunt tenebræ; claude os tuum
uxor mea.

I E S V I T A.

Pro

I E S V I T I C O R V M.

Probè te intelligo. Sequere historiam tuam.

C A N O N I C V S.

Cùm igitur ego illis inculcationibus auditis nihil non christianum & humile respondissem ; ille cepit fingere benevolentiam in me, promittens mihi omnem fauorem : atq; scito, inquit, me propter memoriam defuncti, & in gratiam suorum nihil omisurum, quod ad effectum solationis huius possit conducere; Quare frequentabis si placet, sæpius domû hanc, in qua me habebis fratrem & amicissimum in Christo. Exacerbauerat, ut verum fatear, animum meum hominis modus & dictio: Sed quia totam meam spem in illo amici mei reposuerant, cum redirem ad illos, gratias illis egi, quod talem virum mihi pro temporalibus & spiritualibus Patronum constituissent. Illi quotidie in eam Ecclesiam ad Missam, & frequenter ad communionem ibant, & ego cum illis sperans aliquid ab illo patrono audire super expeditione mea.

Sed cum ego essem mutus, putans quod sibi cordi esset aliquid super ea re efficere,

R A T I O N A L E

ut promiserat ; ipse erat cœcus & sardus ,
 & videns me , nihil minus cogitabat , quàm
 de bono meo , & audiens socios nihil ma-
 gis cogitabat , quàm de profectu suo. Præ-
 terierunt sic multi dies , nihil me negotia
 proeunte mea , nisi quod eundo & re-
 deundo ex societate IESV omnes Iesui-
 tici & Iesuiticæ , quos in illo regno Apo-
 stolos & Apostolas vocant) hilari vul-
 tu excipientes & salutantes me , cum oc-
 currebam illis , habebant nobilem Gal-
 lum pro sanctissimoviro , & aliqui eorum ,
 tam viri quàm fœminæ , quos magis no-
 ueram , (quia propè collegium etiã com-
 morabar) non operabantur miracula san-
 ctitatis , etsi pro sanctis haberi volebant.

Tandem una dierum incidi in quen-
 dam Iesuitam Gallum ibidem , qui cum
 in claustro suo videret me deambulan-
 tem , habitu Gallico , pertransiens iuxta
 me , Gallicè me salutauit. Ad quem ego :
 Subsiste paululum Pater mi , & recrea pa-
 rumper extranei animum anxium lingua
 ista patria. Vbi ille ; non est mihi conces-
 sum Domine mi in Christo charissime ,
 sed ob amorem communis patriæ ibo
 veniam petiturus à præfecto nostro , &
 reuer-

IESUITICORVM.

reuertar ad te, si permiserit ipse. Permissit DEVS, & reuersus est citò ad me, cui cum narrarem mea, & ipse mihi narrasset etiam quedam sua, & cognouissimus ex parte alterutrum, ego incepti maiorem concipere spem de expeditione mea, & frequenter hunc inuisens, multa de Iesuitico modo & instituto expiscabar ab eo, quæ ipse in eam intentionem putabat me uelle scire, quasi haberem animam intrandi religionem illam.

Atq; cum singulariter deuenissemus quadam die ad punctum chyrographorum, interrogauit me homo, quota esset summa denaria recipiendorum per illa chyrographa; cui cum dicerem, esse ferè duorum millium aureorum. Bono animo inquit esto, nam non omnia perdes. Malo, dixi, potius animo me iubeto esse, si non omnia sum recepturus, siquidem sub spe hac reliqua omnia dedi consanguineis testatoris, & de proprijs meis expendi plurima, huc veniendo & expectando expeditionem. Sed cur partem perderem? nonnè ista sunt promissa & signata Regia? Experto inquit crede. Nam etiam naturales & patrij & personæ rea-

RATIONALIS

les ipsissima solent in similibus per multos annos oleum & operam perdere. Neque si vous non laschez le mor, bonus ille pater, cum quo aliquoties locutus es, poterit te iuvare.

Quid istud est inquam? Rogo pater mi, nunc nunc ediffere mihi parabolam. Ego inquit quia compatriota sum & cogor dolere vicem tuam Domine mi, non abscondam à te mysterium. Scito quod officarij isti regiarum pecuniarum sunt nobis addictissimi, & ferè omnes filij confessionis istius patris, ad quem directus es, & quando similia incidunt, per intercessionem eius faciunt solutiones, quas nunquam facere coguntur, si nolunt, & regij consiliarij non curant, quia quanto minus soluit Rex, tanto plus habet, praesertim in casibus defunctorum, nihil omninò curant, ut hæredibus satisfiat, nisi id vergat in commodum suum, sub specie operum piorum.

Quare si pater iste dixerit illis, quod de illa summa tu remittis duas partes pro operibus pijs: negotium est expeditum. Nam de prima nescimus quid faciant, si fortè non accipiunt pro se (quod non credimus)

IESVITICORVM.

dimus) secundam attribuunt fabricæ nostræ
monasterij & impensis cultus diuini;
tertiam computant parti fidelissimè. Hæc
te volui intelligere, & nisi ita pergas fa-
cere, contrahes potius hîc quàm recupe-
rabis debita, & adhibe fidem meis dictis.
Nam iste est mos, & modus procedendi.
Quod si amici tui ista non reuelârunt tibi,
vel fortè ignorant, vel dissimulant se sci-
re, ut cum tempore occurrat tibi vel alia
quis magister, vel exemplum, quo doctus
fias. Vale, nam aliò de mandato superioris
voco, & sic me reliquit. Ecce resolutio-
nem Theologorum. Sed video te plenum
sermonibus, & quòd coarctet te spiritus
uteri tui, & sit venter tuus quasi mustum
absq; spiraculo, quod lagunculas nouas
dirumpit, loquere & respira paululùm.
Ecce ausculto.

IESVITA.

Hoc totum est licitum.

CANONICVS.

Nego antecedens.

IESVITA.

Probat.

RATIONALE

Probatur, Patres societatis IESV hoc faciunt.

CANONICVS.

Concedo.

IESVITA.

Ergò est licitum.

CANONICVS.

Nego consequentiam : Sed nondum absolui historiam, habeto patientiam, dum reliquum refero, postea poteris factum tutari.

IESVITA.

Doctrinam ego priùs vellem statuere, ut videas te nihil fecisse, postquam in adiuvando narrationes istas sudaveris.

CANONICVS.

Sudavi quidè satis in experiendo ego. Sed vereor, ne te narrando & confirmando magis faciam sudare. Nam quod velis usurariam istam pactionem, quocunq; pietatis habitu personetur, minus quàm latrocinium & defraudationem mercedis operarij, quæ in cælum clamat, & sanguinis effusionem, quæ vindictam postulat,

nos

I E S U I T I C O R V M.

Nominare; irrisibilem (pace tua dixerim) te reddes omni audienti. Putabam certe, quod nolles credere, talia eos facere. Sed crede, ut facis, firmissimè, quod faciunt frequentissimè, & quod nihil sit in illo regno magis notorium, quamuis ipsi secretissimè se putent facere. Sed & faciunt tibi & ubiq; alia, quæ proprium habent locum, peiora adhuc & incredibilia, vnde in immensum, ut videmus, dilatantur, pijs dormientibus, simplicibus non intelligentibus, perspicacibus non valentibus patefacere artes istorum. Itaq; accessi postridiè Patrem, Patronumq; illum meum & dixi: Domine admodum reverende, Ego multum temporis & pœtunæ expendi in ista civitate, sperans expeditionem illam, de qua uestra Dominatio, habet notitiam, & ut video, perfeci nihil.

Ipse verò, imò, inquit certè Domine mi in Christo charissime, nam illi Domini, penes quos est harum expeditionum facultas, promiserunt mihi, se facturos lubenter in ea re, quod possent in fauorem Domini. Sed diu est, quòd te non viderim, & putabam, te esse frequenter apud illos,

R A T I O N A L E

Mos, ut viso te tuæ expeditionis recordarentur. Et illi Domini amici tui nunquid non sollicitant istam expeditionem? Deniq; inquam Domine mi ego cum diutius non possum in hac ciuitate manere, decreui rogare Dominationem vestram, ut, si fieri potest, illis expeditoribus dicat, quod soluant mihi ex tota summa quod libuerit, & reliquum remittam propijs operibus distribuendum, præsertim pro ædificijs & augmento domus huius. Bene est, inquit, Domine mi, quando ita placet & petit Dominatio vestra, ego curabo, ut hanc mentem illi sciant, & instabo, quantum potero, ut satisfiat Domino in toto: Sed si ipsi acceptauerint conditione, quantum esses contentus, Domine mi, remittere?

Nec timeas in ea re esse liberalis, quia pro anima tua facies in augmentum diuini cultus, & pro remissione peccatorum tuorum. Ego, Domine, neq; parum neq; multum dico, sed & nec minus, quã quod ipsi voluerint, cum consilio vestræ Dominationis remitto. Ego inquit, Domine mi, in similibus nollem me intromittere, sed scio benè, quod erit quasi miraculum.

I E S V I T I C O R V M.

si solvant contenta in chyrographis illis :
nam solent ista protrahere in infinitum ,
& est quasi perdita pecunia. At ego non
doero promissis meis , & breui cum diui-
na gratia , spero Dominum expediendum.

Quid plura, infra tres dies fecit iste mi-
hi dici per unum ex propinquis defuncti,
quod illi Domini decreuerant dare mihi
tertiam partem summæ , modò fateret
per publicam scripturam ad calcem chy-
rographorum , mihi fuisse per illos in to-
tum & integrum satisfactum ; Factumq;
est ita. Iam tu , Domini mi , vide quo-
modo sine commodo, quomodo isti com-
moda omnium comedunt , sum conuer-
satus cum eis , ac quomodo per me non
per relationem aliorum didici, quæ dete-
stor in illis : & si quid habes certi & reso-
luti, pro defensione huius facti, profer
nunc liberè.

I E S V I T A.

Itaq; pro bono opere lapidas istos Pa-
tres , qui cum haberes omnem pecuniam
perditam , industria & charitate sua ad-
iuuerunt te , ut quod possibile erat, recu-
perares ? & tota ratio calumnationis tuæ
sola

R A T I O N A L E

sola suspitio est, qua putas expressa con-
 tentione inter Patres & officarios ista
 fieri; quod ego non magis possem crede-
 re, quam quod tu omnia ista fingas: quæ
 cum ita sint & credantur à me, ut narraſti,
 Dico, quod si, sicut credendum est, ipsi
 simpliciter & sanctè purant partem illam
 primam in pia opera secundum regulam
 christianæ charitatis erogari per illos, qui
 eam reseruant; & si certis & ueris signis
 liberæ & piæ voluntatis iudicant libenter
 & non coactè pro ædificijs, & augmento
 cultus diuini collegio suo remitti partem
 secundam, nihil peccant procurantes ulti-
 mam illi qui ea sola contentus est, & re-
 cipentes suam.

C A N O N I C V S.

Scilicet, sunt simplicissimi & candi-
 dissimi isti patres, & cum audiant confes-
 siones, & absoluant omnibus septimanis
 eos officarios Iesuiticos, qui similibus
 latrocinijs in uno aut altero anno eua-
 dunt ditiores regibus, statim obliuiscun-
 tur peccata & furta pridie Calendas con-
 fessa, putantes fortassè pertinere ad sigil-
 lum confessionis, ut post audita crimina
 non

non debeat haberi in Calendis, eorum memoria, Atq; idè illorum conseruant amicitiam tota vita, existimantes eos, sinceritate illa sua columbinissima, Christianissimos & rectissimos, quos totus mundus cognoscit fraudulentos, usurpatores & publicos latrones.

Nec dico, quod omnes tales sint, sed qui talia faciunt, & aliter facta videri volunt per authenticas subsignationes, sunt omnino tales; & similes illis isti. Sed esto quod aliorum peccatum isti per expressum nec tacitum pactum non accipiant super se. Secundam ne illam partem violenter sic rapere & ab inuito & coacto extorquere licitè possunt? Nam quæ certa & vera signa liberæ & piæ voluntatis iudicari possunt, in misero sanguinem suum effusum pro Rege, in suis stipendijs repente, quod libenter & non coactè dimittat pro ædificijs & augmento Iesuitarū id quod diu procurauit & anxie expectauit, sine quo non potest viuere? Nonne idem est quod Dominus IESVS, cuius socij & imitatores sacrilegè se isti iactant, reprehendit acerrimè illis verbis: Hypocritæ, benè Prophetauit de vobis Isaias, dicens:

D Popue

Populus hic labijs me honorat. Nam
 DEVS dixit: Honora patrem tuum: id
 est ad literam, Patrem & matrem, quo-
 cunq; prætextu etiam sub specie oblatio-
 nis & augmenti diuini cultus, nec incom-
 modabis in necessarijs vitæ, nec incom-
 modari permittes; & moraliter.

Nulli, cui in necessitate pro viribus
 succurrere ex iustitia vel ex charitate tene-
 ris, subtrahes necessaria, cum necessaria
 præcisè & absolutè non sint alicui bono
 necessario majori. Nam vos inquit dici-
 tis: Munus quodcunq; est ex me, tibi pro-
 derit; id est, ad literam: facite oblationes
 templo & nobis, procurantes spirituale
 bonum, illis, quibus aufertis temporalia,
 de quibus commodè viuere possunt; &
 hoc erit magnum meritum vestrum &
 illorum.

Nonnè idem mihi dixit ille rediuuius
 & incognitus Pharisæus, cum ait, ad uti-
 litatem latromum & suorum: Sed quan-
 tum vis remittere ut habeas reliquum?
 Nec timeas in ea re esse liberalis, quia pro
 anima tua facies in augmentum diuinum
 cultus & pro remissione peccatorum tuo-
 rum. *o Pharisæe ecce, periclitabitur aut
 peris*

peribit ne diuinus cultus, si tua domus non ornatur præciosissimis columnis, fornicibus pulcherrimis & laquearijs exquisitis? An non est potiùs in magno discrimine, cum tua religio, tot templa aliarum & monasteria destruat, ut sibi soli ædificet? O Præsumptuose Iesuita, tu qui expiaculum necessarium putas pro peccatis, quæ præsumis in me, ut dem tibi de meo, quod nolo & rectè non possum; cur non iudicas medicinam pro peccatis, quæ videres, si cæcus non esses, in te; si non dare mihi indigenti ob amorem Dei de tuo; saltè remittere mihi de meo id, quo non indiges & posses remittere sine damno tuo?

At dices, si isti patres istud parum non tibi procurassent, rotum perdidisses. Sed si nullus Iesum crucifixisset, non crucifixo eo, ut decretum erat, à Patre, mundus perditus remanebat. Vnde pium opus fecerunt mundo milites crucifigentes: celebremus ergo festum eorum. Equidem per accidens bonum opus operati sunt forassis in me; sed ipsi, vsuram, simoniam, symphoniam & diaboliam commiserunt. Lupus (ut est illa fabella) cum raptum por-

taret agnum in locum, ubi securus comederet, sequebatur per aërem inuolitans desuper, coruus : & cum tandem lupus inciperet agaellum deglutire, da mihi, inquit, saltem particulam, quia te securus & comitatus sum multò itinere. Heus tu, ait lupus, non putes te agere cum stulto : Si me infecutus es, scio quod non honoris neq; utilitatis meæ causa fecisti, sed sperans & captans commoda tua; ob quæ, si potuisses etiam oculos mihi eruere in itinere, aut posses nunc, non dubitares efficere.

I E S V I T A.

Appagè, Domine mi; video te doctissimum virum, interpretantem somnia, & prudentem Eloquij mystici, cui ego par non sum qui possim aduersa acie repugnare. Sed quid diceres, si recurrens nunc ad conditiones, quas assignasti, quibus seruatis non fiet contra textum illum de honorando patre & matre, nec literatim nec moraliter interpretatum ad tuum libitum, monstrauero, fieri posse licitè imò & meritorie, quod ad eò horres & ad eò horridis exclamationibus abominabilis ?

nis ? Sic dixisti, literaliter, & literatè satis quidem : Patrem aut matrem, quocunq; prætextu, etiam sub specie oblationis & augmenti diuini cultus, nec incommodabis in necessarijs vitæ, nec incommodari permittes.

Quid si quis sub prætextu subueniendi miseris, qui alioqui in extrema necessitate sunt, aut pro conseruando & augendo in gloriam Dei, & vtilitatem spiritualem hominum, cultu diuino, consuleret filio, imò precibus & persuasionibus extorqueret quodammodo, ab eo, ut vellet dare, & effectum daret dimidiatum panem ex seruato pro patre integro, cum necessarius sustentationi & vitæ ipsius non esset integer panis, nec fortè dimidius ? Peccaret ne iste dans cui vellet nemine consulente vel persuadente, si tamen esset verus dominus panis ? Peccaret ne dans ad prophetam aut mundanâ commoditatem consulente aliquo & persuadente ? Certè qui id affirmaret nescio an sciret quid diceret.

Quomodo igitur non habebit meritum apud Deum, & laudem apud homines, qui consulit non solum iam filio, vt det de substantia non necessaria patri, sed

cuiuscunq; de facultatibus abundantibus sibi, in pijsimos, imò necessarios vsus propositos? Quæ sunt bona illa necessaria maiora, propter quæ, ais, subtrahi etiam necessaria posse illis, quibus vel ex iustitia vel charitate debentur; vt si quis haberet medicinam, aut efficacis virtutis lapidem cum quo viueret, & ablato, vt viueret totum regnum vel tota civitas cum illo, remaneret in discrimine vitæ, is qui priuatus est eo.

Itaq; quoniam Patres societatis IESV illos, à quibus hæc fortè isto modo accipiunt, sciunt habere alia, vnde viuant, præsertim cum alioqui nihil essent ipsi dantes de talibus debitis recepturi, & cum recepta impendant in alendis pauperibus, orphanis & viduis, quæ genera aliàs famoremur, atq; in edificijs, vasis & ornamentis ad diuinum cultum pertinentibus: (in quibus etiam ipsi sic remittentes habent partem consolationis & communitatis suæ spiritualis, cum ecclesiam & ecclesiastica mysteria frequentant) atque quod maximum est, in amplificanda & tutanda catholica fide & religione per totum orbem, in cuius diuersas partes suos
mito

mittunt, & apud barbaros & fidei inimicos nutriunt, licitum est totum supra dictum, etiam eo modo, quo tibi videtur turpius per te depictum.

CANONICVS.

Quòd, licet ironicè, decoraueris me tuis Danielis, id tu etiam in spiritu Deorum fecisti, divinando me interpretem somniorum tuorum istorum. Nam quid aliud sint statuta tua ista, ego non video: Afferis enim dictis tuis, si permittis vt colligam, sententias istas.

Primò quòd Iesuitæ, priusquam talia committant & peccent, inquirant de sufficientia vel insufficientia facultatum, illorum quibus partes rapiunt.

Secundò, quòd ipsi sint à Deo aut à Diabolo, aut ab homine, aut à seipsis constituti iudices viuorum, & censores totius mundi, vt secundum eorum arbitrium necessitas vel non necessitas sit æstimanda.

Tertiò quòd præcisè ad necessitatem divini cultus in mundo, pertineat Iesuitas esse & habere per fas & nefas divitias multas; quasi si ipsi omnes suspenderen-

tur, suspensio ab executione ordinum & cessatio à divinis perpetua esset futura.

Quartò quòd tales miseri, requirentes solutionem stipendiorum pro meritorum & promissorum, dampnati sint omninò à Deo, aut prædestinati, vt nisi per talia media non sint habituri remedium.

Quintò quòd Iesuitæ alant de facultatibus suis, pauperes, orphanos & viduas, quæ aliundè sibi victum & vitam quærere nequeunt.

Sextò, quòd Iesuitæ iustè possint cogere & cogant homines, similibus modis, vt consolationem quærant de commoditatibus spiritualibus, frequentando apud eos diuina mysteria (quæ tamen serè nulla celebrant) si non volunt omninò perdere fructum datorum seu ablatorum suorum.

Vltimò, quòd Iesuitæ existentes in his regionibus & regnis, nutriant ex facultatibus, quas in Europa acquirunt, missos suos in Indiam, vel Orientalem, vel Occidentalem. Videas qualem mihi ansam das, vt te aliquando falsitatis infimulem, sicut tu me fictionis, quando libet. Nam omnes sententias has oportebat esse probatas

bas & veras, vt euerteres super funda-
menta tua structas, vt dixisti semel, ma-
chinas meas. Sed quàm veræ & credibi-
les illæ sint, aliquæ earum satis per se de-
monstrant:

Obscuriores paucis explicabo. Et pri-
mo occurrebat tertia, quam ex duobus
locis nescio an benè collegerim: ex illis
verbis scilicet; Pro conseruando & au-
gendo in gleriam DEI & vtilitatem spi-
ritualem hominum, cultu diuino. Et ex
illis: & quod maximum est, in amplifican-
da & tutanda catholica fide & religione
per totum orbem. Qui enim hæc dicit ad
propositum, quòd, illis sint inculpata o-
pera quæ claram speciem peccati mortu-
alis habent: significat, his non obstantibus
necessarios eos esse absolutè, ut fuit ne-
cessarium Abrahamæ velle occidere filium,
quia obedire Deo certissimè imperanti,
erat necessarium, etiam in re alioqui ma-
nifestè impia & criminali: Sed quia hæc
sententia discutietur, cum de tertia inter-
rogatione tua, & responsione mea age-
mus, quod scilicet non solum ex conuer-
satione qua illos noui, de qua huc usq;
agimus, sed & per comparisonem ad a-

lios religiosos, istos iudico reprobandos.

Nunc ad quartam sententiã dico: non esse certum quod nisi per interuentionem Iesuitarum, isti miseri, debeant perdere stipendia sua; nam multi recuperarunt talia debita, vel in integrum, vel certè in majori quantitate absq; talibus Patronis. Imò quando habere possunt alios interuentores, apud officarios illos, licet de prima tertia parte semper idem sit, quod nesciatur quis eam absumat, interueniens solet esse contentus cum media secundæ, quam Iesuitæ integram rapiunt: vnde non solum non profunt, sed magis obsunt miseris istis. Et sunt hæ in illo Regno experientia quotidiana.

Ad quintam, quod isti alant de facultatibus suis eos qui aliter non possunt vivere; Si tu, Domine mi, vel aliquis alius potuerit mihi ostendere vnam vel vnum, aut infirmum, aut sanum, qui de redditibus istorum annualibus ob amorem Dei nutriatur, mutus postea in illos volo esse. Benè nutriant quidem, in ostentationem & in laqueum diuitibus, sanos & habiles quosdam pueros, quos oportebat potius doceri, vt artibus sibi & parentibus victum

quæ

quærent; et quasdam mulierculas de-
 fidiosas & beneualentes, vt miracula pos-
 tea faciant, communicantes omni die.
 Sed hoc non certè de facultatibus suis
 annualibus, quas indies his artibus au-
 gent. Sed de emendicatis nummis, à fœ-
 minis præsertim opulentiis & à mercato-
 ribus & vsurarijs, quibuscum, sunt præ-
 cipuè, eorum consortia & commertia. Sed
 quòd hospitalibus incurabilium aliquid
 ex domibus suis, aut ex redditibus aliquan-
 do dent aut mittant, qui viderit narret
 mihi, ego enim nunquam audiui.

Monent quidem populum, vt hæc ope-
 ra misericordiæ exerceant; sed hoc non est
 eorum singulare, vt inde laudari debe-
 ant: nam omnes christiani super his se in-
 nicent monent, quis efficacius alio, pro-
 ut in opinione magis aut minus est, vt
 persuadeat.

Circa sextam sententiam, præterquam
 quod ridiculum valdè est, dixisse te in
 defensionem rapinæ, quòd spoliati illi
 miseri habeant etiam de illa parte partes
 consolationis & commoditatis suæ spiri-
 tualis: Mitto te ad illud ex Salomonæ:
 Qui offert victimas de substantia pauper-
 ris,

ris, quasi qui immolat filium in conspectu patris sui. Iudica quam placidè placabitur pater homo, aut quam libenter acceptabit honorem adhibitum per occisionè proprii filij, quem quis illi offerat in venerationem & cultum. Aut quam consolationem haberes tu, si videres ornatum templum, aut celebrari solemnità de facultatibus, quas vi abstulerunt à te, & te videres miserum & nudum. Et quam aptè quis veniret tunc ad te deuotus, pœnitentem & desperatum, dicens: Domine mi, charissime in Christo IESU, ecce de tuo illa omnia facta sunt, consolare, & indue nunc & comede ventum.

Ultimum autem; quod scilicet Iesuitæ nutriant de facultatibus suis, quas in Europa habent & augent, missos suos in orientalem, seu occidentalè Indiam; tantum abest, vt ita sit, quòd neque obolum dant pro primi etiam itineris seu navigationis viatico, in quo larga manu fit illis provisio de necessarijs à Rege Hispaniarum; qui eos in India etiam nutrit: Propter quod & alia similia applicandarum sibi Ecclesiasticarum Decimarum & Primiciarum, Pontificis priuilegijs fruitur. *Quin*
&

& audies circa hoc rem mirabilem, (modo velis credere) quæ est verissima.

Postquam peruerunt isti in illas partes, & ad loca, in quibus præsciunt se humanissimè recipiendos (quia aliter non vident quicquid historiæ eorum & ipsi dicant) vbi radices miserunt, ædificarunt quæ ipsi appellant collegia, & simplicem plebem decipientes, sui adoratricem effecerunt; exercent ilicò mercaturam, & ad suos qui in Europa sunt mittunt merces illas, pro quibus advehendis eò navigant mercatores auidi: & sui ex his partibus, vt vili precio emant quando aliter non possunt habere, mittunt ad eos nummos artibus supradietis raptos & hinc inde emendicatos sub specie quòd debeant eos mittere pro sustentatione fratrum suorum, qui miracula faciunt in conuersione infidelium, afflicti, angustiati, in mellotis, in pellibus caprinis; quibus, vt jactant, non est dignus mundus; vt videre est in Epistolis & itinerarijs quæ inde transmittunt, ex China Japon Philippinis, nova Hispania, Piru, vnde quicquid libet liberè fingunt; sicut vulgariter in Lusitania, vbi ista omnia didici, dicitur; De
lon-

longas vias longas mentiras. Sed nequē dixi circa hanc vltimā sententiā quod est pessimū: & doleo quod huic siluæ ad-
mouēris ignē. Habebant illo tempore, quō fui Vlissiponæ, (nescio an nunc etiam habeant) datium seu tributum, putō duos vel tres nummos ex centum, super certā vel certas species mercium venalium aduectarum ex India, (nam propriē assignare quid istud erat aut est, nunc ego non audeam, nec permittat Deus, vt aliquid mihi non exploratum aut memoria excisum de illis aut in illos dicam) scio tamen quōd obtinuerant & exigebant simile quid pro ædificatione suæ domus de sancto Rocchio. Super qua re erat clamor pauperum, qui carius emebant merces illas, blasphemix mercatorum aduehentium, publica maledicta, & imprecationes pessimæ, publicè factæ in illos, & commune scandalum cunctorum. Vtrum verò, cum hoc præiudicio partium & violentia illata liberis hominibus, nolentibus neque per viam datij nec dati, contribuere Iesuitis, scandalum istud fuerit actiuum an passiuum, tu, qui nullam in illos passionem habes, liberè iudica;
ego

ego illis per te sum suspectus iudex.

I E S V I T A.

Non finis me loqui, nisi postquam tot tantaq; dixisti, vt difficile possim ad omnia respondere.

C A N O N I C V S.

Quid vis tibi faciam? isti in causa sunt qui tot tantaq; absurda committunt, vt tempus etiam me deficeret, si non plurima in tui gratiam reticerem.

I E S V I T A.

Gratias agamus Domino Deo nostro, charitatiue vir, qui talem tibi inspirat animum, vt non velis penitus me cum his bonis & sanctis patribus confusum & confusibilem reddere. Qualia verò subiticeas iudicare in promptu est. Nempe eorum virtutes, prudentiam, modestiam, grauitatem, castitatem, humilitatem, Zelum, exemplum, doctrinam, & his similia, quibus commendabiles, & merito suspiciendi sunt omnibus verè catholicis ac pijs; sicut tu non potuisti non videre in eis, quando concedebant tibi ad se familiarum ingressum.

RATIONALE
CANONICVS.

Verè dignum & iustum est; Et si non ex animo hæc dicis, deinceps non parcam: Sed ego alteram partium secundæ diuinitatis Thomæ, scilicet vitiorum, suscepi prælegendam: tu qui alteram, virtutum scilicet, suscepisti exponendam, non solum memoratas debuisses persequi, sed incipiens à Theologalibus, Cardinalia etiam & omnia moralia cum comitibus, & filiabus earum debuisses in medium afferre. Nisi quod timeo, & fortassè timuisti tu, ne non posses ostendere virtuosos istos cum ipso etiam virtutum toto ordine longo.

I E S V I T A.

Certè tu es mirabilis, & video quòd nisi ut alteri Entello sanguis tandem recalescat mihi, linguæ tuæ lasciuiam, ut promittitudinem & agilitatem Darecis, non poterò cohibere.

CANONICVS.

Oportunè per Deum. Ecce apparet ciuitas propè, & siquidem friges, prope remus antequam claudatur porta, curabitur focus & vinum Hispanicum. Nam cum,

cum, sicut audiui, Hispani hic sint praesidiarii milites, non carebunt patrio vino. Et cras, volente Deo, vinctes in Cestuum certamine, & si non purem te hodie minus quam victorem, Saltem in patientia vestra; cum melior sit qui dominatur animo suo, expugnatore urbium, vt ait Salomon, & vt tu dices, impugnatore horum sanctorum.

IESVITA.

Videris velle latus canare qualem me voluisti prandere. Benè sit, simus hilares: Crastinus dies sollicitus erit sibi ipsi, suscipit diei malitia tua.

CANONICVS.

Sua, dicit textus si benè meministi, & sua istorum est quæ te habet ita decem primum; Sed nunquid habent hic isti domicilium?

IESVITA.

Non: ciuitas est parua & pauper, non possent in ea viuere.

CANONICVS.

Vivunt ne alij Religiosi?

E IESVITA

RATIONALE
IESVITA.

Puto hic illos esse, qui totum mundum
repleuerunt.

CANONICVS.

Quinam sunt isti?

IESVITA.

Nescis? Franciscani.

CANONICVS.

Et quare sic loqueris? Vituperas ne
quòd sint plurimi?

IESVITA.

Quid nò vituperem, cum tantum panis
comedant cum tam paruo fructu?

CANONICVS.

ò; alius est hic Dæmon. Habebimus,
vt video, cras festum duplex. Sed vide
quàm fortes muri & quàm pulcher fluxus
fluminis: Et milites quidem sunt ad
portam.

IESVITA.

Clausuri, ni festinemus; vrge;

CANONICVS.

En, sequor.

DIALO.

DIALOGVS

QVARTVS.

CANONICVS.

ROSPERA LVX ORI-
tur, linguisq; animisq; faue-
te. Nunc dicenda bono, sunt
bona verba die. Lite vacent
aures, insanaq; protinus ab-
eat, Iurgia, differ opus, liuida, turba tuū.

IESVITA.

Quali velis dicere charissime Domine
in Christo, vt digitum ego ori meo impo-
nam, postquā tu tibi visus es heri triump-
phasse, cum superuenisset nox, & ciui-
um tumultus, qui disputationem no-
stram diremit, oportune pro te, pro me
oportune.

CANONICVS.

Minimè certè Domine mi, sed pulchra
prima hac aurora allecto mihi, versiculū
ex Ouidianis Fastis occurrerunt, quibus
sereno festiuoq; diei, plausum visus est
facere: Alioqui benè memini, contesta-

tum te, quod non vis à tractatu Iesuitarum discedere, quousq; omnia sint dicta, quæ pro & contra dici ab utroq; nostrum possunt. Quæ cum multa & grauisima dicenda habeam ego, in quibus potius quàm in dictis, victoria fortasse consistit, è re erat, iubendo tacere te, infectum opus meum velle relinquere; quando nisi urgeas & cogas tu, vt huc vsq; fecisti, non sum ego adeò liuidus, vt spontè velim illis, de bona opinione, quam habent apud quosdam, licet ea falsa sit, aliquid detrudere. Itaq; scito, me nihil minùs optare, quàm vt velis ab inceptis desistere. Quare, Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime; confortare & esto vir, nam adhuc restat excorianda cauda.

I E S V I T A.

Bone Deus, quid tu non adinuenies in istos bonos patres? Et caudam ne etiam habent? Adeòne intimè cum illis conuersatus es, vt & nates illis nudaueris? Noluisses certè fuisse in loco tuo, cum posterioria perserutabaris. Sed benè esto. Surgamus, præparentur equi, sumatur ientaculum; de his agemus in itinere

Sciamen non magis placet, ut eamus per
aquam; nam scaphæ, hinc quotidie Leo-
dium descendunt.

CANONICVS.

Omnia pro arbitrio tuo fiant, Domine
mi, qui nosti quid magis conducat. Sed
quid de equis?

IESVITA.

Vel possumus eos per famulos mittere
per terram, vel habere etiam nobiscum
in nauicula; nam & solet id fieri.

CANONICVS.

Ego hoc magis probo; nescimus enim
quid famulis possit contingere in itine-
re, præsertim cum dixeris mihi, solere et-
iam huc excurrere Hollandos latrones.

IESVITA.

Excurrunt certè, & frequenter spoli-
ant, atq; captiuant.

CANONICVS.

Nulla igitur causa est committendi, ut
non eamus per flumen.

IESVITA.

E 3 Ego

Ego vnā reperiebam, sed leuis est
quidem.

C A N O N I C V S.

Quam?

I E S V I T A.

Quòd in nauicula non poterimus de
his rebus odiosis agere, propter reliquos,
qui ibi etiam descendant: nam solent esse
plurimi.

C A N O N I C V S.

Locemus nauiculam pro nobis solis
propriam.

I E S V I T A.

Etiam sic soli esse non possumus; nam
ducentes eam, debent intus esse.

C A N O N I C V S.

Ità, sed nunquid nauiculae intelligunt latinè?

I E S V I T A.

Optime dicis; nec ego aduertebam;
quin & in nauicula communi, rari erunt
qui latinè sciant, saltem perfectè, vt nostra
hæc possint benè intelligere.

C A N O N I C V S.

Quòd si intelligerent, quid inde?

I E S V S.

IESVITICORVM. 33

IESVITA.

Fortassè scandalizarentur.

CANONICVS.

Scandalizarentur in me; te verò laudarent.

IESVITA.

Quid si non intelligentes responsiones & defensiones meas, intelligerent criminationes tuas? Nonne esset in prziudicium patrum societatis Iesu, quos ego amatos & veneratos volo?

CANONICVS.

Profer tu rationes & defensiones tuas verbis & nominibus macarronicis, vel ita perspicuis & claris, vt ideo te non possint non intelligere: & ego promitto, me ita, quantum in me fuerit, obscure locuturum & per circulum loquia & anfractus, vt tu solus possis percipere. Vel etiam si vis, responde vulgariter: vel agamus ambo simul Gallicè, quando isti eam linguam habent.

IESVITA.

E 4 Pul.

Pulcherrimè, scilicet. Ego timeo ne maledicta tua in istos patres latinè & obscure prolata, intelligantur, & tu iam velles ea proferre vulgaritèr. Dij meliorem mentem.

C A N O N I C U S.

Sed nunquid, cum responsiones tuæ sint ita probantes & efficaces, non satius est, vt omnes audientes quicquid in illos dici potest, videant quàm facile diluatur?

I E S V I T A.

Ità, si natura vulgi non esset comparatum, vt cum maiori, delectatione & attentione audiat vitia falsa, quam virtutes veras bonorum. Domine mi, ego famam & honorè patrum societatis I E S V nolo fortunè committere, nec fidere volo de te, quod sis locuturus obscure, neq; de me quod clarè. Imò vereri me oportet ne inopinatò dilabaris in Gallicum tuum, spiritu vel furore aliquo arreptus diuino, more poëtico, videns auditores attentos, qui te possunt sic intelligere. Agamus hodiè de aliqua alia materia. Ego dispenso pro hac vice in statuto quod superius feci: & maneat prosecutio intermissorum ad pri-

primam commoditat em. Namq; bene
retinebo ad quem te punctum debea po
stea reuocare.

CANONICVS.

Bibamus igitur semel, postquam equi
& reliqua omnia nostra ad proficiscen
dum parata sunt, & eamus ad flumen, for
sam inter eundum occurret nobis aliquid,
vnde oriatur occasio discurrendi.

IESVITA.

Ita fiat: Propino, Domine mi, ex animo.

CANONICVS.

Sit saluti, Domine mi: Et tu bone hos
pes, Vale. ADieu Messieurs. ADieu.

IESVITA.

Ecce: Ibi est Conuentus Franciscano
rum.

CANONICVS.

Et, Sunt ne hic multi?

IESVITA.

Plures muscis, hic & ubiq;

CANONICVS.

Saltem non quarunt diuitias, vt Iesui
ta tui.

Si dixiffes : Non feruant, vt patres illi
prouidè faciunt de fuis , dixiffes verum :
Sed quod non quærant vt deuorent , con-
fusè & fine fructu expendant , non est ita
certum.

C A N O N I C V S.

Et quid , Domine mi , liberrime ab o-
mni passione , si dicerem modò , te non
esse istis pauperibus & simplicibus Reli-
giosis addictum , de quibus heri incepisti ,
& hodiè prosequeris , ita loqui ? Nunquid
temerè id dicerem , cum ego nec in mi-
nimo te ad sic loquendum prouocau-
rim , sicut tu me , quando Iesuitarum non
recordabar ? Nam neque peruentum est
ad expositionè interrogati tui & responsi
mei , quod comparatione ad alios Reli-
giosos , Iesuitæ sint pessimi : Neq; video
cur ita contemptibiliter te geras in istos ,
nisi fortè vt me moueas in defensionem ;
sicut venerabundè & altè loquens de Ie-
suitis tuis , in contradictionem monuisti :
Nam fortè ex phisignomia aut aliqua alia
coniectura , nosti me hominem liberali-
bus altercationibus deditum , & qui li-
benter

benter contraria sustineam, in ocio præsertim, exercitij gratia.

Quod si ità est, perge, & sit nobis hodierna exercitatio ista, quando inceptam in crastinum differas. Nam quamuis æquum erat, vt ego non permitterem te malè loqui de istis bonis Religiosis coràm alijs in ista nauicula; sunt illi ab omnibus ita dilecti meritò, vt quicumq; astant, surdi futuri sint ad tua verba in illos: nihil audiri aut admissuri nisi in eorum fauorem. Præsertim cum ego sciam certò, te nihil allaturum præter triuitalia, & sæpius, etiam per simplicissimos, cõfutata, quæ per Iesuitas & Iesuiticos obijciuntur. Nam antè quinquaginta annos, vel circiter, cum nondum huius nostri sæculi monstruositas, monstrum hoc spirituale in Ecclesia peperisset, non solebant circumferri famosi libelli, in hanc vel alias Religiones antiquas: Etsi inter doctos & pios viros aliquando fuerint scrupuli & difficultates, quæ doctissimis expositionibus, & ipsius etiam Ecclesiæ autoritate, dirimebantur. Et hoc vnum mihi sufficit, vt credam te obstinatè & perditè esse Iesuiticum, licet abnegares sanctè; quòd irreuerentè

ueretur loqueris de Religiosis, præsertim de istis, qui vel ea ratione saltem diligi & honorari deberent à te, quòd maximè consentiant cum Iesuitis.

I E S V I T A.

Imò sunt isti, qui magis Patribus Societatis I E S V aduersantur in omnibus.

C A N O N I C V S.

Optimè in sensu tuo dicis. Nam Iesuitæ quarunt redditus copiosissimos; isti reiiciunt redditus. Iesuitæ vestiuntur & calceantur commodissimè, intùs & foris, lino, lana ac alijs omnibus delicatis; isti, vna vili tunica aut altera contenti ex sacco aut grosso panno, discalceati vt plurimum, cessante magna necessitate, incedunt. Iesuitæ habent mensam suam politam, ornata, & opiparè, carnibus optimè conditis, vetere vino, electis etiam bellarijs, nutriuntur; Isti, raro panem album, nunquam vinum, carnes ter in septimana falsas semicrudas & immundas, habent in mensa, non ordinaria quidem, neq; statis horis præparanda. Iesuitæ ad libitum transigentes diè, dormiunt si volunt tota nocte, in bono & optimo lecto;

Isti

Isti in choro & extra chorum, ferè tota die cantantes, & pro deuotione populi officia celebrantes, media nocte surgunt, in frigore & in algore, vt Psalmodijs & hymnodijs, peccatores vitijs sopitos excitent ad contritionem & laudem diuinam.

Et si sic percurrere vis vtrorumq; vitã, verè est quod isti sint, qui magis Iesuitis in omnibus aduersentur. Sed in eo ipso valde consentiunt cum illis: Nam facultates, quas Iesuitæ quærunt, isti non curant, relinquentes eas ipsis: Mundum quem in delitijs & commoditatibus vitæ Iesuitæ amplectuntur, isti per pœnitentiã illis totum integrum & intactum dimitunt. Qui maior esse potest consensus? Nonnè si tu aliquid laborares adipisci, vnde ego partem possem obtinere, & tibi totum adipiscendum & fruendum dimitterem, deberes me propterèa diligere?

I E S V I T A.

Non ego sic intelligo vt tu retorques iocose. Sed dico quòd isti, his & similibus rationibus instituti sui (quod tamen non obseruant) lacescentes Patres societatis IESV, nullum non mouent lapidem,

vt eos ab acceptatione, qua apud populum
 verè catholicum, & pios Principes, tam
 Ecclesiasticos quàm seculares, recepti sunt,
 deturbent; cum potius, si ita esset, quod
 ipsi non irent post pecunias & delicias
 vitæ, non deberent emulari illos quibus
 in pios vsus, meritò diuitiæ tribuuntur,
 & vitæ commoditates; in quibus, si cum
 moderamine sint, nulla est culpa, nisi ijs
 qui cum voto & iuramento illis renun-
 ciarunt. Sed quia sub specie paupertatis,
 & destitutionis bonorum, ipsi semper vo-
 lunt habere marsupia plena, & vt omnes
 sint eorum deuoti, vt ipsi vocant, præci-
 puè locupletes matronæ; grauiter accipi-
 unt quòd patres societatis I E S V, meritis
 vitæ honestissimæ, doctrina & grauitate
 sua, sibi concilient fauorem diuitum &
 magnatum; æstimantes inuidiosè & igno-
 ranter, quòd quicquid honoris vel emolu-
 menti in Societatem I E S V confertur,
 ipsis auferitur; quasi nulli alij possint esse
 in Mundo, qui tantum possint habere
 meritum apud Deum & homines, ob su-
 am perfectam, vt dicunt, Institutionem,
 de qua nihil minùs cogitant, quam vt
 eam seruent.

CANONICVS.

Duo nunc istis Religiosis obijcis pro maximis criminibus : nam reliqua dictorum nihil ponunt in re præter imaginationem tuam, nisi non bene percepim mentem. Alterum est, quòd detrahunt Iesuitis: Alterum quòd non seruant institutum suum; quod & bis teruè repetiisti.

Et primum quidem, (si quæ heri ego tota die dixi, & cràs volente Deo, audies, vera aut credibilia sunt) maximum est peccatum; scilicet. Quò ad secundum, si non seruant Institutum suum, vel hoc fit in communi in vniuersùm, vel in particulari in paucis. Si dicis quod in vniuersùm non seruent, & id potes bene, aut vis probare, vide ne vel Ecclesia erret, quæ eos recognoscit verè Obseruantes Franciscanos; vel tu incidas in errorem, quem ipsi hæresim appellantes, Inquisitioni tradant. Et si cum neutrum horum sit, tamen verum sit quòd sic in vniuersùm & in communi non seruent; Alterius Religionis isti debent appellari, quia Franciscanæ non sunt, quam ego defendo.

Si verò in particulari non seruant,

pas

passim puniuntur transgressores per leges, quas habent & seruant, vbi obedientia viget & facultas est puniendi. Aliter verò se habent, quæ Iesuitæ faciunt scandalosa & iniqua, quia ea publicè & impunitè faciunt, imò, vt tu vis defendere, meritoriè, & quædam etiam faciunt, vt videbis, irregularia per regulam (vt ita dicam) & iniusta per ius, mores approbatos, & statuta sua.

I E S V I T A.

Dimitte patres Societatis per Deum; nonne conuenimus, vt corâ populo non agas de illis?

C A N O N I C V S.

Si malè locutus sum, testimonium perhibe, si autem tu non dimittis me, nec cessas, intrudere in cor meum istam pestilentiam, non vis vt eructem & vomam illam? Non nomines eos tu, & præcide mihi linguam, si nominauero. Putas non amaricari totum stomachû meum, quando vel summis labijs, eos tango?

I E S V I T A.

Dominus cor tangat tuum, Domine mi;

mi; in felle enim amaritudinis video te esse.

C A N O N I C V S.

Et aptissimè quidem, Symonem illum Magum me facis, qui obtuli peccuniam Apostolis illis Lusitanicis, vt darent mihi potestatem quòcunq; vellem ire: Sed acceperunt illi præcium Appretiati, quo appreciatus sum ab eis; & fecerunt me in Baculo meo transire Iordanem: Iudica illos Deus. At verò, Domine mi, istas exaggerationes & inuectiones, in tuos illos bonos patres, ne precor accipias a deò seuerè, vt non putès esse maximam vehementiæ partem iocosam; alioqui, Deum immortalem, quam ego essem immodestus & crudelis; & certè puto quod nemo nos intelligat.

I E S V I T A.

Caninis mordes, & cauda blandiris.

C A N O N I C V S.

Ecce nunc palàm loqueris, & canem me appellas; fortè vt vindices Patres illos tuos, quorum caudam interpretatus es, me dixisse; àdhuc excoriandam restare.

F Sed

Sed de istis bonis Religiosis, quid amplius dicis ?

I E S V I T A.

Amplius ego nihil possum dicere, quam conscientias eorum, qui ad minimam occasione angustias Instituti sui distendunt. In communi & in vniuersum, iuuenes & sani, qui possunt habere commoditatem, equitant; indifferenter, in vniuersum pecuniarias eleemosynas, non solum recipiunt si offeruntur, sed & in specie petunt. Vagabundi sunt, pigri, ignari, indisciplinati, immundi, inuerecundi, suppa & brodio pleni maxima illorum pars, quos laicos vocant, die nocteque stertunt.

Nulla in eis firma doctrina; diligentia in administrandis Sacramentis nulla, in templis suis nulla mundities; in Conuentibus ordo nullus, & denique nullam habent regulam vitæ, licet de perfectissima Regula gloriantur. Si prælati sunt, prophanissimi & superbissimi, maxime in illis Regnis, vbi magis subditos tyrannizare possunt obediens timore pœnæ, vt in Italia & Hispania.

Si præ

Si Prælati non sunt, & aliqua prærogatiua æstimantur insignes; quæ non monipodia, quas non subornationes, quæ non flagitia, crimina, facinora, vt in officijs constituentur, committunt? Indicibile est, atq; incredibile, quantum in suis Congregationibus & Electionibus pro prælaturis obtinendis, peccent. Symonias omnes, Symphonias & Diaboliæ, vt semel lusisti, committere pro hac ambitione, est illis venialissimum. Inimicitias, liuores, persecutiones obstinatissimas, odia veterrima & teterrima in inuicem exercere, sine misericordia, sine reconciliationis spe, sine Deo, sine anima, sine humanitate, est illis adeo assuetum, vt sit in quarto modo Fratrescum, & connaturale inseparabile.

Falsa testimonia inter eos, pro vna licentia ad foras exeundum, venduntur. Imò gratis in gratiam amicorum dantur. Ab accusationibus & criminationibus, quibus se inuicem, suumq; Ordinē, quasi ex professo infamant & dehonestant, apud potestatem non solum Ecclesiasticam, sed & secularem, nunquam cessant; adeo vt Principes, ad nauseam vsq;, illos

rum historijs repleti sint; & prophani iudices, multos eorum in carceres laicos conijcere coacti fuerint, sæpissimè. Sæpè monasteria Sanctimonialium perfodientes, intùs in ipsis carnalibus actibus comprehensi sunt. Innumeri processus & instrumenta publica extant, quòd alterutrum veneno petiuerint, atrociter percusserint, proditoriè occiderint: quin parricidia non sunt apud illos rara.

De furtis eleemosynarum à populo, pro sua sustentatione, pro Ecclesiarum & Domesticarum ruinarum reparatione, contributis, sæpissimè accusati & conuicti sunt. Terminarij illi sui, quos vocant, circumquàque per pagos & campos mendicantes, omni die apud meretrices repèriuntur, de bonis, quæ à simplicibus rusticis extorquent, conuiuantes. Generales, Prouinciales, & guardiani eorum, in triennijs suis, ex principum & populibus falsis, quas ipsi adinueniunt, quibus decem millia, quis quatuor, quis duo millia ducatorum reseruant, tota vita postèà lautè viuunt; vel saltem vsq; quo iterum eadem officia, ijsdem officij pecunijs emanant;

mant; interim propinquos suos, filios nonnunquam, ditantes.

Adeò ut sit dictum inter illos commune; quòd nulla pro Guardiano seu præside, ditior possit esse India, aut magis lucratiua mercatura, quàm, si vel templum ruat, vel dormitorium sit erigendum; qui pro similibus per totum Mundum pecunias quæritantes, decuplò plures colligunt, necessarijs.

Iam deuotiones eorum, quas vocant, cum viduis, cum nubilibus & liberis scæminis & monialibus publicas, cum nuptis secretas, quis poterit enarrare? Quis turpia & abominanda, quæ hic committunt, credere? Quis cæcitatem populi Christiani, qui ea audit, scit, videt, & fert, dignè admirari potest? Dixi.

CANONICVS.

Et paucissima quidè, respectu eorum quæ oblitus es, aut fortassè in posterum reseruasti; nam quòd nolueris dicere, nisi aliud iubeas, ego non credo. De articulis fidei, & contemplatione Mariæ, nihil credo libet attingere, in hos religiosos. De actione verò Marthæ, incipiens à præce-

ptis Decalogi, debuisses commemorasse, imprimis, quòd Deum non amando, iurent; Sabbata non sanctificent; Patrè non honorent; cum reliquis; ex quibus tamen quzdam dixisti; Postea debuisses persequi Ecclesiæ præcepta quinque; & ibi examinare quid peccent; Deinde ex septem peccatis mortalibus, quanam committant; Quinque sensibus corporalibus quomodo irregulariter vtantur; Quatuordecim opera misericordie quomodo non exerceant: Et sic fecisses absolutum Cathologum, accusando istos; sicut quis se debet accusare, cum vadit ad Confessionem faciendam, illis quos vetas nominem: & sicut monui te, quòd deberes facere per alteram partem Secundæ diui Thomæ, quando incepisti virtutes eorundem perpendere & annumerare.

Sed, si placet attendere, Duos mihi homines ex Franciscanis tantummodo, tota ista oratione pinxisti: Alterum superiorem, subditum alterum. Nam quòd omnes superiores & omnes subditos his coloribus volueris comprehendere, non puto; nisi fortè in illis duobus primis accusationibus, de equitando, & de recipiendis

endis eleemosynis pecuniarijs: Nam ibi tantum, In communi, & In vniuersum, dixisti; licet non satis certè, neq; id, nisi ad alia transeundo, admittam. Itaq; superiorem & subditum; dico superiores quosdam & subditos, inter Franciscanos, discipulos, ignaros, auaros, infideles, cum ceteris vitijs & criminibus, quæ in illis nescio quomodo inuenisti, (de quo tamen te interrogabo postea) ob oculos ponis: De quorum excessibus toti Religioni pijsimæ infamiam inuris.

Dico & amplius (vt tibi faciam rem gratam, & tecum, quantum possibile cum veritate & ratione sit, in omnibus conscientiam) multos ex Franciscanis subditos & prælatos, fortassè verè de his omnibus accusas atq; conuincis.

At, scire te volo, esse in Religione Franciscana quam de Obseruantia vocant, (nam de his agimus, nonné ita? Iesuita) ad centrum sexaginta millia Religiosorum.

Nota

IESUITA.

Vndè hoc scis, adeò præcisè & in numero?

RATIONALE
CANONICVS.

Per monumenta & constitutiones eorum, quas omnibus, in linguis etiã vulgaribus, communicant, & permittunt librarijs vanales; aliter atq; illi, quorum me nomenclaturam tacere vis, qui Constitutiones & statuta sua non minùs occultant, quàm si per illa essent damnandi.

I E S V I T A.

Et ego legi Constitutiunculas has; Sed non computantur ibi; nisi sum oblitus.

CANONICVS.

Ibi numerantur & nominantur, centum, quas vocant ipsi, Prouincias, circiter; & vt experientia constat, & tradunt curiosiores illorum: qualibet Prouincia, vna portante aliam, (nam sunt multæ quæ plures, quædam quæ duplicatos habent, licet aliquæ pauciores) habet quadraginta Conuentus, quorum quilibet, facta de eis simili consideratione, habet ad minùs quadraginta Religiosos; nã & sunt aliqui qui habent quadringétos, trecentos, multi qui ducentos, centum quinquaginta, centum. Vndè, supputatione facta, inuenitur

nitur in quatuor millibus Conuentuum,
 numerus Religiosorum, quem dixi.

IESVITA.

Et numeras ne hic, Capucinos & Con-
 uentuales?

CANONICVS.

Minimè. Nam & si eiusdem Religio-
 nis sint, habent sua peculiaria indulta &
 statuta, & proprios Prælatos Generales,
 quibus sunt ab istis Obseruantinis sepa-
 rati.

IESVITA.

Rem narras admirabilem.

CANONICVS.

Ergò, tam numerosum cum sint, & nec o-
 bolum quidem habeant redditus annua-
 lis, viuentes in mendicatione perpetua
 omnium, quæ ad vitam sunt necessaria,
 & excurrentes, maxima eorum pars, sine
 vlla cessatione, aut quiete, pro commodi-
 tatibus suis & cæterorum procurandis,
 præsertim sæculo corrupto, in quo vt ab-
 undauit iniquitas, refriguit charitaa om-
 nium: Et quando nouæ Religiunculæ
 quadam, sectæ, hypocriticæ inuentiones

exortæ, auitam illam, in vera virtute & pietate, constantiam debilitant, ostensione & ostentatione nouorum, viuendi licentiam facientes, & obseruantias veteres reprobantes; quas non putas eos occasione & scandala reperire, quæ vincere possent, & prostrare, non solum fragiles homunciones, in Religione præ diuturnitate fatigata & fatifcente, & præ tanta multitudine imperfectius institutos, sed & Herculeas columnas?

Mirare potius, (quod & valdè mirandum est) quòd quando magis tibi & alijs emulantibus, videntur isti religiosi, Infixi in limo profundi, nec videretur habere eorum Religio subexistentiam seu substantiam, intransibis, secundum iudicium maleuolorum fluxibilibus corruptionum aquis vsq; ad animam; his, scilicet tuis & meis temporibus, Deus saluos & sanctos faciat ex illis multos; quos, & in confusionem mordentium, permittit, ab Ecclesia, pro Diuis haberi & Canonizari.

Mirare potius, (quod & est admiratione dignissimum) quòd cum omnes ferè, liberi & soluti legibus, arbitrio suo solo traditi, per campos & inuia vaguentur;

pro

pro vno quem ex ista Religione reperias
confutibilem, ex alijs Religionibus repe-
ries quattuor; cum tamen omnium alia-
rum Religionum Religiosi simul sumpti,
ad medietatem istorum in numero, non
perueniant: Quæ est etiam res explorata.

Mirare potius, (quod puto te nunquam
considerasse) quòmodo vi illa & vigore
meritorum apud Deum sanctissimi In-
stitutoris sui vigente & virente in perpe-
tuum, etiam cum istis defectibus (qui for-
tè non nisi à tempore Institutionis tuo-
rum patrum, quos taceo, in publicũ pro-
dierunt, procurantibus eisdem, vt suæ,
adhuc inuisibiles & arcanissimæ perfe-
ctiones magis aliquando, elucescant) ali-
quorum manifestis, quos negare non vo-
lo, amantur ità tenerè & affectuosè à po-
pulo & omni hominum genere, vt nemo
qui audiret & intelligeret te, non succen-
seret, & dicta tua ferret ægerrimè: Quod
non facerent, audientes malum dici de
illis alijs quos scis, in quorum maledi-
ctiones, nescio quo ineffabili mysterio,
sunt omnes ità propensi, vt meritò tibi
timendum fuerit, ne isti in hac nauicula
haberent me doctorem & ducem in di-
cendo.

cendo. Sed quæro ex te, ubi ista, quæ ad eò memoriter in hos Religiosos narraſ, didicisti?

Nam quòd nunc non respondeam ad illa prima capita, & capitalia crimina, quæ dixisti hos, in communi contra suam Institutionem committere, equitantes sine necessitate, & quærentes pecuniarias elemosynas, etiam sine necessitate; cum neutrum contra proximum aut Ecclesiam, aut Rempublicam Christianam sit, etiam si vtrumq; ità vt dicis, sit; (quod tamen non est nisi per iudicium, nescio quale tuum) contemnendam criminatiõnem putavi. Neq; iudicavi oportere, nisi sic in communi ad obiecta reliqua respondere, cum quædam iaculatoria tantum sint, quædam communia omnibus aliorum Ordinum Religiosis, etiam tuis, quos vis suppressos, & ego vellem strangulatos, vt nociuos Reipublicæ & Ecclesiæ, quales isti non sunt.

I E S V I T A.

Consilium est; conuitia quæ negare non possis, contemnendo & irridendo dissimulare & incerta reddere.

CAN.

CANONICVS.

Iste lapis mihi videtur recidere in caput tuum, qui soles in obiectionibus meis recurrere ad Symbolum Apostolorum, Credo in Deum; quando derisio non videtur habere gratiam. Ego verò nihil, neque negavi, neque contempsi, quod recta ratione, etiam exposita, non fuerit contemnendum; & si placeret, & tibi videris causam obrinuisse, appello hos presentes iudices, & repetamus vulgariter.

IESVITA.

Minimè, Nequàquam; Tace; Absit hoc à me; Esto ut vis, tantum istos, altercationibus nostris, non scandalizemus.

CANONICVS.

Alia in parte certè habes dolorem; sed dic vbi & qualiter ista didiceris?

IESVITA.

Historia est.

CANONICVS.

Attentum me habes,

IESVITA.

Fuit vir vnus

CAN.

Expectarum: De Rammathaim Soa-
phim, de monte Ephraim, & nomen eius
Helcana, qui habuit duas vxores, nomen
alterius Anna, & altera vocabatur Phg-
nenna.

I E S V I T A.

Sine me loqui; Quid sibi volunt ineptiæ
istæ?

C A N O N I C V S.

Ignosce, siquidem non acceptas obse-
quium meum. Postulatueras grauitè at-
tentionem pro historia, & incepisti abso-
lute primi libri Regum Caput primum;
pergebam sequentia recitare, vt videns
me eam historiam legisse & scire, aliam,
mihi ignotam narrares, nec te fatigares
incausum.

I E S V I T A.

Quali dicas, quòd nihil me, speres, ad
propositum adducturum.

C A N O N I C V S.

Quid scio? Video te præcogitantem;
nequè tale quid puto, Sed Prophetia for-
tasse est ista tua. iam narra.

I E S V I T A.

IESVITA.

Fuit Prixinæ in comitatu Tirolensi, vir in concionando excellens inter istos, Iohannes Náás vocatus, cuius vita, & si esset in aliquibus nõ omninò probabilis (quod ego nisi quia tam liberè & amicè, de quibus volumus, loquimur non dicerem) doctrina tamen erat Catholica & salutissima, vt omnium applausus demonstrabat. Hic cum aliquando in Bauatia concionaretur, Ego qui, tunc iuuenis, apud patres Societatis Iesu simplicioribus illis literis imbuebar, bona indole & animo præditus, cepi conciones hominis frequentare, & gustare saluam; Affectus tandem illi, cepi paulatim declinare à Patribus magistris meis, quibusdam quæ iste mihi familiariter proponebat, commotus. Namq; cum haberet sibi amicos quosdam propinquos meos, ego, apud illos, eram isti frequens & assiduus. Habebat is mirè attratiuum conuersandi modum; eratq; in dicendo læpidissimus. Et quadam die, cum essemus ad focum, eia, inquit, fili, locus in Conuentu & habitus præparatus est, quando placuerit, poteris

nostram Religionem ingredi. Dimitte prorsùs Iesuitas hos, ciuibus, vt vides, odiosos, qui se te caperint, oculos, etiam eruent matri & sororibus tuis (nam patrem nec fratres non habebam) dicentes pertinere ad hereditatem tuam. Sed nequè apud eos propterea maiorem habebis commoditatem vitæ, quàm apud nos; quibus, cum Patri, matri, fratribus aut sororibus indigentibus, nostra propter Deum dimiserimus, nihil omninò deest, imò omnia abundant. Ego etsi tunc nihil certi viro respondi, nec signum acceptandę conditionis dedi: Penetrarunt tamen in cor meum audita, tum quia, per magisterium Patrum societatis Iesu, deditus omni pietati eram, cum quia in animo iam diù erat, quomodocunq; possem, matrem sororesq; iuuare. Et cum rem aliquàndiu in cogitatione voluissem, accedo quadam die magistrum meum, & dico illi: Pater, da mihi

C A N O N I C V S.

(Subsiste:) Portionem substantiæ, quæ me contingit.

I E S V I T A.

Vade

Vade in malam rem. Non vis cessare à scurrilibus? Nisi certè quia Franciscanus volebam fieri, prodigus, vt filius qui illa dixit, euasurus eram.

CANONICVS.

Dextrè contortum sanè telum. Sed ego Patrem illum, eum qui primo genituræ hereditatem habentem filium, vellet potius in domo sua retinere, cogitabam. Nunc prosequere.

IESUITA.

Pater, inquam, & magister mi reuerende, da mihi, si placet, consilium; Ego ab aliquibus diebus habeo animum intrandi Religionem Franciscanam, & timeo, ne non sit hæc vocatio à Deo. Ille vt erat maturus & prudens, interrogauit à me, quibus motiuis id in animum induxissem. Narraui illi suasionem Prædicatoris, & quomodo, nil mihi tale cogitanti, obtulisset liberum ingressum; insuper & quod mihi etiam videretur satis meritoria contentam Deo, ea via, & adiuuandas matrem & sorores satis opportuna.

Assensit quidem his rationibus bonus

G Pater:

Pater: Sed formabat scrupulum, eo quod non spontè ex me ipso deliberassem super hoc, sed per suasionem & excitationem alterius: & dixit sæpius mihi: Fili, isti Religiosi temerè aliquando consulunt hos ingressus suæ Religionis, & recipiunt non examinatos nequè probatos, unde & recipientes & recepti postea pœnitent.

C A N O N I C U S.

Permitte, me vnum verbum ad aurem tibi dicere.

I E S V I T A.

Dic; sed caue ne alij audiant, si diffamatorium est.

C A N O N I C U S.

Vidi semel oculis meis Iuuenem prædiuitem, prophanissimum, mundanissimum & perditissimum, vt amasiam suam turbaret, turbatum ipsum & furibundum, iuisse ad hos tuos, & poposcisse festinanter se recipi in Religionem. Nec transierunt viginti quatuor horæ, quòd ventientibus parentibus eius, vt viderent & alloquerentur illum, fuit negatum omnino

I E S V I T I C O R V M.

ninò colloquium & accessus, tanquam nollet ille, nihil tale sciente ipso, ut postea narrauit publicè; nam & fuit fere duos menses apud illos nouitius.

I E S V I T A.

Fortassè ità factum est; Sed veritatem dictorum Magistri mei, postea probauit effectus.

C A N O N I C V S.

Itaq; , (quid opus est pluribus?) ingressus es Religionem?

I E S V I T A.

Ingressus: & dum probabar & probabam in habitu, celebratum fuit in eo Conuentu, quod ipsi vocant, Capitulum, vbi electiones superiorum fiunt.

C A N O N I C V S.

Sed quid tandem tibi contigit, ut tuam Religionem non tueris? Eiecerunt ne te, an tu aufugisti?

I E S V I T A.

Neutrum; sed cum bona omnium venia, post sex menses exiui.

RATIONALE
CANONICVS.

Credibile est; cum bona omnium venia; si te expulerunt.

IESVITA.

Imò ipsis inuitis & contrarium suadentibus, ego volui in sæculum redire.

CANONICVS.

Quomodo igitur cum bona omnium venia?

IESVITA.

Hoc est dicere: quod non furtiuè, aut ipsis ignorantibus, abiui.

CANONICVS.

Et omnia quæ commemoras vidisti & intellexisti Nouitius?

IESVITA.

Et plura: Namq; adeò confusè, incaute & imprudenter agunt isti sua, vt Nouitij & famulis suis cuncta permittant videre & scire.

CANONICVS.

In hoc certè satis ego scio esse circumspectos & callidos tuos illos, qui Sacramenta

menta faciunt ex leuibus quibuscunq; ritibus suis. Sed, Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter; astutus considerat gressus suos, ait Salomon. At verò, qualiter ferebas illius Nouitiatus labores?

IESUITA.

Ne me id roges, quæso; nam in furiam penè agor, dum memini inhumanitatem istorum. Miseros iuenculos ita tractant, ac si canes essent. Nudos, famelicos, sitibundos, insomnes, pauidos, ingénuos aliò qui adolescentes, perpetuò cogunt esse, ita vt terrefactos à dæmonibus & illusos putares. Præceptorem non alium illis constituunt, quàm qui stupidissimus, indiscretissimus, & crudelissimus omnium sit; qui optimum quemq; & insontem, iniquis verberibus primò castigat, discollis potiùs parcens.

CANONICVS.

Et tibi verbera ne, an veniam dabat?

IESUITA.

Verbera? innumerabilia

CANONICVS.

Ergò.

RATIONALIS
IESVITA.

Quid ergo?

CANONICVS.

Igitur.

IESVITA.

Quid igitur?

CANONICVS.

Miror tarditatem & socordiam tuam.

IESVITA.

Quid hoc?

CANONICVS.

Nonné recordaris Prophetiæ tuæ?

IESVITA.

Cuius?

CANONICVS.

Quod historia tua nihil deberet afferre
ad propositum.

IESVITA.

Et quare hoc? Nonné exposui & pro-
bani, vnde rectè potuerim didicisse vitam
istorum?

CANONICVS.

Expos

Exposuisti id quidem; Sed quòd illam pessimam vitam eorum, in Nouitiatu potueris didicisse, tantùm abest, vt exposueris, quòd probaueris potiùs te nihil ibi didicisse, præter pessimam vitam ipsam tuam, vnde & vitam illorum calumnijs persequeris,

IESUITA.

Pessimam né ego ibi vitam meam?

CANONICVS.

Er non possimè te vixisse putas, vbi nudus, famelicus, sitibundus, insomnis, pauidus, & velut illusus à dæmonibus & terrefactus vixisti? Vbi verbera plurima, venia tibi nulla erat? Igitur isti Religiosi examinât, probantq; recipiendos ad Professionem, vt neq; recipiens neq; receptus iure pænitere postea possit. Ergò vitam omninò contrariam illi corruptæ, quam in aliquibus detestaris, instituunt & docent tyrones suos, per præceptores austerissimos. Ergò abusus & corruptelas tantùm morum inter eos, in aliquibus ex infinito numero, deprehendens, vitam communem & institutam pro omnibus, cum probaueris, & expertus fueris, auste-

ram, laboriosam, pauperrimā minimeq;
humanæ fragilitati aut sensualitati ami-
cam, confiteris.

Et quidem imprudens in eum locum
incidisti, vbi iam aptè possem tuos illos
patres ad quorum lenia & suauias, istis Re-
ligiosis relictis, reuersus es, comparatione
ad omnes alios, reprobandos monstrare.
Sed video ciuitatem antè nos propè, &
rem pluribus debere doceri, quàm quæ
eò vsq; dici possunt.

I E S V I T A.

Nec opus est longiori disputatione:
quam gaudeo, te hinc velle dimittere, vbi
de quibusdam huius loci mirabilibus ali-
quid audias. Videsnè illud flumen?

C A N O N I C V S.

Noui etiam qualiter vocetur, & vnde
hâc currat. Nonnè est Mossa, & à Bar-
gundia, per Galliam, hinc Brauantiam &
Germaniam discindit?

I E S V I T A.

Sic. Sed (quod mirabile fatis est, & pu-
to te non audiuisse) subtus flumè in trans-
uersum, ab altero latere ciuitatis subtèr
totam,

totam, vsq; in campos illos, Speluncæ aut
grutæ multæ sunt, per quas eruitur quod-
dam genus lapidis nigri, ab alta profun-
ditate, quo tota ista patria vtitur pro car-
bone & materia ignis.

CANONICVS.

Et, Estné verus lapis?

IESVITA.

Tu videbis.

CANONICVS.

Audiueram & dubitabam.

IESVITA.

In promptu res est.

CANONICVS.

Placet certè videre & experiri: maneamus hic cràs.

IESVITA.

Non opus erit. Tempestiuè satis accedemus, vt videre omnia possis; nam non longè distant speluncarum ora.

CANONICVS.

Tantò meliùs: habeo gratiam quod me monueris. Et ecce certè sumus ad portũ.

G 5 IESVI-

IESVITA.

Non adhuc ; Sed si vis hinc exire, potest fieri.

CANONICVS.

Exeamus, si sumus propiores hospitio.

IESVITA.

Sumus quidem, vni, in quo habeo notitiam : Hola, battelier, bontez nous ici en terre. le le venlx ainfi come il vous plaist Monsieur.

DIALOGVS

QVINTVS.

IESVITA.

ONA DIES, DOMINE mi, charissime in CHRISTO.

CANONICVS.

Benè venerit Dominus ; Numquid restè omnia sunt ? Fecit né Dominus apud amicos bonum Cherubim ?

IESVITA.

Fuimus

Fuimus utcunq; hilares : Sed ego non dimissem te solum in hospitio, nisi quia, (ut feci tibi renunciari per famulum, ne me expectares ad cœnam) inueni compatriotas honestissimos atq; amicos, qui me coegerunt.

CANONICVS.

Ego quidem, cum famulus tuus venit, adhuc non eram reuersus ex grutis illis; nec aliud ab hospite audiui, nisi quod non deberes venire ad cœnam. Sed, manent nẽ illi in ciuitate hac, an casu eos inuenisti?

IESUITA.

Frequentes hinc sunt Bauari; nam Princeps huius ciuitatis Bauarus & frater Ducis Bauariæ cum sit; & multos habet domi, & excipit quotidie venientes.

CANONICVS.

Itanẽ? Frater Ducis Bauariæ est Princeps Leodiensis, qui est etiam Elector imperij?

IESUITA.

Vt narraui. Et est ipse Princeps diris-
simus

firmus & potentissimus omnium Eccle-
siasticorum, Papa excepto.

C A N O N I C V S.

Facile credo.

I E S V I T A.

Nec dubites : Nam cum, primò, sit in
Bauaria ipsa Episcopus & Marchio, de-
indè in ditione huius ciuitatis, quæ anti-
plissima est, Princeps temporalis & spi-
ritualis, atq; Archiepiscopus Coloniens-
sis; plurimos habet Episcopatus, Princi-
patus, Ducatus, Marchionatus & Comi-
tatus : Si tamen omnibus liberè & pacificè
frueretur.

C A N O N I C V S.

Quid obstat ne id fiat ?

I E S V I T A.

Germanicæ istæ diffensiones & opinio-
nes in causa sunt, cum bellis his, vt di-
cunt, Flandricis, ob quæ ad solum libitum
subditorum obedientia præstatur. Vndè,
superioribus annis oportuit ipsum diu
belligerari contra quosdam, quos etsi vi-
cit, tamen non sibi satis conciliatos tenet.
Princeps aliòqui prudentissimus, huma-
nissimus dignusq; amari.

IESUITICORVM. 61
CANONICVS.

Ego nonnulla, & quidem præclara, au-
diui de Principe Leodiensi, ignorans quis
aut cuius esset, præsertim quòd vir valdè
industrius sit, & naturali Philosophiæ,
quæ sola mihi scientia nuncupanda vide-
tur, affectissimus.

IESUITA.

Imò in superlatiuo huius affectionis
nonnihil fortasè peccat.

CANONICVS.

Et Iesuiticum hoc ipsum mihi videtur,
quòd succenseas Principi ingenioso &
generoso curiosè philosophanti. Velles
ne potius talem Iesuiticis blanditijs &
supersticiosis exercitijs mollem, inertem,
(ne peiora dixerim) fieri? Peream, nisi is
aliquid minùs de nimia affectione in Ie-
suitas habet, vnde tu defectum in illo vi-
des; cum deberes potius indè strenuum
discretumq; Principem iudicare.

Mira bar quomodo Patres societatis Ie-
su tamdiù dimittebas in pace. Sed hora
est proficiscendi; de his in itinere age-
mus;

mus : nam habemus, Aquisgranum vsq; decem horarum viam, & si non sint nisi septem milliaria.

C A N O N I C V S.

Inuitum me diuellis ab hoc proposito; nam diu est quod sum Principi huic adiectus, propter optimas eius virtutes : & occasiones quæro, vt illum fama mihi satis laudatum, magis laudem.

I E S V I T A.

Quid si fratrem Ducem Bauariæ nosces ?

C A N O N I C V S.

Quid ?

I E S V I T A.

Nihil amplius. Accingamur potius ad abeundum.

C A N O N I C V S.

Eamus ; sed me ista reticentia impregnasti.

I E S V I T A.

Contine parumper dolores partus ; citò poteris ad auram clamare. A Dieu mon hôte ; Messieurs Dieu vous conduisse.

CANONICVS.

Ecce, in campo sumus, vbi nemo audire, aut intelligere nos potest: redeundum est ad intermissa; nisi iterum differre vis id, in quo te, dixisti, pro sola illa vice, dispensare.

IESVITA.

Omninò placet. Et vt videas me magis quam putas promptum; Eo in loco delijmus nudius tertius, vbi te, dixisti; in gratiam mei, plurima mala, quæ contra Patres societatis Iesu posses dicere, subtrahere. Tuum est nunc, (cum ego eam gratiam non acceptem, neq; vnde pro gratia tale commentum debeam habere, videam) siquid amplius habes, adducere; vt singulis, sicut hactenus feci, respondeam.

CANONICVS.

Fecisti me illo, Si quid: meminisse, moralis interpretationis Petri ad Boues, concionatoris antiqui, super illis Epistolæ Petri verbis: Sed & si quid patimini propter iustitiam, beati; Vbi in illud, Siquid; ac si diceret, inquit; Non sunt condigne passionibus huius temporis ad futuram gloriam; Nam, Siquid, quod parum esse
potest

potest quidē, & reputari debet, &c. Itaq; siquid habeo, inquis, quasi parum certē possim habere, aut nihil, in hos dicendum.

Sed vt tu videas, etiam me pluribus dicendis abundare quā putas: reuoco te ad capita illa, quibus in primo nostro congressu dixisti sic: Si fundamentis realibus & rebus ipsis potueris me docere, Patres societatis Iesu non esse itā necessarios in DEI Ecclesia, & dignos atq; ab omnibus pijs Catholicis æstimantur, eris mihi magnus Apollo. Et ad id quod ego dixi in secundo nostro colloquio; Quod primū quidem per se, deindē per comparationē ad alios Religiosos, tuos Iesuitas iudicem reprobandos. Nam fundamentis realibus & rebus ipsis docere te volo, vt dicis tu, Iesuitas non solum non esse necessarios in Ecclesia DEI, sed & esse nocuos, & indignos acceptatione; per se primò, & secundò per comparationem ad alios Religiosos omnes.

I E S V I T A.

Dicebas adhuc restare caudam excoriandā: Sed vt video, neq; caput retigeras.

CANONICVS.

Si tetigeram aut non, nemo te melius scit, cui os incepit arefcere semel, iterum sanguis refrigit, tertio me istos nominare prohibuisti.

Sed, vt caput adhuc intactum petam; (quoniam de questione, An sit, constat) quæro iam primò ex te? Quid est Iesuita?

IESUITA.

Ego id quidè nescio, nì prò deriuatiuo velis accipere, à quodam Iesui, ex quo fuit Familia Iesuitarum, vt in nescio quo libro Penthateuci habetur: nam fuit quædam Iudica Familia sic deriuata & nominata.

CANONICVS.

Et hoc à semetipso non dixit, sed cum esset Pontifex anni illius Prophetauit: hi hi.

IESUITA.

Quid ità cachinuaris? Lætus ego quidam sum tibi iam secundò, Propheta; Sed de spiritu tuo; nam neq; Is ego sum, neq; filius Propheta.

CANONICVS:

H Sine

Sine me per Deum : Facies me effundere viscera præ risu. Potuit ne falsus quicquam in Mundo dici ?

I E S V I T A.

Quid aliud potui respondere, cum facias mihi frigidas quæstiones de Nomine, & de incognito mihi mihi nomine ?

C A N O N I C V S.

Non nosti Iesuitas ?

I E S V I T A.

Non.

C A N O N I C V S.

Patres societatis Iesu non nosti ?

I E S V I T A.

Noui hos quidem.

C A N O N I C V S.

Benè est; iam te intelligo. Nosti ne etiam fratres Ordinis diui Francisci ?

I E S V I T A.

Intùs & incute eos noui; quid inde ?

C A N O N I C V S.

Quomodo appellantur isti ?

I E S V I T A.

Frane

Franciscani, vt alij Dominicani, Benedictini, Carmelitani, Augustiniani, cum reliquis.

CANONICVS.

Et vnde sic vocantur omnes isti?

IESVITA.

Ab his qui eorum Religionem instituerunt.

CANONICVS.

Et, non ne est Religio quædam Societatis Iesu?

IESVITA.

Imò, & quæ gaudet privilegijs omnium aliarum.

CANONICVS.

Et totius Mundi potuisses adijcere. Sed quomodo vocantur Religiosi istius Ordinis?

IESVITA.

Clerici Societatis Iesu, appellantur in Concilio Tridentino, & Religio eorum, Ordo clericorum Societatis Iesu.

CANONICVS.

Sed si quis vellent eos, abreuiando ista

vocabula, simpliciter nominare, vt fit de alijs, quomodo deberet dicere?

I E S V I T A.

Ego nescio; ipsi nondum videntur determinasse; quia saltèm Iesuitas communiter non se nominant.

C A N O N I C V S.

Fortè determinabunt in prima cœcumenica Synodo congreganda, & interim non volunt nominari, vt nollebas eos nominatos in nauicula. Aut fortè quia moderni valdè sunt, res suas prius bene stabilientes, de nominibus non curant. Sed quid sunt in re, isti patres Societatis Iesu, quandò nomen non habent, quò neq; Iesuani, neque Iesuitæ, neq; Iesuitani, neq; Societani, neq; Sotiani, neq; Sotiabiles, neque Sotiati, neq; Sociabilitani, vocantur?

I E S V I T A.

Sunt pij homines, adunati in vna Congregatione ad seruiendum Deo, in quodam cultu.

C A N O N I C V S.

Itaq; qui dixerit: Clericum Societatis

tatis IESV, dicet pium hominem.

IESVITA.

Tolle, pium, ex definitione, si generas
difficultatem, nam non est de essentia.

CANONICVS.

Et quid ponam pro eo? Impium?

IESVITA.

Ne, quæso, blasphemēs.

CANONICVS.

Rideo. At, vnde habet ortum ista Con-
gregatio? Estne æterna? aut habuit ne
aliquod principium?

IESVITA.

Imò habuit Institutorem suum.

CANONICVS.

Quis fuit? Qui vocabatur?

IESVITA.

Fuit sanctus, & vocabatur Ignatius.

CANONICVS.

Transeat eius sanctitas. Fuerit vel non:
Nomine Institutoris, quare isti non ap-
pellantur sicut alij? Cur non honorant

principium suum, appellatione Ignacitarum, aut Ignacinarum?

I E S V I T A.

Quando his impertinentibus Nominibus ita heres, vole scire te, popularem erroneumq; esse morem nomiandi Religiosos ab Institutoribus: qui quidem nomina non sua, sed aliunde posititia suis Religionibus tradicere. Sic Basiliius & antiquiores illi, Monachos, hoc est solitarios, non Basilianos aut Antonianos appellauerunt suos imitatores. Augustinus, (si tamen aliquam Religionem instituit) Heremitas nominauit suos. Albertus Hierosolimorum Antistes, (seu Elias Propheta, vt ipsi ridiculè dicunt) Carmelitas habet discipulos, non Albertinos seu Elianos. Franciscus, ordinem Minorum, non Franciscanorum, instituit aut vocauit; & Minores, non aliter, voluit suos discipulos vocari. Alter Franciscus, qui de Paula dicitur, Minimos, ac Ordinem Minimorum se dixit instituire. Vt videas, si ij omnes aliter se nominant, perperam id fieri: nec debere te, supernuacanea ista yehementia instare, vt Patres Socie-

tis

tis Iesu ab accidentali Institutore nominentur; qui voluit potius, eos à formali & vero suo Magistro Iesu, quem secuntur, denominari, per aliquem modum communicationis, vt est Societas.

CANONICVS.

Benè est: Sed cum nihilominùs alij Religiosi permittant se nominibus suorum Institutorum vocitari, sitq; illis id honorificū & pie gloriosum; Cūr isti tui, neq; Iesuitas ab essentiali, neq; Ignacistas ab accidentali, vt dicis, Magistro, nominari se sinunt? Hęc est mea interrogatio. At verò, responsione ista tua, cum sanctorum illorum & Religionum quas nominasti, paupertatem spiritus, humilitatem modestiamq; in abiectis demissiq; suis nuncupationibus demonstraueris; horū audaciam, arrogantiamq; Luciferinam patefacis. Nam vide quęso, quàm differat ab appellatione Sociorum vnigeniti filij Dei & Regis glorię Iesu, nomen Minoris, Minimi & Heremite. Vbi & si respondere velles, etiam illum Iesum Seruatorem vermem & non hominem se, ore Prophetico, voluisse nominari: Ta-

men hoc gloriosissimum Nomen, cui Omne genu celestium terrestrium & infernorum flectendum est, temerè usurpari à miseris homuncionibus, pro Societate, nemo pius negabit.

I E S V I T A.

Dimitte iam istam lanam caprinam, si placet.

C A N O N I C V S.

Putas ne parum nos his interrogacionibus & responsionibus effecisse; colligendo quòd isti nullo nomine nominentur, cum sunt vel ab homine, nomen habente, aut in loco aliquo, vnde nominari deberent, Instituti? Putas parum hoc esse argumentum, ad probandum, quòd qui verè nollunt nominari à quo sunt, sicè illius nomen usurpauerint, ex quo nihil habent. Lana quidem caprina sit ista: Sed à minoribus incipiendum est, quando quis intendit peruenire ad maiora. Socios se Iesu vocant; nisi aliud quid significat: Ex Societate Iesu. Iam verò quid habeant commune cum veris socijs IESV, aut in quo illum imitentur, dic tu mihi. Nisi id adferas quod probo dabatur, & expro

exprobrabatur impiè Domino IESV, ab inimicis, quòd homo esset vorator & potator vini, amicus publicanorum & peccatorum.

I E S V I T A.

Rem, cum tu materialiter consideres, non es capax intelligere in quo consistat illa vera & formalis imitatio Domini Iesu, qua isti Patres sicut se amorosè appellari volunt Socios, ità laborant eum indiuisè sequi; scilicet, in humilitate, mansuetudine, Zelo, puritate, & cæteris eius virtutibus imitabilibus.

CANONICVS.

Itaq; Domine mi, ad creditum isti volunt accipere honores hominum, de sequela & imitatione Domini IESV spiritali & inuisibili, nullam perfectionem vitæ, specie aliqua exemplari, Mundo demonstrantes. Et volunt sibi credi quòd spirituales formaliter, & veri imitatores sint eius, cuius se appellant Socios, vitam degentes omninò exterius contrariam. Et nolunt veram imitationem Christi esse in eis, quorum visibilis perfectio vitæ fidem facit; eò quòd dubium sit de his quæ non videntur.

Eece quomodo isti incipiunt apparere, non solum non necessarij, sed & nocui Ecclesie. Quia doctrinam hanc ipso facto afferentes, in alijs, sine ratione, dubia faciunt, quæ apud se sine probatione, volunt haberi pro certis.

Atque hinc est, quod recentèr in Ecclesia, nescio quomodo, orti; ut domicilia, reditus & acceptationem inueniant; in eas præcipuè confluunt Prouincias & Regna, vbi possunt faciliùs quibusdam hominibus persuadere, emeruisse Ecclesiastica dissidia & Sectas, scandala & defectiones à vera Fide, ob incuriam, ignorantiam & corruptionem Religionum antiquarum & antiquatarum; quarum ædes, reditus, fauorem honorem sibi attribunt, omnibus vsq; ad bonam famam, eas spoliantes.

Quod & re ipsa, mouet ità rudem, & in nequitiam pronum populum, ut putent esse verissimum, antiquos Religiosos defecisse & peccasse; ad cò vt licitum ipsis sit eos contemnere, abominari & destituere; & istis, vbi consequi possunt, bona eorum possidere. Nonnè inuerecundissimè & impijssimè, passim dicunt isti,

Sano

Sanctimonialiales, quarum cœnobia & reditus occupant, idè extrusas quòd viveant meretriciè? Nonnè inquirunt ipsi de virginibus, Deo dicatis, generosi etiam stemmatis, qualiter secundum ordinem suum vivant, vt falsa cum iniquè probatis, Principibus & Prælati boni Zeli, sed nescio quàm perspicacis ingenij, referentes, accipiant ab eis mandata, pro earum extinctione?

Ego iuro tibi per Deum vivum, quod cum deambularem semel in quadam civitate in Collegio istorum, cum præcipuo omnium, & in reputatione sanctissimo & doctissimo; interrogante me, an illa domus fuisset aliquando conventus Religiosorum; respondit, fuisse quidem Cœnobium Sanctimonialium Benedictinarum; sed non viveant, inquit, vt Moniales, sed vt puranæ. Etsi non ista sunt ipsissima eius verba, sint hæc ultima mea. Nonnè Principes & Prælati omnes qui istis fauent, de vita & moribus aliorum Religiosorum, quos in ditionibus suis habent, statim inquirunt? Nonnè cessant illis favorem aut iuvamina temporalia impendere? Nonne illi à commercio &

confortio cum quibuscunq; Religiosis iei
 abstinent, ac si essent capitales inimici?
 Nonne omnes Iesuitici & Iesuiticæ, post
 quàm istis se tradiderunt, alios omnes Re-
 ligiosos odio prosequuntur? Nonne est
 commune iudicium hypocritarum, quòd
 qui non frequentat Iesuitas, non sit bonæ
 frugis? Vnde hoc venit? Vnde ista facta,
 dicta, iudicata? Nonne ex ambitione, præ-
 sumptione, & spiritali nequitia Iesuita-
 rum? Nonne talibus, præter alia quæ di-
 cam, multum nocent Ecclesiæ? Et ex In-
 stitutione sua sic nocent, quia isti sunt com-
 munes omnium, nullo excepto, mores.
 At verò, quis sit ille quidam cultus, in quo
 adunati isti Deo seruiunt, ediffere nunc,
 precor.

I E S V I T A.

Et nil permittis me ad ista respondere?

C A N O N I C V S.

Habebis tempus respondendi ad om-
 nia & singula citò, si volueris: Nunc ne
 me interrumpas.

I E S V I T A.

Iste cultus (præter quam quòd commu-
 nitè cum alijs Religionibus ex institu-
 tione

tionē sua concionantur, audiunt confessiones, orant & cetera faciunt similiter) est Votum singulare quo se Papę astringunt; atq; ex abundanti, docent adolescentes, bonos mores & disciplinas. Nonne tibi videntur pro his ministerijs in Ecclesia necessarij?

CANONICVS.

Necessarium ego in republica illum puto proprię, qui, cum in toto non noccat illi, in parte prodest, quando alius non est.

IESVITA.

Atqui, si multi pro illo particulari seu mediocri emolumento sunt necessarij, appellabis ne necessarium solum vnum?

CANONICVS.

Non sic volo intelligi.

IESVITA.

Ego verò id dico, ne tu intelligas ita me velle esse necessarios patres Societatis IESV, vt soli ipsi sint.

CANONICVS.

Nec aliter atq; vis intellexi vnquàm dicta tua, nec sunt obiecta mea in alium sensu.

sensum. Quia nec sic necessarios, ubi multi necessarii sunt, iudico eos in Ecclesia: cum alioqui maiora mala faciant, quam sit istud bonum. Præsertim cum, ut probabo, non sic, sed præcise & omnino ipsi se putent necessarios.

I E S U I T A.

Sed quid si necessarii sunt, ubi multos oportet esse, pro tutanda & propaganda Catholica Religione & Fide? Nunquid ideo non erunt necessarii pro hoc, quia alijs Religiosis sunt nocui?

C A N O N I C U S.

Et putas tu, aliud esse Religiones ex instituto omnes in Ecclesia diffamare, & aliud ipsam Ecclesiam persequi? Nam si hoc putas posse fieri, ut quis salva fide & Religione Catholica, præcipue attribuat sibi soli, ambiciose & falso, ipsam defensionem & propagationem Ecclesie & Fidei, excludendo ceteros ab hac dignitate & merito, aliter docendus es. Nam quomodo non nocebit potius Ecclesie, defendens eam tali præsumptione & errore, ut præsumat se posse sufficere etiam si alij non sint? Et quid aliud videbitur tibi præsumere eum, qui alios esse non vult ut sit ipse

Ipse solus? Aut quomodo solus esse non
 vult, qui quantum potest, omnes alios in-
 sectatur? Nonne vides, quod si superioribus
 adhibenda aliqua fides est, illi non iu-
 dicant se esse necessarios, eo modo quo pro
 vno bono multi necessarii sunt; ac quod
 cum errent in hoc, notui potius sunt? Sed
 quod nec pro illo abundantibus, de docendis
 adolescentibus sint taliter necessarii, qua-
 liter putas, imò quod in hac re etiã nocent,
 iam vide. Quid docent isti adoles-
 centes?

I E S V I T A.

Virtutes & disciplinas.

C A N O N I C V S.

Dimitte virtutes; nisi eas etiam dicas
 docere magistros Elementorum pueri-
 lium, qui discipulos verberant quando
 discere negliunt, aut aliquid perperam
 faciunt. Literas quasdam docent, hoc est
 illud abundans cultus istorum, quo vo-
 lunt æstimari Athlautes Ecclesiæ. (Nam
 de Voto quo se astringunt Pape, manife-
 stum est, nihil esse præter umbram, & de-
 ceptibilem specieem voti: cum Votum so-
 lemne singulare, propriè non sit de ne-
 cessarijs, ac aded obligatorijs per se, vt est
 obe-

obediencia Papę omnibus Catholicis, Religiosis precipue, communis, & aliquibus in particulari, qui expressę eam præter tria Vota, separatim per regulas suas iurant, promittunt & proficentur.)

Sed quomodo paucos adolescentes docent in vna ciuitate, nisi plurimos omniæ ætatis & status dedocentes & de pauperibus; Nam vt collegia, Gymnasiaq; sua illa magnificentissima extruant (extruunt etiam à proprijs, vel alijs Ecclesiasticis, qui aliàs docent eadem ipsos adolescentes, vel magistris secularibus ordinarijs) certum est querere primò eos & curare, vt illis vsibus applicentur scholarum & hospitalium, vt ipsi dicunt; malè administratorum, redditus; legata defunctorum pro orphanis & pauperibus iuuantis & alendis; pecunias etiam quocunq; modo pro alijs pijs operibus collectas & depositas; ac alia quæcunq; bona omnia Ecclesiastica, aut secularia, de quibus possunt solum modò à longè habere noticiam. Nam tota difficultas est illis in inueniendis, vt vocant Arbitrijs, hoc est, pecunijs vel bonis, quæ per defunctorum Testamenta, vel viuorum voluntatem, arbitrijs quos

quorundam, sint applicabilia & dispensabilia; (in qua re habent ubiq; terrarum inquisitores diligentissimos) quæ ubi olfecerint, ilicò pluit illis Roma Bullas abundantissimè, quibus, de facto ad possessiones intruduntur, & cessat miserorum prouisio, non cessantibus in Cælum clamoribus, quos ipsi diabolicas contradictiones & tentationes vocant.

Nam hoc est etiam istis quasi de Fide, quòd quicquid contra commoda & intentata sua repugnando fit, à Portis Inferi excitaturn in odium Iesu. Tanta est illis præsumptio Luciferina. Testes horum sint lites innumeræ ubiq; terrarum, pro illis & contra, de similibus agitata: expulsiões de possessionibus de facto sæpius acceptis, factæ; querelæ variorum Præceptorum & Administratorum. Quarum ego rerum, nisi quia valde communes & notæ sunt, Cathalogum copiosum & certissimum facerem. Sed nunquid ista doctrina, per tales doctores tradita sic, cum tot incommodis, inconuenientibus & expensis, ubi non desunt qui minoris eam pendant, est necessaria? Necessarius quidem fuit illis omninò & absolutè, iste

I præ

prætextus docendæ iuventutis, quo alios
 et & decepti patres & homines simpli-
 ces & pii, spoliatis reliquis filiis & filia-
 bus, pro vno docendo, extruant istis Pa-
 latia & ea ditent, in quibus ludis litera-
 rijs, vt vocant, & vacatione Studiorum, in
 recreatione & nobili otio sint. Quid opus
 est tot ambagibus? Deceptores tales sunt,
 non Præceptores.

Præterea. Docent isti, ais, excellenter
 & vnicè, & instituunt iuventutem. Quis
 inde fructus? Nonnè ex his adolescentia-
 bus ita institutis, homines debent fieri?

IESVITA.

Et quidem fiunt, & euadunt viri intè-
 gerrimi, atq; doctissimi.

CANONICVS.

Vndè sic euadunt?

IESVITA.

Per doctrinam & disciplinam.

CANONICVS.

Nihil adijcis? Vide ne quid omittas,
 quod dici simul cum ista responsione de-
 beat.

IESVI-

IESUITICORVM

IESVITA.

Ego sufficienter puto esse responsum.

CANONICVS.

Et ego sic concedo. Sed si dicerem illam doctrinam & disciplinam, Iesuitarum non esse, quid tu?

IESVITA.

Negarem.

CANONICVS.

Ergo, cum, Per doctrinam & disciplinam dixisti, Patrum Societatis Iesu, debuisses adijcere.

IESVITA.

Id certè subintelligi oportebat.

CANONICVS.

Non recordaris illius versiculi: Non hinc intelligere, vt benè ageret? Quando cum aduersario loqueris, non debent ad arbitrium suum dicta intelligenda dimitti, vt mihi videtur, sed expressè exponendum & respondendum est, ne contradictionis probabilis ansam apprehendat. Sed nunquid verè est doctrina ista Iesuitarum?

I 2 Nam

Nam & ipse Dominus Iesus, doctrinam quam docebat, dixit non esse suam.

I E S U I T A.

Video quid velis inferre. Nempe parum deberi Patribus Societatis Iesu, si alumnos suos integros & doctos efficiunt, cum id faciat potius communis doctrina & disciplina, quæ non magis id ipsos pertinet, quàm ad alios qui, ubi ipsi non sunt, iuventutem docent, & antequàm ipsi essent, docuerunt. Sed responsio est: quòd eo modo, Theologis illis & Philosophis, primis Præceptoribus & Doctoribus parum etiam debeatur, cum doctrinam tradiderint, quam non solum ipsi tradere poterant, aliundè acceptam; quòd nemò nisi liuidè & ingratè potest dicere. Et præterea; quòd isti Patres verè possint dici docere doctrinam verè suam, testimonio sunt, tam multa, quæ in grammaticalibus, Rethoricis & Philosophicis, novæ inuenta, tradita, disputata, probata, præter, ac etiam contra opiniones antiquorum, edunt in lucem, quibus ostendunt, quantum in Ecclesia fuerin ac sint necessarij.

CANONICVS.

Optimè Rethoricaris & Philosopharis etiam tu. Sed non intellexisti benè, quid vellem inferre: Nam, licèt similia quædam ex interrogatis & responsis videntur concludi; si expectasses paululùm, melius inspexisses quid haberem in mente.

At, nè nimia mora in istis Necessarijs, ingrato fortassè aliquo odoere afficiamur, maxime cum conclusio huius puncti, in alium sit locum, per tertium nostrum Colloquium, reseruata. Nunquid per doctrinam & institutionem Iesuitarum, aliquid affectum est in Ecclesia, nouum & vtile? Incaperunt hi incæpra sua, Paulò ante Lutheri doctrinam omnino receptã & promulgatam; in ipsis ignibus conflantis Europæ, scaturierunt isti fontes vberissimi; in ipsa tenebricosa totius Mundi confusione, orta sunt ista sydera præfulgentia: Inimicus aduersa acie in campo stabat cum isti inuincibiles propugnatores prodierunt. Germania tunc tunc à Roma deficiebat, cum ordinem Clericorum Societatis IESV, tanquam necessarium pro sua defensione Ecclesia Romana suscipiebat: Anglia nutabat tunc; Gal-

lia in periculo erat; Flandria vndiq; ap-
proximantem incendium videns, anxiam
batur; Hispania & Italia in compescendis
laborabant flammis.

Inceperunt isti per totum Orbem di-
scurrere. Quid fecerunt? Nihil tunc,
dices, quia pauci, pauperes & incogniti
erant.

Quid huc vsq; ab eo tempore per illos
effectum est? Hispania, aut Italia nunquid
quieta? Flandria liberata? Gallia de-
fensa? Anglia confirmata? Germania re-
ducta? Quid profuerunt tot Palatia &
Gymnasia illis ædificata? tot Cœnobia &
Monasteria attributa? tot facultates do-
nate? tot præciosa oblata? tanta fides illis
adhibita? Nunquid Lutherus non re-
gnat? Calvinus non vincit? Machiauel
non omnia pessundat atq; confundit?
Non habent aduersarij Romanæ sedis ci-
uitates? non discipulos? non docent? non
habent Vniuersitates? Non vna die ma-
gis proficiunt in suis concionibus & opi-
nionibus, quàm isti in vno anno apud
Æcclesiam, cum omnibus suis magistris
puerorum? Vbi sunt adolescentes isti
sic docti & instituti? Quid viri effecti
effi.

efficiunt? Si nosti, iam indica mihi.

IESUITA.

Sed quis scit an fortassè actum esset hodiè de Roma, de Fide, de Ecclesia, in Europa, vel saltem in Germania & Flandria, nisi per istos Patres. Nam, Infirmos in fide assumunt, debiles confortant, fractos consolidant; parentes, filiorum à se institutorum exemplo & persuasionibus ab erroribus reuocant; filios, parentum sibi addictorum pietate, Zelo & deuotione conuertunt: frequentationibus continuis Sacramentorum, ignem Spiritus Sancti in cordibus fidelium fouent; aduersarios scriptis, disputationibus vincunt; iniquis, norma viuendi honestissima & purissima, exemplo sunt; pijs, consolationi consilio & auxilio. Quæ si isti Patres in Germaniam non attulissent, quis scit, vt dixi, an quicquam reliqui esset Catholicorum?

CANONICVS.

ô cæcitatem incredibilem! Ecce in idipsum recidis quod puto, & si tarcitè, confes-

fessum te fuisse superius pro absurdo & impio; quòd, scilicet, aliquis sibi soli attingeret Ecclesiæ defensionem, præsertim cum constet eum potius offendere esse. Sed si vt dixisti; Quis scit an fortassis, &c. Dixisses etiam; Quis scit an fortassis in fide infirmos assumant? an fortassis debiles confortent? fractos consolident; parentes, & cætera ita persequens; minus temere & Iesuiticè esses locutus.

Ego verò non sum expertus in Germania, vt sciens qualiter ista procedant, possim formare iudicium verum. Sed bene credo, quòd, si aliquis Zelatus & Catholicæ familiæ vir, audiret te talia asseuerantem, moueretur in te, vt in hominem constantiæ Fidei suæ & suorum detrahentem. Quippè qui non nisi per Iesuitarum gratiam, (ita enim videris velle dicere) & beneficium, habeat nunc & conseruauerit Germania Catholicos; quibus potius ipsi debent quòd intrauerint in Germaniam.

Atqui ego in Gallia per experientiam didici; de Germania semper audiui esse verissimum hoc, quòd ex quo Iesuitæ in illis partibus sunt; Lutherani & Caluini-
 sta

Itæ plurimas erexerint Vniuersitates, ac studia constituerint, vt adolescentes suos, sollicitè ab ambitione horum eriperent. Et Principes videntes hypocrisim, auaritiã, & luxuriam vitæ istorum, (alioquì pro sanctis simis & spiritualissimis haberi volentium) ardentissimè animati sint in Religiones suas defendendas & conseruandas: In quo adeò profecerunt, vt Ciuitates quædam libera, quarum alioquì Magistratus & Primarij aduersarij Romanę sedis sunt, pro nihilo habentes homines hos, eos permiserint & velint permittere manere apud se: Quod isti ambitiosissimè procurant & acceptant, & quòd taliter admisi inter aduersarios sint, ita gloriantur, ac si eo solo, Catholicos totius Mundi à perditione liberos faciant: vndè per totum Orbem, sub vmbra laudis diuinæ & Fidei incrementi, illicò disseminant iactantabundè, se in eis locis esse receptos, à quibus omnes alij Religiosi expulsi sunt. Et modò illis sit apud exterarum nationum libera ista gloriatio, ac in illis locis satis habeant nummorum; reliqua, ad spem de diuina misericordia remittunt; promittentes, quod sperant breuè se, totas illas

Ciuitates, Catholicas effecturos. Et tu,
Domine mi, cum Germanus sis, probè
omnia ista nosti.

I E S V I T A.

Optimè; ego expertus sum omnia ista
contraria.

C A N O N I C V S.

Ità, certissimè, contraria ista satis
sunt ostentationi & gloriationi illorum:
& probantur per hoc, quòd si isti vnam
Disputationem, libellum, aut Opus vn-
um, in publicum per typographiam pro-
ferunt, edunt aduersarij decem: Ità vt
coëgerint eos fateri, quòd lassati scriben-
do & respondendo sint, pro defensione
eorum Articulorum atq; Dogmatum, in
quibus, id solum se posse probare, inge-
nè confitentur, quòd demonstratiuæ non
sint obiectiones aduersariorum: Sicut &
demonstratiuas non esse rationes Catho-
licas, pro defensione & doctrina addu-
ctas, in rebus Fidei, ipsi aduersarij probat.
Nam & in Gallia circumferuntur tracta-
tus ac Opera quædam istorum, in quibus
similia continentur. Imò & narrauit mihi
fide dignus, se audiuisse ex ore cuiusdam
Iesuis

Iesuitæ doctoris apud suos celeberrimi, quod habeant & proponant Calvinistæ & Lutherani argumenta, quibus difficile sit respondere. Tanta est istorum superbia, ut doceant esse ferè insolubilia obiecta aduersariorum, modò credantur solis ipsis soluenda.

Est res certè risu dignissima, quòd cum illi liberè sint & vehementer optent esse in illis locis & ciuitatibus, vbi Magistratus & Gubernatores Catholici non sunt, docuerint in Gallia, his temporibus, antè & post conuersionem Regis Henrici Quarti modò regnantis, non posse sana conscientia manere Ecclesiasticos, præsertim Religiosos, in ciuitatibus non rebellibus, quas ipsi, hæreticorum, nominabant.

IESVITA.

Sed aliud est, mansisse Religios Gallos in ciuitatibus subiectis hæretico Regi, ut obedirent illi; aliud manere Patres hos, cum indulto Sedis Apostolicæ, in aliquibus ciuitatibus Lutheranorum, ut conuertant & capita & totum populum.

CANONICVS.

Nimi

Nimirum, Domine mi, vide, ne ista
 distinctione & diuisione dissimillium, se-
 ditiosos ac proditores etiã facias Patres
 Iesuitas tuos, & hoc ex suo Instituto.
 Nam, cum in contrarios fines, dicas mans-
 sisse & manere, hos & illos, in contrarijs
 ciuitatibus: & finis Gallorum fuerit obe-
 dientia; finis ergò Iesuitarum est inobe-
 dientia. Inobedientia? Ergò seditio; ergo
 proditio. Nam quæ maior esse potest,
 quàm vt fingas te velle manere sub tute-
 la & fauore alicuius, in domo sua, in eum
 finem, vt subditos eius corrumpas? Quod
 si vis aliter exponere & dicere, quod non
 proditoriè sed sincerè Iesuitæ maneant,
 vbi vel ab inimicis fit illis permissio, cum
 licitum sit propter membra sana conser-
 uanda in corpore spirituali, & pro cura-
 tione illorum, de quibus non est despera-
 ta salus, etiã sub capite obstinati & de-
 sperati vulneris, (quale tamen esse non
 potest dum viuatur) manere; Quare istæ
 rationes non facerent etiã in Gallia pro
 illis, quos isti, apud populum, pro excom-
 municatis volebant haberi, etiã sine sen-
 tentia Iudicis & communicatis Pontifi-
 cijs concessionibus, eo solo quod in ciui-
 tate,

tre, hæretico, vt dicebant, subiecta, manebant? Quid dicis ad ista? Nonnè hypocritum & ambiciosum Institutum horum demonstrant?

IESVITA.

Nescio quis

CANONICVS.

Oculis, teneros mihi fascinat agnos: Carmè incepisti: absoluerè ego volui verum sculum illius Poëtæ, quo conquerebatur, signellos suos fascinatione quadam à liuido & maligno aliquo esse infectos, vnde hilaritatem & gratiolam illam suam naturalem perdidissent, & viderentur languere. Quod non insulsè fortassè feci, cum certum sit velle te modò dicere in me, aliquid simile, in defensionem istorum caporum tuorum in sæcula sæculorum.

IESVITA.

Amen. Idipsum incipiebam dicere, quòd nesciam quis dæmoniorum Aleto hanc furibundam iniecerit tibi, vt ira, rabie & tabe tali, inficere apud populum hos Patres velis?

CANONICVS.

Ino

Inficiare tu potius, si cum veritate potes, omnia hæc; quæ cum sint vera & de quibus frequens experientia fidem facit; nil interest, an cum, aut absq; indignatione sint dicta.

I E S V I T A.

Ità quidem possem. Sed ex præcedentibus didici, etiam per confessionem tuam, talem esse te, qui cum libentissime contra dicas, nullus esse possit tecum finis altercationis: atq; esse efficacius ad coarguendum te, vnum verbum grauius & resolute dictum, multis ratiocinationibus disputatorijs, pro quibus tu satis scis Sophistica subterfugia adinvenire; præsertim vbi iudex non est, qui de vtriusq; causa possit statuere. Et est etiã aliud prouisum artificiosè per te; vt scilicet minimè delinere velis loquendo, quousq; aut vides aut iudicas propè esse locum hospitij, quo ego præuentus, vnum vel alterũ verbum tantummodò possum respondere. Et tu propter eã videris tibi tua omnia demonstrasse; cum valdè aliter se res habeat.

C A N O N I C V S.

Non minus me iam mouisses ad risum,
quam

quàm cum dixisti Iesuitas esse Iudeos, de-
 tiuatos à Iesui: (vt quidem videntur esse
 in multis, & in eo quàm maxime, quod
 inter Statuta sua isti Ioli, inter omnes alios
 Religiosos, Constitutionem nullam ha-
 beant de non admittendis, aut in dignita-
 tidus non constituendis, descendantibus
 ex Iudaïs, aut alijs Christiani nominis in-
 imicis, quorù habent infinitos) Sed quia
 video te vtcunq; commotum, dum ego
 ludo & responsa tua ridendo excipio; li-
 bet retinere iocos; & rogare ex te, cù non
 tu rapido orationis cursu anteuertis me,
 & cogis etiam tacere? Aut cù ego hoc
 non faciam in te, cum locum das tacen-
 do, copia dictorum, & solis gestibus, qui-
 bus me irritas, dissentire videaris, absq;
 verbo vllò? Aut certe quando velles &
 posses dicere multa bona illorum tu, quis
 mala omnia diceret tacente me, qui scio
 nil esse laudandum, nisi casu, in ipsis?
 Nisi forte ex consilio illo Euangelio: Esto
 consentiens aduersario tuo, dum es cum
 illo in via; dissimulas modò, aliquandò
 forte vindicaturus.

I E S V I T A.

Satis

Satis est.

C A N O N I C V S.

Ità, si dixissem; Domine, ecce duo gla-
gijis hic.

I E S V I T A.

Sufficit, inquam, nunc, cum ad ipsam
ferè hospitij ianuam peruenimus. Resi-
ciamur paululum. Pro pomeridiano col-
loquio Dominus prouidebit.

C A N O N I C V S.

Ne sollicitus sis, adhuc pera mea suffice-
entem prouisionem habet.

D I A L O G V S

S E X T V S.

C A N O N I C V S.

ONNE, DOMINE MI-
hic circum inter hos colles,
fons ille est famosus, vocatus
les eaux d' Aspà, adeò fre-
quentatus à Principe illo Pare-

menli?

I E S V I T A.

Distac

Distat fortè ad duo vel tria millaria
ad dexteram.

CANONICVS.

Sic ego iudicauì cum audiuissem esse
ad quinque millaria à Leodio ex hac par-
te Mossæ. sed puro quòd necauerunt ista
aqua hominem illum.

IESVITA.

Opinio est : atq; vtinam non obijffet.

CANONICVS.

Quid ? Eratnè tibi negotium cum illo?

IESVITA.

Nullum quidem singulare, sed fauebat
valdè quibusdam patribus Societatis Iesu,
quibus ego eram amicus.

CANONICVS.

Facilè credo, & quòd fuerit homo ad-
ditus istis: nam videbamus in Gallia in
exercitiis suis Iesuitas multos, quorum
& nonnunquam intercipiebantur currus
ornati & benè ornati, cum insignibus no-
minis IESV, quæ ipsi more Principum
curribus suis infigebant: cum antè eum
Principem, nunquã isti visi fuerint mili-
tiam

xiam sequi. Imò & solebant alios Religiosos apud milites degentes censere inhonestos, discolos & irregulares.

I E S V I T A.

Verum quidē id est quòd secuti fuerint Patres societatis Iesu, Ducē Parmensem, bonæ memoriæ, in militiam Gallicam, sed precante ipso & omninò volente habere eos in exercitu suo, quòd non probaret mores aliorum Religiosorum.

C A N O N I C U S.

Attamen ipsi approbârunt militatē comitatum sibi, statim vt rogati fuerunt vt approbarent; alioqui nunquàm pro Religiosis approbassent. Atq; ita ad istorum arbitrium cuncta sunt bona & mala, cum sint ipsi reipsa pessimi. Sed, vt ego conijcio, ideo illud bellum secuti sunt, quòd sperarent, si Parmensis vicisset, & Regnum Gallicum subiugasset, habituros se magnam honoris partem, vt per quorum orationes & præsentiam DEVS inimicos prostrasset; & maximam portionem prædæ, cum Galli aliter quàm victi, non libenter concedant ipsis quæ in alijs Regnis habent. Atq; hinc fortasse est dolor, quem

quem habent de obitu hominis illius, vt tu significas.

IESUITA.

Nolite condemnare & non condemnabimini.

CANONICVS.

Ità, sed Qua mensura mensi fueritis eadem remetietur vobis. Condemnant isti alios, & existimant se posse effugere iudicium DEI, iudicantes eos, qui talia faciunt, & facientes ea? Nonne vides iniquitatem, cæcitatem, malitiam?

IESUITA.

Equidem video, sed tuam.

CANONICVS.

Igitur malitiosè etiam fecero iudicium simile, circa dignitates Ecclesiasticas, quas isti ex instituto suo profitentur se non procuraturos aut acceptaturos, quasi non conueniant humilitati Religiosæ, & tamè acceptant & captant, vbi sunt insignes & pingues, sicut tu meliùs nosti. Nam quòd non sequebantur militiam ante Parmensem, & alios Religiosos sequentes non

probabant; ideo erat quod non obnixè ro-
gabantur, nec offerebatur ipsis illa condi-
tio, quod in condemnationem aliorum
Religiosorum non probatorum, vocaren-
tur, & quod, si deberent ut alij, sequi, fa-
cturi id essent cum communi parua com-
moditate. At ubi preces, magnus honos,
magna commoditas, accesserunt, libuit,
licuit, & fuit illis non minùs meritorium
atq; Martyrium, quod illis erat culpabile.
Et similiter, cum Constitutione illa sua,
de non acceptandis dignitatibus Eccle-
siasticis, nihil aliud visi sunt velle efficere,
quàm ut Religiosos acceptantes damna-
rent, (nisi fortè & ipsas dignitates iniquas
& indignas quæ acceptarentur à sanctis-
simis viris, voluerunt significare) quando
fuit illis incredibile quod sibi deberent
offerri, & impossibile mereri: tamen ubi
rogati sunt ad Cardinalatù, licèt finxerint
parumpèr se cunctari & hærere, accepta-
runt tamen, & placuit; Reuerendissimus
& Illustrissimus.

I E S V I T A.

Sed quid quæso aliud fecissent, cum se-
des Apostolica rogando offerret, & iniun-
gendo conferret.

Sed quare isti ex Instituto suo hypocritico, reijciunt temerariè, præsumptuose & indiscretè, munera & onera, quæ pro seruitio Sedis Apostolicæ acceptanda sunt aliquando? Vulpes cum vsq; ad exanationem famelica, in quadam excelsa arbore, quam conscendere minimè poterat, pendentem vberimum ac pulcherrimum racemum aspexisset; subsistens, contemplans & meditatione reuoluens, quonam modo illum posset habere, ac tandem impossibile esse videns; Ast, inquit, superbis tu quidem, quia desiderabilis es, sed sperno te ego, neq; te, si sine labore possem habere, acciperem. Ad fabulationem nosti.

IESVITA.

Facile est diuinare quidem. Sed quando adeo hypocriticum & fictum tibi videtur istud Statutum Patrum Societatis IESV, de non acceptandis dignitatibus; quid iudicas de diuo illo Francisco, cuius Religioni es tam addictus, qui, vt in historijs eius habetur, noluit, Sacerdos fieri, vt dicebat, quia se reputabat indignum?

Nunquid Sacerdotium erat iniquum? aut
damnandi erant alij Religionum Institu-
tores, qui id desiderarunt, procurarunt
& obtinuerunt? Aut si iste laudabilis in
hoc fuit, quare Institutionem Patrum So-
cietatis Iesu non probas?

C A N O N I C U S.

Propter multa in quibus differunt aetia
Diui Francisci & Iesuitarum. Nam primo
illa humilitas vera & profunda diui Fran-
cisci monstratur per hoc, quod cum suos
non docuisset reiicere Sacerdotium, imò
desiderare, amplecti & venerari supra om-
nia venerabilia; solus ipse, quod verbis di-
cebat, opere monstrauit; cum semper tre-
mens ad tam inaffabile Sacramentum,
quinquaginta duorum annorum natus,
obierit non Sacerdos.

Apud Iesuitas verò cum personalis ista
reiectio dignitatum non sit, sed com-
munis ex Instituto, callida & decepto-
ria iudicanda est: quod probatur per ope-
ra eidem Institutioni contraria. Et si
maius aliquid esset Ecclesiastica dignitas,
quò ad rem, Ordine Sacerdotali, non
nihil fortè viderentur posse Iesuitæ alle-
gare

gare pro hac Institutione; sed cum minus sit, quo ad rem coram DEO, esse Cardinalem quam Sacerdotem; cur hunc Ordinem Sacramentalem procurantes Iesuitæ ex Instituto, rejiciunt illam dignitatem? quod Divus Franciscus aliter fecit; nam cum nihil dixerit neq; expresserit de dignitate Æcclesiastica, quæ videbatur Sacerdotio subordinata, summam tantum omnium Æcclesiasticarum excellentiarum recusavit verbo & opere; quod isti de minori, verbo tantum astute faciunt.

I E S U I T A.

Videris, Domine mi, in Christo charissime, non nihil exorbitare à Doctrina Sanctæ Matris Ecclesiæ Romanæ, cum dicas esse summum ordinem, summamq; excellentiam realem Æcclesiasticam, Sacerdotium. Nam declarat Concilium Tridentinum, esse anathema, illum qui dixerit, Episcopatum non esse Ordinem Sacramentalem & distinctum, ac excellentiorem Sacerdotio.

C A N O N I C V S.

Habeo maximas gratias, Domine mi;

K 4 Iesui-

Iesuiticissime, quòd me super re adeo graui monueris; sed nihil nunc detrahendo authoritati istius Concilij, fac me loqui per alia antiqua, & per omnium antiquorum Canonistarum opinionem, ponentium tantum septem Ordines Ecclesiasticos Sacramentales, quatuor minores & tres maiores, in quibus Episcopatus non numeratur.

I E S V I T A.

Non sufficit loqui per illa antiqua, Domine mi,

C A N O N I C V S.

Loquamur ergò per illud nouum, quòd ego non reijcio, Quid inde habes pro defensione?

I E S V I T A.

Quid? Quòd, cum, acceptantes Patres Societatis Iesu Sacerdotium propter meritum coram Deo, & ad administranda sacramenta Eucharistæ & Pœnitentiæ populo, Ordinem illum excellentem, habentem supremam dignitatem annexam ex humilitate non admittant ex Instituto; etiam si aliquis ipsorum per priuilegium sibi concessum acceptauerit, Institutum

tutum tamen est humile & exemplare.

CANONICVS.

Ergò non bonum exemplum præbent populo, qui Episcopi fiunt?

IESUITA.

Non sequitur. Quia quamuis non male faciat qui cum bona intentione vult aut acceptat Episcopatum, melius tamen facit qui recusat, timens suæ infirmitati, Sicut dicit Apostolus: Qui matrimonio iungit virginem suam bene facit & qui non iungit melius facit. Perfectionem isti patres sequuntur, licitis se abdicantes.

CANONICVS.

Viderentur certè perfectionem in hoc sequi, si operibus id ostenderent; sed, cum verba tantum sint in Institutione, & in effectu opera contraria, manifestum est artificiosam esse illam, & in speciem tantum deceptoriam singularissimè à nouis istis humilibus factam. At, desine quæso, humilitatem hanc in patentissima hypocrisis, quam cæci etiam vident, velle excusare. Sed & dato toto hoc, quod dicis de Episcopatu; quid de Cardinalatu ais, quò

K 5 non

non puto te velle vt sit excellentior Sacerdotio; alioqui erit etiam excellentior Episcopatu, & oportebit nos, non iam octo, sed nouem Ordines Ecclesiasticos habere, cum tamen ipse Summus Pontifex in supremo ordine sit, Episcoporum scilicet, non Cardinalium. Cardinalis est quidam Iesuita. Quomodo factus nisi contra Institutum suum?

Nisi fortè per eandem doctrinam velis dicere, quòd Cardinalatum possunt accipere isti, eo quòd in re non sit adeò excellens prerogatiua vt Sacerdotium, & Institutio eorum non vetet nisi excellentiores Sacerdotio dignitates reales, accipere: quæ esset responsio facetissima. Sed cum ista non respondeas, quare non restiterit Religio repugnauit? Quare non rigidè stetit propatrijs lagibus, Congregatio hominum noua ad seruiendum Deo in nouo & perfectissimo cultu? Quid fiet post centum, ducentos, trecentos, mille annos, quando post quinquaginta aut sexaginta tantum, adeò ex abrupto relaxauerint isti Institutionem suam, in re præsertim ambitiosissima & corruptioni proxima, quam propterea vigilantissimè se dicebant

cebant velle vitare? Sed quid dico? Nunquid isti non exeunt ex Institutione sua, post multos Religionis mentitæ annos, in seculum, vt vxores accipiant, & hoc in initijs ipsis suæ Religionis faciunt? Quid putamus eos postea facturos, nisi vt in Claustris manentes, eas ibidem habeant & nutrant?

Nam cum illud licitum modò sit per Institutionem communem, quid postea prohibebit vt liceat istud? Nunquid, sicut taliter est instituta hæc Religio, vt postquam multos annos vsa fuerit vno Religioso suo, pro concionibus, pro lectionibus & Altaris ministerijs, ille possit de se quicquid voluerit disponere; non poterit & ipsa de suis legibus ad libitum disponere cum necessitatibus & occurrentijs temporum? Qualibus isti, quibus omnia licent, legibus sunt astricti? Quam Regulam strictè profitentur? Quomodo, quando & qualem Professionem faciunt? Sed video peruenisse me eò, vbi singulari comparatione ad alios omnes Religiosos prosecuta, demonstrandi sint reprobabiles; nisi tu non permittis.

IESUITA.

Ome

Omnia tu confundis & nunquam responsioni locū das exclamationibus istis tuis, nisi cum responderi præ consulatione non potest. Præstaret, puto, non audire te; sed dic quicquid in buccam venerit & euome totum virus tuum; quandoquidē solum habes me, vt dixisti semel, pro provocatorio ad vomitum. Dicitur certē, quo nullo magis potuisti significare passionem animi tui in istos bonos Patres.

C A N O N I C U S.

II. SECUNDO ergo loco, postquam de nomine hoc manē egimus; Sciendum est & diligenter considerandum, istos, Religiosos non quidem vt alij esse, sed æstimari & appellari velle. Nam si Religiosi vt alij voluissent esse & dignosci pro talibus, aliquam formam vestis, quam vocant habitum, vt alij omnes fecerunt, inuentassent, qua ab reliquis distincti singulariter indicarentur. Sed quia post omnes alias Religiones, suam instituentes, quid cui & quæ omnibus essent incongrua & inconuenientia, astutē inspexerunt; primò illud diligenter curarunt, ne habitu & colore à longe cognoscentur & nota-

notarentur, iudicantes indiscretè factum per antiquos illos Patres, quòd suis discipulis particulares & notabiles cum coloribus & figuris vestes assignauerint; quæ fuit sæpè causa, vt in scandalo ex flagitio vel facinore vnius, tota Religio non potuerit euadere infamiam. Et sic formam vestis seclularium Clericorum (reformatam vtrunq; eam quidem) suscipientes, periculum hoc euitarunt; ac etiam ipsis seclularibus Clericis, in eo se magis accomodantes, & apud illos exemplo & laude quadam proficientes, conciliare voluerunt gratiam omnium, in odium Cucullatorum.

Nam scire est, istos in sui Ordinis institutione, id diligenter intendisse, vt suis moribus, cum omnibus Statibus & Religionibus omnium hominum, aliquo modo quadrarent: Quod fecit Machometus in suo Alcorano Atq; ità inter alios Sacerdotes, honestè, vt par est, indutos, leuitam si reperias, non dignosces: nisi fortè in eo quòd bini aliquàdo sunt, quod tamen iam ex Institutionis forma, sine vulla necessitate incipiunt remittere, ambulantes soli & cum famulo post se, qui
per

per plateas gestat pileum, quem recepto galero, tradere debet in domibus, more Cardinalium & Archiepiscoporum. Itaque hoc primo iudicio iudicandum est, istos verè & realitè Religiones & Religionem Monasticam omnino non quæsiisse pro se; quin potius odisse, & extinctas desiderare omnes, consentientes tacitè in hoc articulo cum maxime furioso heretico Caluino. Et nihilominus Religiosi volunt appellari & haberi, videntes nomen hoc esse deuotum & honorificum apud eos quos decipiunt: & Ordinem esse volunt suum, & vnum ex Mendicantibus: pro qua re & obtinuerunt Priuilegia. Vide animos, vide ambitionem.

III, I AM, (quod tertium tenet locum) in omni Religione, quæ Militaris non sit, & potest contemplationi vacare, (quod debet esse primum,) pro fœminis etiã traduntur ab Institutõibus quædam capita; vt, quæ pro fragilitatè & honestatè sexus inspiratæ fuerint Mundum relinquere, possint in Religiosa communitate simul, vitam aut virginitatem Deo sacrare. Isti, quia considerant non unquam hoc fuisse

se offendiculum Religionibus, & esse onus graue opusq; laboriosum, mulieres gubernare; diuerentes à loco, facis illis fuit liberis se seruare ad inuisendas aliarum Religionum Moniales, quas indies, sub specie colloquiorum spiritualium, frequentant. Et nolunt apud se habere hanc curam; nisi non benè ista expono: Quia video eos habere Iesuiticas suas in omni angulo Iesuitizantes, & alias mulieres ad Societatem Iesu trahentes, vt consolentur, & spiritualizentur ab illis dulcissimis Patribus.

Nam (quando dulcedinem hanc tetigi casu hoc) qui ex gestibus, modo incedendi, aspiciendi, loquendi, ridendi, tristandi, latandi, conueniendi, salutandi, comedendi; ac ex artificio affectatissimo omnium aliorum actuum humanorum, hominum istorum, non iudicat sua omnia esse artificialia & meditata ad fines humanos: sine dubio aut est candidissimus, aut si sel est in illo, semistupidus est. Quicumq; is sit ignoscat mihi.

Itaq; isti, cum sæpissimè mulieres frequentent, viduas opulentas præsertim; mulieres quidem non oderunt; quas quia ad

ad suam Religionem, vt alij Religiosi,
 non animant nequè alliciunt, imò nec il-
 lis vt alias Religiones intrent, monent;
 Quid ego possū inde colligere, nisi quòd
 non plenè, nec planè animo Religioso, isti
 Religionem suam instituerint, & quòd
 aliquis anguis lateat sub herba hac, qui
 debeat incautos aliquando mordere.

IIII. **Q**UARTO: Omnes aliæ Religiones
 in Ecclesia Dei primò statuunt deca-
 lebratione Officiorum Diuinorum, quæ
 deuotè & cum ordine solemnè celebrata,
 tantæ efficacix apud populum sunt, vt tu,
 Domine mi, facile potes iudicare: & ego
 quidem non dubito, quin sit hæc res vnà
 ex præcipuis per quas reuerentia exhibe-
 ta & exhibenda Romanæ Ecclesiæ stat; &
 quod si iste solemnè cultus cadat, periculi-
 tabitur amplius ipsa.

At, isti qualiter instituerint vnã his
 temporibus Religionem, nescio; cum
 penitus contempserint magnum, imò &
 maximum hoc: atq; cum multi in vno
 Conuentu sint, vno aut altero Sacro per-
 lectis, contenti, in reliquo diei nihil mi-
 nus curant ex Instituto, quàm vt in Tem-
 plis

plis suis Officia Diuina celebrentur. Imò non possum satis mirari Miraculum hoc, quòd pijsissimi alioqui Principes, etiam Ecclesiastici, tribuant præciosa quæque his, qui talibus ad populi deuotionem & cultus Diuini augmentum, in publicis & ornatis Diuinorum Officiorum celebrationibus, non sunt vsuri.

Ornant, inquires, Ecclesias optimè suas. Sic; sed nunquid alij non ornant, cantantes & psallentes, ac hilares Diuina celebrantes & mouentes Mundum in Dei laudem & Ecclesiæ suæ honorem. Nonne scitum est, etiam Gentiles, & Christiani hominis persecutores, assistentes aliquando Celebrationibus Christianorum, valde fuisse commotos; & Ordinibus illis Ecclesiasticis & celeberrimis cæremonijs, conuersos etiam ad Fidem fuisse, aut certe laudibus summis extulisse Christianum cultum? Quid me fastidio vis afficere, narrans de frequentatione Cõmunionis & Confessionis, quæ in Templis Iesuitarum fit, vnde non possunt vacare officijs diuinis? Nonne hæc est frigidissima excusatio? Nonne millies in die intrabis, si placet, in Tempia istorum, & inuenies

ea sola, muta, & præ desertione & solitudine, quasi horribilia? Nonne in Templis aliorum etiã fit Communio & Confessio, non intermissis propterea in suo loco Diuinis Officijs; quæ in communi Congregatione sollemniter celebrata, propter institutione Ecclesiæ, magis prosunt, velis nolis, viuis & defunctis pro quibus offerantur?

Quid istud est, quod veliat isti habere Collegia, in quibus dicunt se Studijs vacare, & Conuentus, in quibus nescio quales illorum commorantur, & neutrobique aut sollemniter, aut cum pompa celebrant secundum mores Ecclesiasticos: aut defunctum cum ritibus funeris consuetis, sepeliant; aut Missas votiuas cantent; aut horas Canonicas, vt faciunt omnes alij Religiosi, persoluant; aut funera fidelium comitentur; aut in processionibus ordinarijs & Litanijs publicis inueniantur.

Quid istud est, quod tali industria instituerint isti sese, & se conseruent, vt sentiant Religiosorum commoda, onera reijcientes? Quanam re, ista omnia, quæ pro seruitio Ecclesiæ & utilitate Fidelium non faciunt, compensant? Pueros docendo?

do? ô tempora! ô mores! ô seculum mi-
 serandum, in quo omnibus creditur quic-
 quid volunt dicere, etiam fœminis quod
 habeant infixas plagas Domini nostri IESU
 Christi, imò in amoris Diuini testimo-
 nium, quod impressam in pectore habe-
 ant ipsam totam effigiem filij Dei cruci-
 fixi! Nani testis ego sum horum, quæ cre-
 dita sunt, annis proximè elapsis, cuidam
 fœmine Religiosæ & alteri seculari deuot-
 tissimis Iesuiticis.

Itaq; pueros docendo tantum, isti tot
 tantisq; honoribus & bonis digni sunt,
 & indigni omnes alij, qui & pueros do-
 cuerunt & docent, & non cessant clama-
 re quotidie: Sanctus, Sanctus, Sanctus
 &c?

IESVITA.

Citò accedes ad Sacrum Canonem vt
 video.

CANONICVS.

Necesse quidem fuit transire prius per
 istos Benedictos qui venerunt in nomine
 Domini. Sed vide iam quintum.

OMNES alij Religiosi, Ordines suos
 taliter habent institutos, vt opus ali-

L 2 quod

V.

quod extra ordinarium institutores elegerint, quo penitentia singulari peccatorum res ad communem penitentiam prouocarent, ut est de Franciscanis, (ut alia multa, etiam grauiora & grauissima taceam) ieiunium sub Voto solemnium & obligatorio præcepto, vnius diei in septimana: apud Dominicanos, quod carnes non comedant in mensa cõmuni: apud Carthusienses perpetua illa reclusio; apud Benedictinos & Augustinianos exilium illud heremiticum; apud Mercenarios captiuorum redemptio: & sic de alijs; qui omnes habent aliquid singulare austerum & contra communem vitam durum, quo, tanquam singulari cultu distincti ab alijs, DEO seruietes, (præterquam quod in cæteris operibus penitentia & meritorijs assimilantur inter se) exemplum particulare præbent Mundo.

At verò isti tui quid habent simile si nosti? Et ne mihi recites illud, quod in vna suarum regularum dicunt esse proprium suæ vocationis: scilicet circuire per Mundum & vbique viuere, vbi opus sit pro Romanæ Ecclesiæ defensione: quia hoc est, ut omnibus alijs commune, ita

deleat

delectabile istis. Nam si quid certè præter id, quod nihil singulare est, habent, apud se seruant ignorante Mundo, cui exemplum in similibus dandum videtur. Ego verò nihil potui tale inter illos inuenire, etiamsi curiosè quæsiui; nisi id fortassè sint, illæ nascio quæ abstractæ & Metaphisicæ contemplationes, quæ vocant exercitia, quibus, nescio quot diebus, nescio quid secretò, in domibus suis faciunt nescio quibus, qui postea indè exeunt pallidi & spiritati. Sed, cum hoc, quicquid certè sit, seculares exercent & experiantur, nec velint aut sciant postea narrare quomodo vocetur; puto non pertinere ad Institutionem, sed ad inuentionem eorum; aut nihil certè boni esse singularis quod huc pertineat. Secùs si tu qui melius fortassè nosti, non melius exponis. Namq; ego nihil prætereà video, nisi quod benè comedant & melius bibant, optime vestiantur, nihil immundū aut commune dicant, & nihil reiiciant quod cum gratiarum actione appositum, possunt accipere, præsertim si pecunia sit, quam vnicè amant. Vnde & transeo ad sextum.

V I. **O**MNES alij Religioſi, qui redditibus in communi, pro ſuſtentatione vitæ ſui voluerunt, in principijs ſuarum Inſtitutionum, mendicabant tantum veniam à populo, vt poſſent manere in locis & habitaculis dereliſtis, quando expreſſè ſingularis aliqua perſona non adducebat eos ad locum iam præparatum, Et poſtea paulatim, pro copia facultatum quas forte habebant in ſæculo, intrantes Religioſum; vt augebatur numerus, augebatur redditus, ſuperfluis relectis; & ſic inuenies in historijs; licet in hoc nunc ſit apud omnes ferè quædam corruptio.

Sed, vt dicebã, in ſuis initijs, nulla præcedebat pactio, nullus tractatus, ſuper redditibus conſignandis; ſed Apoſtolicè incipiebant populo in ſpiritualibus inſervire, qui poſtea pro meritis ſuis & propria deuotione & liberalitate, eos paulatim ditabat. Nec cogebant Fideles vt ſibi pro prædicatione & Sacramētis adminiſtrandis, facultates præſignarent, veſtitu & viu quotidiano contenti. At verò tui iſti Patres, benè ſcis, quòd niſi priùs firmiter conſtet de firmis & fixis redditibus, quibus ſe, non pro neceſſitate, ſed pro voluntate ſua,

sua, nutrant, non ibunt com morari in loco aliquo, etiam si propter absentiam eorum, totus debeat perire.

Interrogo ego nunc eos verbis Apostoli: Dicite mihi. Ex operibus legis spiritum accepistis, an ex auditu Fidei? Nonne Iudaicé hoc faciunt isti? Nonne opera Iudaicé Legis sunt ista? Nonne Iudaica diffidentia de DEO est, quòd isti non velint credere gratiæ suæ, quòd qui dat semé seminanti, & pané ad manducandum præstabit? Nonne his periculosis temporibus, Religio quæ non nisi pecunijs præuijs & redditibus priùs constitutis instituitur, periculosa est? Nonne spiritus iste alienissimus videtur à Fide? At dicere paras, (Ego sentio) nescio quid:

I E S V I T A.

Ab initio non fuit sic.

C A N O N I C V S.

Sed, Qui creauit eos, quid ne determinauit super ea re?

I E S V I T A.

Mendicans & pauperrimus ipse cum

socijs suis circumibat, vbiq; proponens verbum D E I, & exemplis vitæ multos conuertens ad pœnitentiam; nec ista, si propter necessitatem locorum & temporum, cum conscientia Sedis Apostolicæ fiat, sicut ex Institutione aut mandato eius. Necessitas, quæ non habent legem, (& dixit esse Deum, ille,) fortassè cogit vt alicubi similia debeant fieri.

C A N O N I C V S.

Vidèris respondisse tandem aliquid nunc ad propositum, vndè ex superioribus, si vera ista sunt, non concludatur aliud, nisi quod tam citò isti, vt alij per tot sæcula, corrupti sint; quòd tamen cum sit malum in illis, in istis pessimum est. Sed quoniam Institutoris istorum & circumi- tionis suæ fecisti mentionè; ad septimum notabile transeundum est.

VII. O M N E S alij Religiosi, qui in Ecclesia sunt, Institutores suarum Religionum, & tales quidem habuerunt, vt postquam, spreto sæculo, vitæ contemplatiuæ se addixerunt, aut Cultum illum particularem electum, prosequi inceperunt; liberi ab omni macula & crimine
su-

suspitione , (hæreseos præsertim) extiterint , etiamsi antè conuersionem suam , aliàs prophani & culpabiles in aliquo genere fuerint. Isti verò Institutorem suum Ignatium illum , talem habuerunt , qui post militiam ad annos vsq; plus quàm viriles exercitam , & postquàm moribundus ex vulnere , Votum illud fecit visitandi Ecclesiam diuæ Virginis de Monserrat , in Catalonia ; & peregrinandi , ac Ordinem instituendi & socios congregandi , concepit spiritum ; quinquès fuit detentus ab Inquisitione Hispanicæ , tanquam suspectus de hæresi super quibusdam Articulis , quos concionando proponebat ; de quibus fuit illi iniunctum , sub pœna damnationis , in Vniuersitate Complutensi , ne ampliùs neq; benè neq; malè loqueretur. Quinquès , inquam , hoc est quinq; vicibus , euocatus & incarceratus ab Inquisitione Hispanica fuit , tanquam suspectus de hæresi ; & tandem sententia in illum fuit lata , quam dixi. Vtrum verò Religio , his temporibus cùm his dubijs instituta , nullum possit habere dubium , viderint prudentiores. Atqui quòd vera ista sint , extat liber historialis totius Rei-

publicæ Christianæ, editus ante quinde-
cim annos vel circiter, in Hispania ipsa,
cum bona venia, Inquisitorum ipsorum,
& supremi Consilij Regij, per Fratrem
Hieronymum Roman Ordinis Hæremi-
tarum diui Augustini authenticum Chro-
nista.

Quòd autem ista dubia, plura alia in
Æcclesia Romana paritura sint nisi modò
competenti illis occurratur, indicio sit
celeberrimus istorum Concionator, qui
anno Quinto Pontificatus Sixti V. Ma-
dritti in Hispania, publice concionatus est
contra eundem Pontificem, quòd videre-
tur is Ordini Iesuitico non fauere; ac ob
quædam alia hûc non pertinentia: Pro-
pter quod, etiam à Cessare Speriauo Nun-
cio Apostolico, qui nunc apud Imperato-
rem est, ibidem vocatus, & Romam, ad
respondendum in iudicio missus, inopi-
nata morte Pontificis, in itinere ipso, vt
dicitur, liberatus fuit. Iudicio etiam pos-
sunt esse viginti quinque; aut triginta ex
præcipuis & doctioribus istorum, quorû
aliquos ego sciui & vidi in diuersis locis
aliarum Religionum detentos per Inqui-
sitionem ipsam Hispanicam, ac etiam in
ipsis

ipsis suis carceribus, quo ad vsq; Catholice responderent, aut retractarent, opinionem quandam suæ Religioni communē, super materia Sacramenti Pœnitentiæ; Et horum testis oculatus fui, dum per Castilliam quam vocant vererem, venirem ex Lusitania in Galliam. Nam in Conuentu Franciscanorum Vallisoletano, vbi habebam quosdam notos, cum viderem duos istorum detentos, perquirens causam, intellexi rem, ita vt narraui. Et quia fortasse tu Domine mi, ista ignorans adeo admiraris & horres audita, breuiter hinc expeditus transeo ad octauum.

OMNES alij Religiosi Constitutiones suas ad profectum & emolumentum totius Ecclesiæ ita solerter attemperant, vt propter particularem, seu honorem seu utilitatem propriam, nullo modo aliqua earum sit præiudicialis. Aliiter enim genimina viperarum essent, matrem propriam, vt in lucem exirent, euiscerantes. Et nihil certe possit boni tandem sperari de his filijs aut famulis qui proprijs intenti, commoda parentum & dominorum contemnerent. Nonne ista

Et quidem verissimè.

GANONICVS.

Scito ergò habere & seruire istos inter alias, Constitutionem hanc: quam si non fortassè eisdem verbis, eodem tamen sensu, à multis annis habeo in memoria impressam, cum legerim quadam die furtiuè in camera illius Iesuitæ Galli de quo tibi partem historiæ narraui. Et dico me legitisse furtiuè, quia ita fuit dum ipse parumpè foràs exiuisset, me solo relicto; ac casu cum retrò scrinium inspicerem, visso ibi libello, accepto & in prima occurrenti pagella lecto, (de qua tamen re ipse dum redijt cum valdè irasceretur, vt in manibus meis libellum vidit, arripuit, meq; corripuit quòd apperuissem, tanquam quòd ipse cautè libellum illum ab alijs qui in mensa erant extractum, illuc proiecisset ne ego fortè manibus contrectando, vt communiter fit de minoribus codicillis, arcana illa mysteria profanarè) ista in eo habebantur: Si quis ex Pœnitentibus, qui ad nostros Confessarios pro absolutione peccatorum veniunt, iudicatus fuerit

fuerit non absoluendus, atq; is accedens alium, visus ab ipso fuerit absolutionem mereri, cognito quod primus Confessarius perperam Pœnitentis conscientiam iudicauerit, atq; iniuste absolutionem negauerit: nihilominus non præsumat illum absoluere, sed aliqua causa ad dilationem adiuuenta, Pœnitentē suspensum remittens, primum Confessorem conueniat; & communicata causa, postquam constituerit debuisse absolui Pœnitentem, prior ille qui absolutionem negauit, quæsito aliquo colore, illum ad se reuocans, absoluat: & hoc fiat ne Confessores nostræ Religionis tanquam ignorantes paruipendantur. Ita hoc est: Istam Instituti sui regulam isti habent, nisi à tempore quo ego eam legi aboleuerunt. Quid tibi videtur? Nonne artificiosa huius Sacramenti administratio ista est, & seruire hic cogitur ambitioni istorum Pœnitentiæ Sacramentalis vsus?

IESUITA:

Minimè quidem. Quin imò si ministri Sacramentorum circa munera sua vilipendantur, despectui erunt ipsa Sacramenta
paua

paulatim. Nec video ego in ea Constitutione tot absurda, quot tu forsitam velles explanare.

C A N O N I C U S.

Velles dixisti? Volo in præfenti paucis te rationibus illuminare, quandoquidem Trabem hanc in oculis tuis non consideras. Nam in tali casu isti euidenter demonstrant non se instituere Confessores suos tantum ad vtilitatem totius Ecclesiæ Pœnitentium (quod est speciale nominatum munus suæ institutionis, vt habetur in Regulis Ignatij) quin magis ad opinionem & profectum Religionis suæ. Quia quicumq; se alicuius seruitio dedicat ea ratione vt quando damnum aut incommodum personæ suæ imminet si recte seruiat, velit potius inferre illud incommodum Domino, seruiendo fide & fraudulenter; talis non ex animo famulatur, quin potius Domino suo pro famulo vti vult ad propriam commoditatem. Quam ego doctrinam, nisi quia puto tibi probabilem satis esse, multis argumentis, textibus & exemplis Sacræ scripturæ probarem. Verum considera tantum nunc, quod isti omnia sua se dicunt facere in profectum

Æcclesiæ, & propterea Summo Pontifici se-
 strictioribus verbis in professione suæ In-
 stitutionis obligant: Quod cum ita sit, &
 nihilominus tali Constitutione eidem
 Æcclesiæ valde noceant; negare non po-
 teris quàm non candidè seruitio eius se
 mancipauerint. Et quàm fortasse plus-
 quàm candidè Pontifex qui sua omnia
 approbavit, illis crediderit.

I E S V I T A.

Benè; Sed ostende iam illa damna quæ
 ista Constitutione toti Æcclesiæ Catholi-
 cæ inferunt.

C A N O N I C V S.

Rectissimè hoc ostendendū venit. Et pri-
 mò quæro ex te, an tu non eum putes no-
 cere Æcclesiæ, qui in re Ecclesiastica no-
 cet membris eius? Secundò, an non putes
 per illam Constitutionem vniuersalè de-
 non absoluendo nisi vt vbi traditur, Pœ-
 nitente, omnes pœnitentes in illo casu ab
 absoluteione excludi? Tertio, an omnes
 Pœnitentes non putes pertinere ad Æc-
 clesiam? Quarto, an fictionem non putes
 esse peccatum? Quintò, an fictionem &
 fraudem circa Sacramenta Æcclesiastica
 non

non putes esse sacrilegium? Sextò an doctrinam contra verum & legitimumvsum Sacramentorum non putes esse hæresim?

I E S V I T A.

Subsiste: Non videris habiturus finem. Fac me omnibus istis respondisse quod placet. Quid indè?

C A N O N I C V S.

Quid, nisi quòd, cum teneantur isti in Confessionibus eandem veritatem confiteri quam ipsi Pœnitentes; eadem sinceritate procedere; consolationem & gratiã Spiritus Sancti, Pœnitenti disposito, per absolutionem Sacramentalem neque negare, nec ad punctum differre; Sigillum Confessionis propter sua commoda in detrimentum conscientie Pœnitentium non violare; contraria omnia facientes; & id ex Instituto communi, & propter solam ambitionem reputationis suorum; fraudulentis, & iniurijs toti Ecclesie Catholice sint; fictionibus in Sacramentis administrandis vtantur; Sacrilegia committant; & hæreses videantur apud se fouere?

I E S V I T A.

Restat

Restat ne & aliud quo per comparationem ad alios Religiosos, istos Patres reprobos? Quia vellem audire omnia per ordinem ad finem vsq; , vt defensiones meæ vltimæ sint.

CANONICVS.

Igitur, Domine mi, ne dicas deinceps mihi vt soles, quòd non te parmitto loqui, & quòd arte expeto tunc responsiones tuas, cum ampliùs tempus non est. Ecce tu nunc spontè taces.

IESVITA.

Ideò id quidem, quia vt volo, respondere non possum, nisi postquam cuncta tu dixeris, quibus ego plurima responsa in pectore seruo; sed & ecce certè inopinato apparet ibi capitellum turris Aquensis seu Aquisgranensis, & ciuitatem iste proximus collis occultat, nec putabam nos adeò propè esse.

CANONICVS.

Via quidem non fuit difficilis, & nos præter solitum properauimus; nam sentio vtrunq; fatigatum equum. Sed nunc

M quid

quid est aliquid dignum visu in hoc loco?

I E S V I T A.

Imò; est Templum summum in eam formam extructum à Carolo Magno, quâ habet Templum Dominici sepulchri Ierosolimitani: atq; ibidem est solium in quo, primo diademate insigniri debet Romanorum Imperator. Insuper sunt in hac ciuitate fontes plurimi aquæ penè feruentis, ex qua stagna & balnea fiunt ad veria genera sanitatum maximè conductia. Poteris omnia adhuc hodiè, si placeat, lustrare.

C A N O N I C V S.

Omninò certè. Festinemus propter ea magis.

D I A L O G V S

S E P T I M V S

& vltimus.

I E S V I T A.

HÆC FVIT, DOMINE
in Christo charissime, prima
Ciuitas Germaniæ Imperia-
lis, ex his quas visuri sumus in
hoc

hoc itinere, quæ hæreticos omnes admittunt.

CANONICVS.

Quid audio? Non habet Aquisgranum Religionem?

IESVITA.

Non vnâ quidem, sed cunctas simul, habet. Arca Noë est, in qua munda & imunda creaturæ sunt congregatæ: nam liberum quidem est ibidē exercitium Catholicæ religionis, sed & liberi etiam sunt errores & abusus Calvinistarum, Lutheranorum, & quorumcunq; errantium.

CANONICVS.

Equidem de ijs Congregationibus Regnis aut Ciuitatibus, quæ vnâ aliquam tanquàm veram, (etiam si contraria veræ illa sit) Religionem profitentur, non mihi videtur vsq; ad eò horribilitèr sentiendū. Errores sunt vnus communiter ab omnibus receptus, singulos decipere facilius potest. Sed quòd vni iidemq; ciues, sub vno regimine quoad mores ciuiles constituti, cum inuicem inter sese circà cultum & Religionem dissentiant, non sibi ipsis argumento sint, quòd nihil fortè habeant

beant apud se certi & veri, hoc ego demissior valde. Nec adduci possum vt credam, vbi multæ Religiones impunè sunt, aliquam earum ex corde esse receptã; quidquid heretici aliter sentiant. Namq; illa libertas conscientiæ, quam excusant, nescio quomodo libera verè sit sine Zelo, saltèm pro hoc, vt non libeat in ipso conspectu blasphemari.

I E S V I T A.

Istis omnibus satis est, Papistas, vt ipsi dicunt, non esse; cætera perinde sunt, modò in odio in Æcclesiam Romanam sit consensus: Sed dimittamus hæc & oramus DEVM vt liberet nos hodiè à latronibus; quia via in qua sumus vsq; Duram, solet esse illis plena; atq; vtinam non fuerimus ex ipsa ciuitate notati.

C A N O N I C V S.

Auertat omen Dominus; ego melioris spei sum; nec dubito quin feliciter simus transituri, modò tu audias mansuetè & patienter, ea quæ dixisti heri te velè per ordinem vsq; ad finem audire.

I E S V I T A

IESVITA.

Vsq; ad finem dixi; nam tandem habitura sunt finem; post quem ego incipiam.

CANONICVS.

Ego verò nunc prosequor nonum notabile.

OMNES alij Religiosi, statis temporibus & terminis præfixis, Professiones suas emittunt sollemniter & publicè sic, ut nemo Fideiũ decipi in eis possit, pro Professo accipiendo & honorando eum qui non sit, nec possit eorum Religio decipere quenquam in hoc quod aliquis eorum, aliquid tanquam Religiosus faciat, cum verè non sit. Imò & hoc ipsi alij Religiosi pro his Fidelibus qui de Professionibus singulorum certiores facti nõ sunt, per vestes exteriores, quibus Professus à non Professis, (si qui per plateas vadunt) distinguuntur, manifestum faciunt. Alioqui iniquum & illusorium iudicari posset, quòd aliquis in habitu illius qui ipse non est, quicquam faceret aut diceret, propter quod tanquã is quem simulat honoraretur.

IX.

Isti verò tui Patres, ex institutione suæ Religionis nullum tempus neq; primorum Simplicium Votorum, neq; solemniū & veræ suæ Professionis, præfigunt. Undè fit vt non omnes qui Iesuitæ vocantur & Patres Societatis Iesu videntur, id sint; imò ex omnibus quos videmus, more Iesuitarum indutos, loquentes audientes Confessiones, concionantes, celebrantes, docentes, scribes, disputantes, Mundum discurrentes, miracula facientes; minima pars eorum Iesuitæ, hoc est ex Societate sua Iesu sunt: & tamen vocari se volunt & haberi Patres Societatis, cum Professi hoc est Religiosi non sint. Et quædiu bona faciunt in creditum & augmentum Religionis suæ, nemo est ex Professis qui dicat talem vel talem non esse ex sua Societate, aut Religiosum sui Ordinis: si verò aliquid non rectè fit ex quo populus minùs ædificetur, ilicò ei est autore, notorium fit eum tantum in probatione, non autè ex Societate fuisse.

Nonne hæc est patentissima fallacia? Nonne est astutissimum, & respectibus omninò humanis, adinuentum hoc? At dices: Quid tu, quod Sedes Apostolica ap-
pro-

probat, reprobas? Non facio ego id quidem, sed humanas rationes de humanis actibus inquirō & reddo. Nonne sumus homines omnes? Aut estne Articulus fidei approbatio huius Religionis, in qua dormire non potuerit, aut quicquam minus exactè perpendere bonus ille homo & Pontifex Paulus tertius, qui habuit in ea re multos & sanctissimos Cardinales sibi aduersantissimos? Sciò piū Pontificem, nihil dubij aut non sani suspicantem, admisisse ad Religionem honorabilem hos, pulcherrima Institutionis specie hominem allicientes. Sed nunquid ipsi intima cordis promebant?

Coadiutores vocant, eos qui Professi non sunt; & cum ad numerum decem aut duodecim millium omnes appellati Iesuitæ sint; Professi sunt forsitan tantum quingenti aut sexcenti, ex quibus formaliter constat Iesuitarum Religio. Nunquid isti tam parua fiducia in Deum, institutum habent Ordinem suum, ut timeant ne non possit nisi à parrarissimis hominibus teneri? Aut si pro omnibus hominibus, ut Regulæ eorum dicunt, Ordo iste institutus est, nec faciunt aliquorum

selectum; quare tot priuant tanto merito, quandò tam paucos ad Professioné admittunt? Et si paucos admittunt, cur plurimos volunt haberi à populo pro admissis, cum nulla sit inter utrosq; , in aliquo vitæ aut signi genere, differentia?

I E S V I T A.

Cautè & sanctè ista fiunt sic, propter difficultatem adimplendorum Religio- nis Votorum, vt expressè ait qui primus tradidit Statuta.

C A N O N I C V S.

Sed quam difficultatè habent ista Vota præ alijs aliarum Religionum omnium? Ausculta parum. Tria sunt de quibus isti maximè cum gloriari velint, fortè etiam apud Deū, faciunt in Institutionibus suis primis, iteratam mentionem: nam reliqua communia fatentur esse sibi cum alijs. Hæc sunt, Obedientia quam specialiter promittunt Papæ: Assistentia in Confessionibus audiendis, propter consolationem fidelium; Diligentia in docendis pueris & rudibus, propter utilitatem populi & exemplum. Nonne est ita?

I E S V I T A

IESVITA.

Sic ego intellexi sæpè ab istis Patribus, quòd hæc tria sæpius inculcauerit Sanctus ille Ignatius, tanquàm suæ Religionis præcipuos fines.

CANONICVS.

Sed quam rogo difficultatem tu vides in his? Nonne, Christianismi rudimenta docere pueros & rudes, facillimum est, etiam ociosis ipsis & communibus vagabundis? Ad promittendum aut profitemdum hoc oportet ne hominem multis annis esse probatum? At verò, Confessiones nonné sedendo, vestiti, satures, in loco calido aut strato, hyeme, amano per æstatem, audiunt? Quis labor est audiendis Confessionibus, propter quem assumendum oporteat virum diu multumq; probari?

Nam, Obedientia præstanda Papæ, quænam res est quam debeant adeò exaggerare, vt propter nimiam difficultatem, debeat eius professio differri, vsq; in senectutis annos, quando certè minùs potest præstari? Nam neq; peregrinatio tunc est possibilis, neq; studium, neq; paupertas

neq; (vt eleganter D. Hieronymus docuit) alius ullus extraordinarius etiam in iuuentute continnatus, labor; quem tamen in illo Voto maximum esse, prætendunt falso.

Nunquid Summus Pontifex Vicarius Christi in terris, iubebit impossibilia ad quæ ipse CHRISTVS neminem obligauit? Aut si impossibilia iuberet, nunquid per Votum illud suum adeò laudatum, tenerentur obedire? Quomodo si non possent? Et si possent, quid magis suum quam aliorum esset, cum possent, obedire? Quid est hoc? Quatum capio; quantum capio: Quid est hoc? Quorum novorum dæmoniorum isti ad nos annunciatore venerunt? Ego non eos liberos ab obligatione restitutionis omninò puto, cum vel eleemosynas vel facultates à Fidelibus recipiunt tali fide dantibus, tanquam illæ pro sustentatione Religiosorum ex Societate IESV sint, cum ij qui Religiosi sui Ordinis non sunt eas absumant. Nam (quod ipsi vtrò fatebuntur,) qui Professionem illam heroicam vnde Socij Iesu sunt, emiserunt, maioris meriti sunt; atq; ideo opera pia in illos exercita

maioris meriti sunt etiam apud DEVM. Vnde Fideles suæ Religioni tanquàm le-
suis veris dona & bonæ tribuentes, cum
verè pro veris leuitis non sint, aliquo mo-
do decepti, merito quod apud Deum in-
tendunt, defraudantur, alioqui si talia
noscent, fortassè, & sine dubio aut non,
aut non tam abundantè largituri.

I E S V I T A.

Ergò Nouitij aliarum Religionum, non
deberent sustentari de eleemosynis quæ
pro Religiosis dantur.

C A N O N I C V S.

Non sequitur, Quia totus Mundus scit,
& ipsi Religiosi publicè confitentur esse
In Conuentibus suis vnum aut alterū No-
uitium, pro quo, cùm foràs non exeat ne-
què aliquod munus in publico exercent,
petunt. At verò isti tui cùm aliquando in
vna Domo aut Conuentu, habeant fortè
vnum aut alterū Professum qui verè Re-
ligiosus ex Societate sit, sintq; quinquaginta
aut centum Coadiutores spirituales
& temporales, omnes publica munera
Religiosorum Professorum exercentes,
in Concionibus, Missis, Confessionibus
&

& Doctrinis, petunt absolute pro Patri-
bus Iesuitis; & nescio quomodo in eo non
mentiantur, cum fortè ibi nemo ex Pro-
fessione solemnè verus Iesuita sit. Atq;
ideò nescio etiam quomodo non ab inui-
tis & deceptione hac coactis Fidelibus E-
leemosynas rapiant.

I E S V I T A.

Sed tu non consideras quòd authorita-
te & concessionibus Sedis Apostolicæ,
Coadiutores omnes Societatis Iesu apud
eos recepti & degentes, iisdem Privilegijs
& prærogatiuis spiritualibus & tempora-
libus gaudeant quibus ipsi verè Professi.

C A N O N I C U S.

Ego nihil loquor de Privilegijs: Om-
nia dico de rerum natura. At si ità est, vt
dicitis; quid amplius valent Professi, non
Professis? certè aut quasi nihil valent v-
triq; , aut isti non minùs illis: & omnes
fatis stulti sunt, si non sunt illis satis Priui-
legia communia, & anhelant ad Profes-
sionem illam vltimam, inanem quidem
vt videtur per tuam istam doctrinam. Sed
libet transire hinc, & ire in Gallilæam,
cum notando decimo.

OMNES alij Religiosi simpliciter vni- **X.**
 us Religionis sunt, in qua aut pau-
 pertatem in communi & in particulari,
 aut in particulari tantum proficentes,
 utroq; pede firmiter instituuntur & fir-
 mantur, ne per Regulam suæ Professio-
 nis aliquando videantur claudicare, aut
 contradictione aliqua intricari. Alioqui
 obijci merito illis posset illud Helix:
 Usq; quod claudicatis in duos pedes? Si
 DEVS est Baal sequimini eum, sui au-
 tem Dominus est DEVS sequimini il-
 lum: Et illud Apocal: Utinam frigidus
 esses aut calidus; sed quia tepidus es, in-
 cipiam te euomere ex ore meo. Nam
 efficacissimum argumentum prauæ alia
 cuius conceptionis est, cum quis non re-
 cta & simplici via incedit, Sacra prophæ-
 nis miscens, & perfecta imperfectis, ma-
 ximè in inchoatione rerum nouarum
 atq; dubiarum. Nonné tibi ita vide-
 tur?

IESVITA.

Omnino.

CANONICVS.

Scite

Scito igitur, esse Patres tuos hos, in vna eademq; Religione, diuites & pauperes simul in communi.

I E S V I T A.

Poteris probare tu hoc?

C A N O N I C V S.

Aut certè quòd contradictionem habeat Institutum eorum, quod erit æquè absurdum, & vnde intentum principale meum, quòd scilicet isti periculosi Æc. Iesuz Catholicæ & reprobabiles sint, manifestè apparebit. Habent igitur Institutionem suam sic: Voueant, singuli & vniuersi, perpetuam paupertatem, declarantes quòd non solùm priuatim sed neq; etiam communiter possint pro Societatis sustentatione, aut vsu, ad bona aliqua stabilia, aut prouentus seu introitus aliquos, ius aliquod Ciuile acquirere; sed sint contenti vsu tantum rerum, sibi donatarum, & ad necessaria sibi comparanda, recipere. Possint tamen habere in vniuersitatibus Collegium seu Collegia habentia redditus, census seu possessiones, vsibus & necessarijs studentium applicandas, retenta penes Præpositum & Societatem omnimoda

da gubernatione, seu Superintendentia
 supra dicta Collegia, & quoad omnia eò &
 ad studentes pertinentia, omnimodo re-
 gimine & curca: sic tamen vt Societas, di-
 cta bona in proprios vsus conuertere non
 possit, nec ipsi studentes & gubernantes
 illis valeant abuti. Hæc sunt ipsissima sen-
 sa & ferè verba eadem: in quibus luce cla-
 rius videtur institui Religionem, quæ
 habeat in communi, & non habeat diui-
 tias & redditus annuales. Nec dicam qua-
 liter illud de non habendis, corruptum
 sit & non seruatum in sexcentis locis &
 ciuitatibus; quia mihi responderi potest
 per aliquod Privilegium speciale, vt con-
 tingere potest esse concessum. Sed quòd
 & haberi & non haberi per istam Consti-
 tutionē instituat, aut contradictio mera
 & vera sit, probatur per hoc; quòd Socie-
 tas ipsa, quæ iubetur esse pauper in com-
 muni sine redditibus, permittitur habere
 pro suis ipsis studentibus, Coadiutoribus,
 & verè professis, Collegia hoc est Cõuen-
 tus, domos, domicilia, monasteria, vt reli-
 qua habitacula omnium aliorum Reli-
 giosorum sunt, quæ redditibus & annuis
 prouentibus ditentur.

Ipsa

Ipsa inquam Societas, quæ potest habere ista Collegia in Vniuersitatibus, ipsa est cui tribuitur omnimodum ius Ciuile & proprium ad omnimodã & herilem gubernationem. Ipsa Collegia redditus habentia, sunt Iesuitarum, & ipsi illis vtuntur & fruuntur ad libitũ immediate, nulla interposita persona; ipsi Iesuitæ & Socij Religiosi veri & Professi, Domini sunt propriè & authoritatiuè; & quod sibi bonũ videretur ex abundantissimis redditibus concedunt studentibus suis, reliquo vtentes ad placitum, & sibi ipsis non studentibus loco elemosynæ applicantes; quando possessiones, elemosynarum nomine, Iesuiticas, hoc est, Apostolicas faciunt, sicut Collegia & Vniuersitates, & non Conuentus & Ciuitates, dissimulandi gratia, nominant; quas quidem Vniuersitates, vbi non sunt, ipsi erigi in sua Societate faciunt, vt extruere possint Collegia vbi Conuentus & Domos prædiuites habere volunt. Et ista est Galilæa illa, ad quam me dixi velle transire, ex qua Propheta non est, nisi qui mendacia pro veris vendat, & ficta confictaq; omnia simplicibus & pijs Catholicis, de se proponat. Ego non

non loquor imagines sed visa. Puto non habere istos in tota Religione sua tertiam partem domiciliorum, quæ Collegia non appellentur. Imò non puto eos habere duo ex decem; neq; tertium ex decem Conuentibus qui non habeat redditus; & omnes, mixtìm Professi & Coadiutores possident & habitant; dicentes se esse etiam pauperes in communi, pro vno aut altero loco vbi ex parte verum est, cum vbiq; ex toto falsum sit.

Quòd si illa quæ appellant Collegia velint dicere erigere se pro his qui student & Professi suæ Religionis non sunt; quomodo Institutù dicit quòd Societas ipsa, hoc est Ordo Societatis, qui non nisi in Professis consistit, habeat, gubernet, vtatur & possideat ea omnimodo iure? Nunquid si quis insurgeret in illos studentes Coadiutores, & vellet Collegiorum illorum redditus vsurpare, allégans nullius Religionis illos prouentus esse, aut superfluos esse; non teneretur per istam Institutionem Societas ipsa, ius suum quod in dicta bona ciuile habet appellare & exequi? Quòd si ius habet ciuile & proprium Societas ad bona Collegiorum per Regula-

N lam

lam suæ Institutionis vniuersalem; quomodo vident omnes & singuli tam per simplicia quam per solemnia Vota se non habituros ius aliquod ad aliqua bona stabilia? Nam quod addit Institutio; ita tamen vt Societas dicta bona in proprios vsus conuerrere non possit. Si hæc quæ dico speciem aliquam veritatis & rationis habent, fictitium omninò est & dissimulatorium.

Etenim vsus Studentium Iesuitarum, vsus Collegiorum Societatis Iesu, vsus & fructus bonorum illorum stabilium, Dominiumq; ipsum, ipsius Societatis est, nec ad aliquè alium iure aliquo proprietatis pertinet proprius harum rerum vsus. Quòd si pauperes sunt in communi, ex Institutione sua, etiam his non obstantibus; quænam est illa paupertas, aut in particulari aut in communi, quæ pro sustentatione vitæ delicatissima & lautissima omnia mendicando quærit, pro quibus Regale aurum non sufficit; & pro necessarijs studentium, quibus libellus cum atramentario & calamo deberet sufficere, procurat, modis etiam scandalosis & violentis, redditus annuales totius Mundi?

Nata

Nam satis pro hac re esse dixisse eos, hucusq; non est auditum. Tædet me iam istorum vt fatear ingenuè tibi: Et cum in hæc vel similia loca aut confabulando, aut statum Ecclesiæ Catholicæ meditando, incido; occurrit mihi illud Iob, interno dolore dicendum: Cur natus sum? cur exceptus genibus? cur lactatus vberibus? Quare proiectus ab vulua, non statim perij? Fuissem quasi non essem de utero translatus ad tumulum. Nam quòd Ecclesia Catholica, ab eo præcipuè tempore, quo hæreses emerferunt & orti sunt isti, Ecclesiasticos suos, Religiososq; cæteros, ita videatur non curasse, & destituisse, vt istis solis liberum fuerit, vt ita dicā, dogmatizare, & vt verè est, cunctos calcando, Priuilegijs & immunitatibus suis, lasciuire & insultare; res est luctu & lamentatione dignissima; vt quæ alijs animos, diligentiam affectionemq; ademerit; istis confidentiam temerariam pepererit, maximamq; arrogantiam. Vndè, faxit Christus ne quod prudentiores & Zelantiores Catholici verentur, eueniat.

IESUITA.

N 3 Vide

Videris, Domine mi, Collationes aut
comparationes istas Patrum absoluisse.

C A N O N I C V S.

Et quidem nulla miracula in eis dixi,
sed neq; tu dicere aut conqueri poteris,
quod aliquem illorum, flagitij aut facino-
ris exprobratione, petiuerim; vt detracto-
res imprudentes & immodesti solent fa-
cere, de vnus peccato totam Familiam
contaminare & diffamare conantes.

I E S V I T A.

Fecisses vtinam potius sic, aut hæreticorum
more calumniatus eos fuisses, su-
isset certè tunc facilior repurgatio.

C A N O N I C V S.

Absit hoc à me, vt aut Christianam ve-
recundiam, aut veritatem Catholicam
velim deserere. Catholicus sum: & quæ
dico non nisi ad Catholicorum profectum
dicta esse vellè. Quod si quid acrius & ve-
hementius profero, partim certè riden-
do fit: (vt quando eos me desiderare su-
spensos aut strangulatos aut pestem esse,
& similia dico) partim verò vi rationis &
veritatis commotus facio; Nam omnia
hæc

hæc puto me, cum bona & sana consciencia persequi & ita se rem habere; nisi tu cui iam me auscultatorem trado, aliud docueris.

IESVITA.

Itaq; ex parte tua, exhausta materia ista est.

CANONICVS.

Cum responderim ad interrogata tua illa tria capitalia, exposuerimq; primum & secundum abundanter vt puto; pro tertio, satis mihi videtur pronunc istum Decalogum texuisse, quo consistit istorum Legalia reprobanda.

IESVITA.

Nihil permittes de Priuilegijs, Concessionibus & Bullis Pauli tertij, Iulij tertij, Pij Quinti, Gregorij decimi tertij, in responsonem & defensionem adduci?

CANONICVS.

Speciale & nouum si aliquid ex Sixto V. adducere potes, id permitto. *Quia is Põnser te- nihil penitens: nam præter quàm quòd, ijs sultaru lau laterem lauabis vt dicitur, cum omnia il- sciuntam cõ- la Indulta, procurata instauret & impe- primerem*

ceperat; = trata artificiosè esse per ipsos, etiam in ipsa
 osq; , si vi- sua Institutione, manifestum sit; ego fun-
 xisset , ad damentis realibus & rebus ipsis quas po-
 normā Mo- poscisti à me , te huc vsq; docui , & tu per
 nastica Re eandem rerum naturam quàm, vt superi-
 ligionis co- us dixi, securus sum, me debes nunc edo-
 gere decre- cere, si potes.
 uerat , aut
 penitus ab-
 olere.

IESUITA.

Sed quis tandem finis si ità ego procedo?

CANONICVS.

Loquere vsq; ad diem Iudicij: ego nec Mù faciam quoad vsq; dicendo deli- ueris.

IESUITA.

Ego verò neq; propter hanc promissionem, me credam tibi.

CANONICVS.

Nec ego certè contra hanc fidem credam in te.

IESUITA.

Igitur: In vanum laborauerunt.

CANONICVS.

Rectissimè quidè. Nam vana sunt omnia

nia illorum, per Aristotelicam definitio-
nem vani, quod tale est cum ad aliquem
finem ordinatum, ad illum peruenire nō
potest; qualia sunt Statuta quæ ad finem,
quem falsò promittunt, non perueni-
unt.

IESUITA.

Artifex es retorquendorum dictorum:
At illa allusione volebā dicere, quòd cum
tu adeò obfirmato animo, & mordicùs te-
neas opiniones tuas circa hæc, aërem ego
verberaturus sim, quantumcunq; efficaci-
bus responsionibus & prolixis discursi-
bus, sensa tua refutare laboraero.

CANONICVS.

Gutta cauat lapidem. Concresecat iam
in pluuiam doctrina ista tua. Fluat vt ros
eloquium tuum. Quid differs? Edic. Nul-
lius est conuersio desperanda.

IESUITA.

Porrige nunc dextram mihi.

CANONICVS.

En illam tenes: quid noui est?

IESUITA.

Nota, eru- Nili Iesuita essem, qualem me palàm
 bescèris hyp- confiteri iam libet, amico; me paulò mi-
 pocryta nus conuertisses tu. Tantam habent dicta
 fraudulen- tua vim: Tam acuto es ingenio præditus.
 tiam vul- Sed precor, Domine mi in Christo cha-
 pnam ve- rissime, vtere potius donis & gratijs Dei
 req; Iesui- quæ sunt in te, in edificationem, non in
 ticam. destructionem honoris & famæ, istius san-
 ctissimæ Religionis, quæ in alium finem
 per primos illos sanctos Patres, instituta
 non est, quàm in augmentum Fidei &
 cultus diuini, atq; in obsequium & vtili-
 tatem Catholicæ nostræ Matris Ecclesiæ.
 Cogita tecum, quòd sicut (ingennè fa-
 teor) mouisti aliquo modo me in nescio
 quæ dubia & scrupulos nescio quos, cum
 alioqui à multis annis Iesuita fidelis ipse
 sim; si apud alios in eum mudum te ge-
 ras, concipient sine dubio de nobis & con-
 trà nos, id quod sub dubio etiam debes
 habere tu, cum mortalis quoque sis, qui
 aberrare à recto iudicio potes, humanum
 fortè aliquid passus. Nam quòd ego iam
 vellem ex ordine dicta omnia repetere &
 repercutere, (vbi præsertim rationes per-
 suasorias omninò, quas solas res ipsas ap-
 pellas, vis,) aut fortassè non tantæ perspi-
 cuita,

cuitatis & eruditionis sum, (quod non diffiteri volo) seu certè tu non eris tanta patientia.

C A N O N I C V S.

Ne mihi ista excusatione caput obtundas, de parte diable, aut per Deum: Dixi iam centiès tibi, quòd volo sarcire os.

I E S V I T A.

Ne sic exandescas, rogo, Domine mi charissime in Christo; sit iam vt tu vis, quòd penitùs nihil ego habeà dicendum contrà. Illud tamen iterum atq; iterum obtestor, vt posthàc Patribus Societatis Iesu mitior sis, in gratià saltèm mei, quem Dominus voluit esse tibi socium itineris adèò periculosi & prolixi.

C A N O N I C V S.

Qualis tu homo es, Pater mi colendissime? Illufisti certè me, ac decepisti non minùs quàm iniuriè. Potui quidem licentiùs aliquid locutus fuisse in Religionem tuam, de quo me nunc pœniteret, & te haberè offensum irreconciliabiliter. Sed lator quod nil nisi cum veritate, ratione & probatione dixerim. Cæterùm sicut ti-

bi ex animo immensas gratias ago, quod volueris innotescere mihi, ita promitto quod quantum erit in me, amicè posthac in gratiam tui res huius tuæ Religionis tractabo, modo non, de veritate interrogatus, coactus fuero respondere. Nam, Amicus non nisi vsq; ad Aras.

IESVITA.

Benè sit: verà potes & debes quibusuis interrogantibus referre, sed Stylum etiam premere & amplificationes arctare, prohibebit nemo.

CANONICVS.

Esto bono animo: Scio quid cupias, nempè vt latrocinia vestra occultem, & Infidelis cum Prophetis illis Principibus sim, socium furum.

IESVITA.

Iterum incipis scurram agere. At, si ridendum est, & si fures sumus, iam tu quidem socius meus es. Et videas ne ex me periculum aliquod tibi immineat, si non ad honestatis normam redigas verba tua.

CANONICVS.

Candabit vacuus coram latrone viator.
Nec

Nec mihi vllus timor esse potest à te, postquam sanctissimæ huius Religionis te statorem propalasti, quæ omnibus, etiam indignis, est mitissima & pientissima.

IESVITA.

Ità dicere debes.

CANONICVS.

Ità dico. Putabas me fictè, vt vos Vota vestra émittitis, talem modum de ea loquendi promississe.

IESVITA.

Scilicèt. Si potest Ætiops mutare pellem suam.

CANONICVS.

Mutate vestras vos : Sed valeant ista tandèm; materiam nobis formemus dulciorem.

IESVITA.

Valeant, ea conditione, quòd standum promissis est.

CANONICVS.

Standissimum. Nihil dubites.

FINIS.

ERRATA TYPOGRAPHICA
sic corrigito.

In fine primi Dialogi habetur Gillagium, & bel-
lè, pro Villagium, & velle.

In secundo Dialogo in principio historie de
Classe victa, habetur Marbionem, & confessum, pro
Marchionem & confosum, Et post duas paginas.
Famule pro Familia, & Begia pro Regia, Et Pau-
lò post: tua & mouenti, pro sue, & merenti; &
statim est Paragraphus insulse & barbarè consti-
tutus.

In tertio Dialogo post quatuor paginas habetur:
denaria, pro denariorum. Deinde post tria follicu-
la; possum, pro posim.

Si quid verò aliud sit, per se facile patet, ut est
quòd pagellarum supputatio incipiat ab v-
nitate, in quadragesima nona, indicibili,
per breuitatem, occasione erroris.

F I N I S.

DANTISCI,
GERARDVS PESSVS
EXCVDEBAT.

A N N O

M. D. XC V.

202 1846

DANIEL

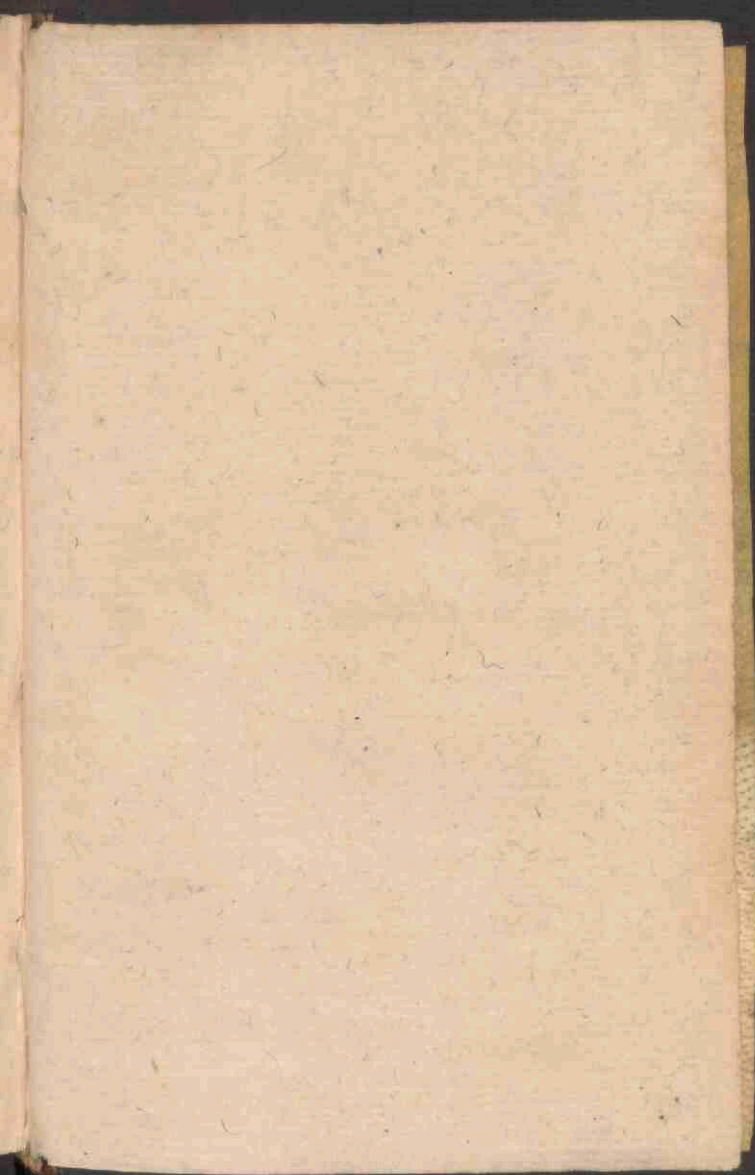
GERARDUS

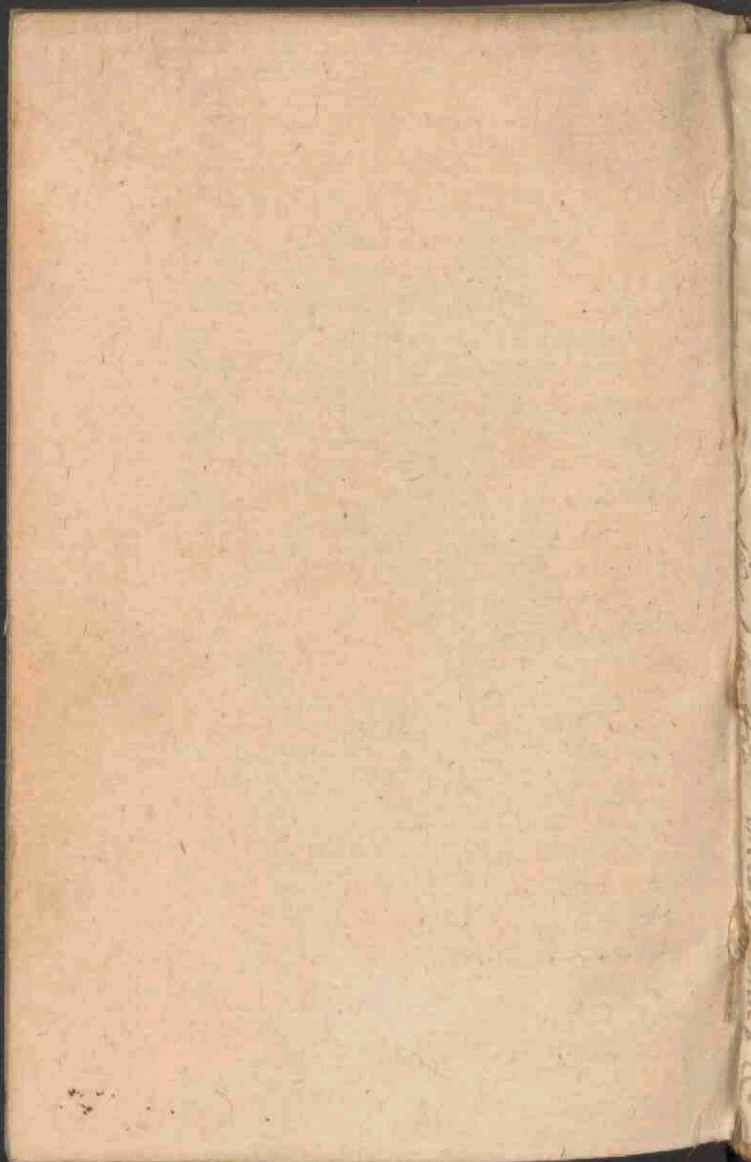
ALBERTUS

A. D. M. D.

M. D. X. C. II.

THE FIRST PART OF THE HISTORY OF THE REIGN OF KING HENRY THE SEVENTH

OF GREAT BRITAIN

BY JOHN HALL

OF THE SOCIETY OF THE SACRAMENTS

IN TWO VOLUMES

LONDON

Printed by R. CLAY

at the Sign of the Anchor

in St. Dunstons Church

in Fleet Street

1725

Price 1s. 6d.

per Volume

ē. in gra
tes ibat
Deic

le.
tes
ma

